

**T.C.
ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

ÖZBEK HALK MERASİM KOŞUKLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TUBA BAYAR

**Danışman
Doç. Dr. Erhan GİRAY**

ARTVİN-2022

TEZ BEYANNAMESİ

Artvin Çoruh Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum **Özbek Halk Merasim Koşukları** adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Artvin Çoruh Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- ☐ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Artvin Çoruh Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin ... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

....../....../2022

İmza

Adı SOYADI

JÜRİ TEZ KABUL TUTANAĞI
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

.....danışmanlığında,.....
..... tarafından hazırlanan çalışma...../...../..... tarihinde aşağıdaki jüri
tarafından.....Anabilim Dalı'nda doktora / yüksek lisans tezi olarak
kabul edilmiştir.

Başkan :İmza:.....

Jüri Üyesi :İmza:.....

Jüri Üyesi :İmza:.....

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir.

.... / /

Prof. Dr. Hüseyin PEKER

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

TEZ BEYANNAMESİ	I
JÜRİ TEZ KABUL TUTANAĞI.....	II
İÇİNDEKİLER	III
KISALTMALAR.....	V
ÖZET.....	VI
SUMMARY	VII
ÖN SÖZ.....	VIII
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
1. İNCELENEN KİTAPLAR HAKKINDA.....	4
1.1. OY OLDIDA BİR YULDUZ.....	4
1.2. BOYCHECHAK.....	5
2. ÖZBEKİSTAN VE ÖZBEKÇE	7
3. ÇAĞDAŞ ÖZBEK ŞİİRİ.....	8
4. MERASİM NEDİR?	9
4. 1.Türklerde Merasim Kavramı.....	9
5. RİTÜEL NEDİR?.....	11
5. 1.Geçiş Dönemi Ritüelleri	11
6. KOŞUK NEDİR?.....	13
6. 1. Özbek Halk Edebiyatında Koşuk	13
İKİNCİ BÖLÜM	17
1. RİTÜELLERDE İCRA EDİLEN MERASİM KOŞUKLARI	17
1.1. BEŞİK KOŞUKLARI	17
1.1.1. Bebeği İlk Defa Beşiğe Yatırırken Söylenen Koşuklar	18
1.1.2. Bebeği Beşikten Alırken Söylenen Koşuklar	22
1.1.3. Bebek Beş Günlük Olduğunda Söylenen Koşuklar.....	23
1.1.4. Bebek Dokuz Günlük Olduğunda Söylenen Koşuklar.....	24
1.1.5. Bebeğe Tütsü Yakılırken Söylenen Koşuklar	25
1.1.6. Bebeğin Kırkı Çıktığında Söylenen Koşuklar	28
1.1.7. Bebeği İlk Defa Banyo Yaptırırken Söylenen Koşuklar	28
1.1.8. Bebeğe İlk Defa Yeni Kıyafet Giydirirken Söylenen Koşuklar.....	30
1.1.9. Saçını İlk Defa Yıkayıp Tararken Söylenen Koşuk	31

1.1.10.	Bebek İlk Defa Tanıştırılırken Söylenen Koşuklar	32
1.1.11.	Bebeğin İlk Dişi Görüldüğünde Söylenen Koşuk	33
1.1.12.	Bebeğe Yemek Yedirirken Söylenen Koşuk	34
1.1.13.	Bebek İlk Defa Oturduğunda Söylenen Koşuk	34
1.1.14.	Bebek İlk Defa Yürüdüğünde Söylenen Koşuk	34
1.1.15.	Bebek İçin Eğlence Yapıldığında Söylenen Koşuk	36
1.1.16.	Bebek Henüz Beşiğe Yatırılmadan Ölürse Söylenen Koşuk	36
1.2.	SÜNNET TOYU KOŞUKLARI	38
1.2.1.	Özbek Sunnet Merasimlerinde Var Olan Gelenek ve Görenekler	38
1.2.2.	Ulağın Toya Davet Ederken Söylediği Koşuklar	39
1.2.3.	Bala Kaçtı Koşukları	40
1.2.4.	Bala Geldi Koşukları	43
1.3.	NİNNİLER	46
SONUÇ		93
KAYNAKLAR		94
EK 1		97
EK 2		114
ÖZGEÇMİŞ		167

KISALTMALAR

akt. : Aktaran

B. : Boychechak

C. : Cilt

Çev. : Çeviren

ÇTL: Çağdaş Türk Lehçeleri

diğ. : Diğerleri

DLT. : Divanû Lugatî't Türk

S. : Sayı

ss. : Sayfa Sayısı

TDK. : Türk Dil Kurumu

TT: Türkiye Türkçesi

TÜBA : Türkiye Bilimler Akademisi

vb. : Ve benzeri

Yay. : Yayınları

ÖZET

Bu çalışmada Özbek halk edebiyatına ait iki derleme eser olan Oy Oldida Bir Yulduz ve Boychechak eserleri özelinde çocukluk dönemi ritüellerinde icra edilen Özbek halk merasim koşuklarının Türkiye Türkçesine kazandırılmaları amaçlanmış, bu amaç doğrultusunda adı geçen eserlerdeki söz konusu koşukların Türkiye Türkçesine çevirileri yapılmıştır.

Çalışmamızda yer alan merasim, ritüel ve koşuk kavramları ayrı ayrı incelendiğinde her birinin müstakil çalışmalara konu olabilecek nitelikte olduğu görülmektedir. Buna bağlı olarak bu kavramlar hakkında ön bilgi olması için her birine kısaca değinilmiştir. Bu kısa bilgilendirmelerin ardından çalışmamızın esas konusu olan Özbek halk merasim koşukları, çocukluk dönemi ritüellerinde icra edilen merasim koşukları çerçevesinde sınırlandırılmış ve geçiş dönemlerine göre sırasıyla sınıflandırılmıştır. Bireyin bebeklikten (erkek çocuklar için) sünnetine kadar geçen zaman dilimindeki geçişlerde yapılan ritüellerde okunan koşuklar ayrı ayrı başlıklar altında tasnif edilmiştir. Bu başlıklar altında koşuk metinlerinin Türkiye Türkçesi çevirilerine yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Geçiş dönemi, ritüel Özbek halk merasim koşukları, Boychechak, Oy Oldida Bir Yulduz.

SUMMARY

This study aimed to bring the Uzbek folk literature ceremonial songs performed in childhood rituals to Turkey Turkish, specifically, the two pieces of Uzbek folk, Oy Oldida Bir Yulduz and Boychechak. Therefore, the pieces, were translated to Turkey Turkish.

When the concepts of ceremony, ritual and song in our study are examined separately, it is seen that each of them can be the subject of independent studies. Therefore, each of these concepts was briefly mentioned to provide preliminary information. After these brief briefings, Uzbek folk ceremonial songs, which are the main subject of our study, are limited within the framework of ceremonial songs performed in childhood rituals and classified according to their transitional periods. The verses sang in the rituals performed during the transition periods from infancy to circumcision (for boys) of the individual were classified under separate subjects. Under these subjects, the song texts their Turkey Turkish translations were included.

Keywords: transition period, Uzbek folk ceremonial songs, Boychechak, Oy Oldida Bir Yulduz.

ÖN SÖZ

Tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan Orta Asya toplumlarından biri olan Özbekistan, birçok çeşitliliği bünyesinde harmanlayan, sanat ve edebiyat alanlarında zengin bir kültür mirasına sahip bir devlettir. Tarihine bakıldığında Rus rejimlerinin ciddi baskılarına maruz kaldığını bildiğimiz Özbekistan, sahip olduğu bu zengin kültür mirasını uzun bir süre, yaşadığı baskılar nedeniyle ortaya çıkaramamıştır. Bağımsızlığını ilan ettikten sonra birçok alanda olduğu gibi kültür, sanat ve edebiyat alanlarında da önemli bir ilerleme sağlamıştır.

Çağdaş Türk Lehçeleri alanında yapılan çalışmalarla Özbek edebiyatının gizli kalan hazineleri teker teker gün yüzüne çıkarılmaktadır. Alfabe farklılığı nedeniyle yapılan çalışmalarda gecikmeler yaşansa da günümüzde Türk lehçelerine ayrı bir önem veriliyor olması çıkan bütün zorlukların yavaş yavaş aşılmasını sağlamaktadır.

Türk devletleri arasında birlik ve beraberliğin oluşması ve aradaki bağın kuvvetlenmesi açısından Çağdaş Türk Lehçeleri üzerine yapılan çalışmalar büyük bir öneme sahiptir.

Bizler de tezimizi bu amaç doğrultusunda, Özbek halk edebiyatında önemli bir yere sahip olan “Özbek halk merasim koşukları” konusunu, “Oy Oldida Bir Yulduz” ve “Boychechak” isimli iki önemli derleme kitapta yer alan, çocukluk döneminde icra edilen halk merasim koşukları özelinde, geçiş dönemleri ve bu dönemlerdeki çeşitli ritüellerle ilişkilendirerek hazırlama gereği duyduk.

Adı geçen bu iki kitapta yer alan, çocukluk dönemini konu edinen bu koşukların tamamının daha önce dilimize aktarımı yapılmamıştır. Konu bağlamında her iki kitaptan da birçok araştırmacı tarafından alıntılar yapılmıştır. Ancak müstakil bir eser olarak iki kitapta yer alan çocukluk dönemi koşuklarının tamamının çevirisi mevcut değildir.

Çalışmamızın giriş bölümünde birey toplum ilişkisinden söz edilmiş, toplumsal uygulamaların ve ritüellerin bireylerin toplumla bağlarını kuvvetlendiren kavramlar olduğuna değinilmiştir. Çalışmamız iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; iki ana kaynağımız olan Oy Oldida Bir Yulduz ve Boychechak isimli eserlerin tanıtımı yapılmış, Özbekistan, Özbekçe ve Çağdaş Özbek şiirine kısaca değinilmiş ardından tez başlığında yer alan önemli üç kavram “mersim, ritüel ve koşuk” hakkında bilgi verilmiştir. İkinci

bölümde çocukluk dönemi ritüellerinde icra edilen halk merasim koşuklarının transkripsiyonlu metinleri ve Türkiye Türkçesi çevirileri yer almaktadır. İkinci bölüm, kendi içerisinde Beşik Koşukları, Sünnet Toyu Koşukları ve Ninniler olmak üzere üç ana başlıktan oluşmaktadır.

Tezimizde, Oy Oldida Bir Yulduz ve Boychechak adlı eserlerde yer alan çocukluk dönemi ile ilgili halk merasim koşuklarının Türkiye Türkçesine çevirileri yapılmış ve her bir koşuğun çocukluğun hangi döneminde hangi ritüellerle icra edildiği ayrı başlıklar altında incelenmiştir. Metinlerin çevirileri yapılırken “O’zbek Tilining İzohli Lugati”adlı eserden ve Emek Üşenmez’in Özbekçe- Türkçe Sözlük” isimli eserinden faydalanılmıştır.

Çalışmanın her aşamasında yardımlarını esirgemeyen, gerek tez konusu belirlemede gerekse tez yazım sürecinde her daim destek olan danışman hocam Doç. Dr. Erhan GİRAY’a, üzerimde emeği olan bütün hocalarıma ve her daim arkamda olduklarını bildiğim kıymetli aileme teşekkürlerimi sunuyorum.

Tuba BAYAR

Artvin, 2022

GİRİŞ

Birey ve toplum ayrılmaz bir bütündür. İnsan toplumdan bağımsız düşünülemez bununla birlikte toplum da insandan bağımsız düşünülemez. Çünkü toplum olgusu insana dayalıdır.

İnsan, her şeyden önce, sosyal bir varlıktır; Ünlü filozof Aristoteles'in kendi ifadesiyle bir "zoon politikon" dur. Zoon politikon, Aristoteles'in siyaset felsefesinin temel kavramıdır ve insanın toplumsal bir varlık olduğunu ifade eder. Bu terim, Batı felsefesinin kullandığı temel kavramlardan biridir. Bu düşünce, insanın doğası gereği toplumsal bir varlık olduğunu iddia eder(Yeşilçayır, 2014; 62-72).

Aristoteles'in siyaset felsefesinin temelini oluşturan bu cümlede olduğu gibi, insan toplumla vardır, toplumdan ayrı düşünülemez. Hayatını devam ettirebilmek için her insanın topluma ihtiyacı vardır. Doğumundan ölümüne kadar geçirdiği her süreçte toplumla iç içedir.

Birey, doğduğunda toplumun en küçük ama en önemli yapısı olan "aile" kavramının bir parçası olarak topluma dâhil olur. İlk sosyalleşme, ilk etkileşim burada başlar. Büyüdükçe çevre ile iletişimi artar; içinde bulunduğu toplumun geleneğinden, göreneğinden, inançlarından kısacası her yönünden etkilenerek hayatı şekillenmeye başlar. İnsanlar bulundukları toplum içerisinde sürekli bir etkileşim içindedir. Bu etkileşimler toplumlarda inanç, gelenek, görenek, dil, kültür vb. birçok ortak değer oluşmasını sağlar. Her toplumun kendine özgü değerleri vardır ve bu değerler önemsendiği müddetçe, kuşaktan kuşağa aktararak toplumların sürekliliğini sağlar.

Toplumda birlik beraberlik içinde hareket etmeyi gerektiren merasim, ritüel, şenlik vb. etkinlikler toplumlarda sürekliliğini sağlayan önemli uygulamalardır. Bu uygulamalar toplumların kaynaşmasını, birlik beraberliğini sağlar. Bireye toplumla bir olması gerektiğini, aidiyeti, toplumsallaşmayı öğretir.

Birlik beraberliğin oluşmasını sağlayan toplumsal uygulamalar aynı zamanda birçok sanatın, oyunun, edebi türün icra edildiği hatta ortaya çıktığı etkinliklerdir. Çalışmamızın konusu olan Özbek halk merasim koşukları da toplumsal uygulamalardan biri olan merasimlerde icra edilmektedir. Merasimlerin yapılış amacı ne ise koşukların konuları da ona bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Yani her koşuğun icra edileceği yer bellidir.

1. Tez konusu

Çalışmanın konusunu Özbek folklorunda önemli bir yere sahip olan halk merasim koşukları oluşturmaktadır. Çalışmamızda Özbek halk merasim koşukları konusu, Oy Oldida Bir Yulduz ve Boychechak adlı kitaplarda yer alan çocukluk dönemi ritüellerinde okunan koşuklar özelinde değerlendirilmiştir.

2. Tezin amacı

Çalışmanın amacı; Oy Oldida Bir Yulduz ve Boychechak adlı eserlerde derlenmiş olan merasim koşuklarından çocukluk dönemi ritüellerinde icra edilen Özbek halk merasim koşuklarını tasnif edip Türkiye Türkçesi çevirileri ile birlikte tek kitapta toplamak ve çalışmayı ÇTL alanına kazandırmaktır. Bu amaç doğrultusunda çocukluk dönemi merasim koşukları yapılan ritüeller özelinde sınıflandırılacak ve Türkiye Türkçesi çevirileriyle birlikte aktarılacaktır.

3. Tezin yöntemi

Çalışmamızda Mamatqul Jo'rayev'in Oy Oldida Bir Yulduz eseri ile Oxunjon Safarov ve Kamol Ochilov'un ortak yayınladığı Boychechak adlı eserde yer alan çocukluk dönemi koşuklarının Türkiye Türkçesine çevirileri aktarılmıştır.

Metinlerin çevirileri yapılırken Emek Üşenmez'in Özbekçe- Türkçe Sözlük adlı eserinden ve Özbek Tilining İzahlı Lugati'nden yararlanılmıştır.

Çalışmanın konusu ile ilgili literatür taraması yapılmış, ilgili kitap, dergi, makale vb. kaynaklar incelenerek gerekli noktalarda alıntılara başvurulmuştur.

4. Tez konusuna benzer çalışmalar

Bu başlıkta tez konumuza benzer çalışmalara yer verilmiştir.

“(Keskin, 2009), Özbek Çocuk Folklorunda Türler” adlı yayınlanmamış yüksek lisans tezinde Türkiye’de ve Özbekistan’da çocuk folkloru üzerine yapılan çalışmalar ele alınarak çocuk folklorunun kapsamı, tanımı, özellikleri, türleri ve türk boylarında çocuk folkloru konularına değinilmiş ardından Özbek çocuk folkloru metinlerine yer verilmiştir.

“(İmomnazarova, 2016), Özbek Halk Edebiyatında Bazı Merasim Şarkıları” adlı makalesinde Özbek folklorunda önemli yere sahip olan merasim şarkılarını “ölen” adı altında incelemiştir.

“(Solmaz, 2018), Özbek Halk Kültüründe Doğum ile İlgili Pratikler” adlı makalesinde geçiş ritlerinden doğum ritlerini ele almış, Özbeklerde doğum öncesi ve doğum sonrası uygulamalardan kısaca bahsetmiştir. Çalışmasını, Uşak Üniversitesi’nde öğrenim gören Özbek öğrencilerin ailelerinden derlemiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. İNCELENEN KİTAPLAR HAKKINDA

Çalışmamızda yer verdiğimiz bu iki kitap tanıtımında eserlerin yazarları Mamatqul Jo'rayev, Oxunjon Safarov ve Kamol Ochilov hakkında yaptığımız araştırmalara rağmen hem Türkiye'de konuya dair yeterli kaynak olmaması hem de Özbekistan'daki mevcut kaynaklara erişim güçlüğü nedeniyle bilgi edinmek mümkün olmamıştır.

1.1. OY OLDIDA BİR YULDUZ

Mamatqul Jo'rayev tarafından kaleme alınmış bu eser, Özbek halk merasim koşuklarının bir araya getirildiği eserlerden biridir. 2000 yılında neşredilen kitap Kiril alfabesiyle Özbek dilinde yazılmıştır ve 160 sayfadan ibarettir.

“Halkımızın hassas duygularını özünde ifade eden koşuklar paha biçilmez manevi değere sahiptir. Mısralara yerleşen kanatlı arzular, güzel teşbihlerle yoğrulan büyü ahenkler asırlar hürmetinde parlayarak, sanki gökkuşağı renkleri gibi ışıdayarak binlerce yıl ardından milletimizin diline güzellik duygularını bahşetmiştir. Usta büyükannelerimizin huzur veren nağmeleri, zeki annelerin, sevgi pınarı gibi kaynayıp çıkan ninni ve duaları, altın kapılı eve şaşırtıcı bir hasretle adım atan gelinlerin ayağına kilim gibi döşenen nikâh toyu merasim koşukları, hiç kimsenin gönlünü heyecansız bırakmaz”(Jo'rayev, 2000; 2).

Jo'rayev'in eserin giriş metninde dile getirdiği bu sözler koşukların manevi değerini ifade etmektedir. Yazar, metnin devamında Özbekistan'a gelen misafirlerin bu eşsiz koşukları dinlemeden geri dönmemeleri gerektiğini özellikle belirtmiştir. Giriş bölümünde ayrıca kitabın yazılış amacına da yer vermiştir.

Kitabı konularına göre üç bölüme ayırmak mümkündür.

Birinci bölümde; bebeklik döneminde yapılan çeşitli merasimlerde söylenen koşuklar derlenmiş her biri ayrı başlıklar hâlinde yazılmıştır. “Altın Beşik Şarkıları” diye adlandırılabilen bu bölümde yeni doğan bebeğin ilk defa beşiğe yatırılmasından ilk defa yıkanmasına, ilk dişinin görünmesinden ilk adımlarını atmasına kadar geçirdiği hemen her değişimine yönelik icra edilen koşuklar mevcuttur.

İkinci bölümü “Sünnet Toyu Koşukları” olarak adlandırmak yanlış olmayacaktır. Bu bölümde Özbek sünnet düğünlerinde var olan çeşitli gelenek ve göreneklerden çok kısa bahsedilmiş ve sünnet toylarında söylenen koşuk örneklerine yer verilmiştir. Yalnızca altı sayfadan oluşan bu bölüm kitabın en kısa bölümüdür.

Üçüncü bölüm “ Nikâh Toyu Koşukları” olarak adlandırılabilir. Kitabın en uzun bölümü bu bölümdür. 131 sayfalık bu bölümde Özbek nikâh merasimlerinde icra edilen 40 koşuk aktarılmıştır. Eser “İçindekiler” bölümü ile sonlandırılmıştır.

Çalışmamızda konumuz gereğince kitabın ilk iki bölümünde yer alan Altın Beşik Melodileri ve Sünnet Toyu Koşukları’ nın tasnifi yapılmış ve Türkiye Türkçesi çevirilerine yer verilmiştir.

1.2. BOYCHECHAK

Oxunjon Safarov ve Kamol Ochilov tarafından kaleme alınan eser çocuk folkloru ve çalışma/ iş koşukları üzerine yazılmış 334 sayfadan ibaret bir kitaptır. Kitabın adı Özbek edebiyatında çok eski dönemlerden beri yapılan, günümüzde yalnızca çocuk folkloru ile sınırlandırılmış Bayçiçek Merasimi’ni çağrıştırmaktadır. Bayçiçek, kardelen demektir ve umudu, yeniden doğuşu, yeni başlangıçları ifade eder. Kitabın isminin Bayçiçek oluşu elbette tesadüf değildir. Bu nedenle kitabın içeriğinden bahsetmeden önce Bayçiçek Merasimi hakkında kısa bilgi vermeyi uygun bulduk.

Bayçiçek merasimi baharın gelişinin kutlandığı bir merasimdir. Bayçiçeğin yani kardelenin çıkışı baharın müjdecisi olarak kabul edilmektedir. Özbekistan’da çok eski dönemlerden günümüze kadar bayçiçek merasiminin yapıldığı düşünülmektedir. Günümüzde her ne kadar halk tarafından unutulmaya yüz tutmuş bir merasim olsa da Özbekistan çocuk folkloru alanında bayçiçek koşukları varlığını sürdürmektedir.

“Özbekistan’ın Namangan vilayetinde kaydedilen bazı bilgilere göre, bayçiçek baharda çıktığında, çocuklar kırlara ve ovalara bu çiçeği toplamaya çıkarlar. Sonra çörebashının (çocukların başı) liderliğinde topladıkları bayçiçeklerle evden eve giderek, çocukların başı geldikleri her evin kapısında:

Bayçiçek aytıb keldik eşiğingizga,
Koçkardey oğıl bersin beşiğingizga.

Bayçiçek söyleyip geldik eşiğinize,
Koçkar gibi oğul versin beşiğinize.

diyerek bayçiçek koşuğu söyler. Diğer çocuklar ise, ona şöyle eşlik eder:

Bota bota bayçiçek,
Üyingizga çâç tilla,
İlayim oğıl bersin,
Atginasi Rahmetulla.

Bota bota bayçiçek
Evinize altın saç,
Allah’ım oğul versin
Onun adı Rahmetulla.

Ev sahibi çocukları karşılamaya çıkarken:

Otutıp çıkıng,
Otutıp çıkıng,
Yağaç tavakni toldırıb çıkıng.

Oturup çıkın,
Oturup çıkın,
Tahta leğeni doldurup çıkın.

diyerek bayçiçek koşuğunun devamını çocuklarla birlikte söylerler. Ev sahibi çocukların getirdiği bayçiçekleri görünce, bahara çıktığına şükrederek, çiçekleri alır ve gözlerine sürter. Bayçiçek getiren çocuklara da gönlünden ne koparsa verir. Eğer ev sahibi çocukları boş çevirirse, çocuklar ona çeşitli şeyler söyleyerek onunla dalga geçerler. Çocuklar bayçiçek koşuğu söyleyerek evden eve dolaştıktan sonra, çörebası (çocukların başı) toplanan hediyeleri çocuklar arasında paylaştırır”(İşankul, 2007; 384-385).

Çocuk Folkloru (Bolalar Fol’klori) ve İş Koşukları (Mehnat Qoshiqlari) olmak üzere iki bölümden oluşan Boychechak’ın ilk bölümünde iş koşukları dışında kalan hemen her konuyla ilgili icra edilen koşuklar yer almaktadır (beşik koşukları, sevgi koşukları, mevsim ve merasim koşukları, oyun koşukları vb.).

Kitabın ikinci bölümünde çalışma/ iş koşukları yer almaktadır ve bu bölüm “ Mehnat Qoshiqlari” olarak adlandırılmıştır. Bu bölümde çalışma hayatının her alanı ile ilgili icra edilen koşuklara yer verilmiştir(çiftçilikle ilgili koşuklar, hayvancılıkla ilgili koşuklar, meslek ve zanaat ile ilgili koşuklar vb.) .

Kitap “ Balalar Folkloru” başlığı altında yer alan koşuklarla başlamakta 272. Sayfadan itibaren “ Çalışma Koşukları” ile devam etmektedir. 320 sayfalık koşuk metinlerinin ardından yazarların, adı geçen konular hakkında bilgilendirme metinleri bulunmaktadır. Yazar Oxunjon Safarov, “ Bolalik Kuylasa- Olam Munavvar” (Çocuklar Söylerse Âlem Parlar) başlıklı metinde Özbek çocuk folkloru üzerinde durmuştur. Safarov’un ardından Kamol Ochilov “ Mehnat Qo’shiqlari Haqida” (İş Koşukları Hakkında) isimli yazısında çalışma koşukları hakkında bilgi vermiştir. Metinlerin ardından “ İçindekiler” bölümü ile kitap sonlandırılmıştır.

Çalışmamızda Boychechak adlı eserdeki “ Balalar Folkloru” bölümünde yer alan Beşik Koşukları’ nın tasnifi yapılmış ve metinlerin Türkiye Türkçesi çevirilerine yer verilmiştir.

2. ÖZBEKİSTAN VE ÖZBEKÇE

Tarihi çok eskilere dayanan Özbekistan Orta Asya'nın merkezi konumunda yer almaktadır. Ulaşım ve ticaret yollarının kesiştiği bir kavşak durumunda olan ülke bu nedenle tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır.

“Özbekler, en eski Türk boylarının biridir. Türkistan coğrafyasında birçok devletin teşkilinde kurucu unsur olmuşlardır. Bu coğrafyada farklı dönemlerde farklı kültürlerle iletişim içine girmişlerdir. O nedenle çok zengin tarihi bir geçmişe ve kültürel zenginliğe sahiptirler. Müslüman olduktan sonra da Türk kültürünü İslam değerleriyle yoğurarak eşsiz bir medeniyet oluşturmuşlar. Bu zenginliğin farkında olan Özbekler atalarından kalan paha biçilmez kıymette olan bu kültürünü, gelenekler ve örf-adetlerinin önemli bir kısmı günümüze kadar yaşatmayı başarmışlardır”(Yüce& Khamrabaeva, 2020; 319).

“Özbekistan, adını Altın Orda hanı Özbek Han'dan almaktadır. Özbek Han, Fergana bölgesindeki Türkleri bir araya getirerek yeni bir devlet kurmuş ve bu devlete Özbek Devleti adı verilmiştir”(Omorov, 2012; 8). Özbek Han'ın İslamiyet'i kabul edip devlet yönetiminde gösterdiği başarıları devletin adının Özbek Devleti olarak anılmasını sağlamıştır.

20. yüzyıla kadar birçok boydan oluşan Özbek Devleti bu tarihten sonra millet bilinciyle hareket etmeye başlamışlardır. 19. yüzyıla kadar hanlıklar olarak siyasi varlığını sürdüren Özbekler bu yüzyılda Çarlık Rusyası'nın istilasına uğramıştır. 1917 Rus Devrimi ile Çarlık devri sona ermiş Sovyetler Birliği kurulmuştur.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte 1 Eylül 1991 tarihinde Özbekistan bağımsızlığını ilan etmiştir. Türk- İslâm tarihinde önemli bir yeri olan ülke, Harezm ve Fergana bölgeleri ile Buhara, Semerkent, Taşkent, Tirmiz gibi, kadim şehirlere sahiptir. Ayrıca yine Türk- İslâm tarihinde, ilim ve sanat alanında çok önemli bir yere sahip olan Ahmed Yesevi, İbn-i Sîna, Bîrunî, Kaşgarlı Mahmud, Yusuf Has Hâcib, Edib Ahmet Yûknekî, Rabguzî, Alishir Nevaî, Hüseyin Baykara gibi isimler bu bölgede yetişmiştir.

Özbekçe Türkiye Türkçesi'nden sonra en çok konuşulan Türk lehçesidir. Çağdaş Türk Lehçeleri'nin Güneydoğu grubunda yer alır ve Çağatay Türkçesi'nin devamı niteliğindedir.

Özbekler yazı dilinde sırasıyla Arap, Latin ve Kiril alfabelerini kullanmışlardır. Hâlihazırda Kiril ve Latin alfabelerini birlikte kullanmaktadırlar Ancak yeni düzenlemelerle Tamamen Latin alfabesine geçilmesine karar verilmiştir.

10 Şubat 2021’de verilen kararla birlikte aşamalı olarak Latin alfabesine geçiş kararlaştırılmıştır. 1 Ocak 2023 tarihinden itibaren Özbekistan tamamen Latin alfabesi kullanmaya başlayacaktır (Cumhuriyet Gazetesi, 2021).

3. ÇAĞDAŞ ÖZBEK ŞİİRİ

Özbekler çok uzun yıllar Rus rejimlerinin sömürgesinde olmasına rağmen şiirde milli köklerine sadık kalmışlardır. Baskı altında geçirilen yıllarda rejimin dikkatini çekmemek adına şiirlerde çeşitli semboller kullanarak tutsaklık, bağımsızlık, özgürlük gibi konuları üstü kapalı bir şekilde ifade etmek zorunda kalmışlardır. Verilen eserler siyasi otoritelere göre şekillenmiştir.

Çağdaş Özbek şiiri, Sovyet rejiminin baskısı nedeniyle uzun yıllar sansüre maruz kalmıştır. Sanatçılar duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edememiş, rejime karşı gelenler edebi mecralardan uzaklaştırılmıştır. Birçoğunun eserleri yasaklanmış, sanatçıların kendileri ise ya sürgüne gönderilmiş ya da ölüm cezasına çarptırılmıştır.

Bütün bu yasaklara ve cezalara rağmen Özbek sanatçılar yılmamış, ölümü dahi göze alarak üstü kapalı ifadelerle de olsa özgürlük, bağımsızlık mücadelelerine devam etmişlerdir. Özellikle 1938 yılında rejim tarafından öldürülen Çolpan’ın şiirleri çağdaş Özbek şiirinin ilerlemesinde önemli rol oynamıştır.

Gerçek adı Abdülhamid Süleymanoğlu olan Çolpan’ın, bu mahlası seçmesi elbette tesadüf değildir. Çolpan’ın, uğruna canını verdiği bağımsızlık yolunda, milletine yol gösterici olmak için bu mahlası seçtiği bilinmektedir. Şair kendisini “Çolpan Yıldızı” ile özdeşleştirmiş, düşünceleriyle insanlara yol gösteren olmak istemiştir.

Özbek şairler ve sanatçılar gerek ülkelerinin sosyal ve ekonomik durumu gerekse Çolpan gibi ülkesinin bağımsızlık mücadelesi için savaşıyan şairlerin rejim tarafından canice katledilmesi gibi sebepler yüzünden rejim lehine “propaganda şiir ” olarak nitelendirilen eserler yazmak mecburiyetinde kalmışlardır.

“Çolpan ile başlayan lirik şiir ve Sovyet rejimiyle zorla sokulan propaganda şiiri 75 yıllık çağdaş Özbek şiirinde yan yana, ancak hep birbiriyle çarpışarak devam etmiştir. Bundan dolayı çağdaş Özbek şiirini çeşitli dönemlere ayırmak ve sınırlarını kesin olarak belirlemek güçtür”(Kocaoğlu, 1996; 5).

Stalin devrinin kapanmasının ardından Özbek şiirindeki baskı bir nebze de olsa hafiflemiş, propaganda şiirlerine olan ilgi daha doğrusu propaganda şiir yazma mecburiyeti azalmıştır. Şairler milli ve lirik şiirlere daha çok ağırlık vermişlerdir.

4. MERASİM NEDİR?

Merasim/ tören: “anma, kutlama, nişan, evlenme, ölüm gibi nedenlerle yapılan toplantı, seremoni(*Türk Dil Kurumu*[TDK], 2022).

Toplumbilim terimi olarak tören: “Bir toplulukta, üyelerin belli bir olayı, kişiyi veya değeri ayırt edip sembolleştirmesi, bunların anlam ve öneminin güçlendirilmesi amaçlarıyla düzenlenen hareketler dizisi, merasim(TDK, 2022).” anlamlarına gelmektedir.

Merasim insanın maddi ve manevi hayatının talep ve ihtiyaçları ile ortaya çıkmıştır. Bu nedenle dünyada kendi merasimleri olmayan hiçbir millet yoktur. Merasimler bir topluluğu diğer halklardan farklı kılan önemli etnografik özelliklerden biri olarak hizmet eder. Bu nedenle her zaman yorumcuların odak noktası olmuştur ve olmaya devam etmektedir(Sarımsoqov, 1986; 3).

4. 1.Türklerde Merasim Kavramı

Toplumlar kendi içlerinde belirli kurallara göre yaşarlar. Bu kurallar toplumlarda düzeni sağladığı gibi aynı zamanda toplumların sürekliliğini de sağlar. Gelenek ve göreneklerine bağlı, belirli kuralları, ortak değerleri olan ve bu değerlere sahip çıkan toplumlar her zaman uzun ömürlü olmuşlardır.

Toplumsallaşmayı, toplumda birlik ve beraberliği sağlayan ve toplumların tarihi gelişiminde önemli bir yere sahip olan merasimler, tarih boyunca gelenek ve göreneklerine bağlılığıyla bilinen Türk toplumlarında da aynı ehemmiyete sahip olmuştur. Türklerin tarih sahnesine çıkışından günümüze kadar birçok değişime uğramış olsa da sosyal yapılarında her zaman var olmuşlardır. Var olan tüm toplumlarda olduğu gibi Türk toplumlarında da merasimler; sosyal yapıya, kültüre, ekonomiye, inanca göre şekillenmiştir.

“Türk milleti tarihi süreçte birçok coğrafyada hüküm sürmüş, gelenekleri ve törenleri hüküm sürdüğü bu coğrafyalarda şekillenmiştir. İslâm dinine girdikten sonra dahi İslâmiyet öncesi gelenek ve törenlerini bazı değişimler geçirse de devam ettirmişlerdir. Birçoğu ‘’atlı göçebe kültür’’ izlerini taşıyan gelenek ve törenleri günümüze değin devam etmiştir. İslâmiyet’in kabulü ile bu gelenekler ve törenlerde değişiklikler olsa da aynı geleneğin devamı şeklinde uygulanmıştır”(Başdin, 2017; 401).

Türkler tarafından toplumun her alanında canlı tutulan bu gelenek ve törenler incelendiğinde Türk toplumlarının genel yapısı ile ilgili bilgi edinmek mümkündür. Millet olma şuurunu her daim canlı tutan Türk milleti, varlığını sürdürebilmek için; dile, kültüre, inanca, gelenek ve göreneklere bağlılığın ne derece önemli olduğunun her zaman farkında olmuş ve bu değerlere her zaman sahip çıkmıştır.

Merasimler milletlerin karakterini yansıtır. Her milletin merasimlerinin farklı olması şüphesiz toplumlarının farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Türkistan coğrafyasında etnik köken farkı olmamasına rağmen yaşayan Türk toplumlarının merasimlerinde dahi farklılıklar görülmektedir. Rus egemenliği altında uzun süre kalan Türk devletleri, hemen her açıdan Türkistan coğrafyasının eski birlik ve bütünlüğünü kaybetmiştir. Kültürel birliğin bozulmasıyla beraber merasimlerde de farklılıklar oluşmuştur.

“Türklerin yapmış olduğu merasimleri iki başlık altında incelenmek mümkündür. Bunlar ‘aile merasimleri’ ve ‘mevsim merasimleri’ dir. ‘Aile merasimleri, insanın doğumundan ölümüne ve hatta ölümünden sonra yakınları tarafından yapılan tüm merasimler ve onlara bağlı olan adet ve ananelerdir”(Yoloğlu, 1999; 557).

Merasim folkloru kökeni açısından folklorun en eski, en kalıcı biçimlerinden biri olarak kabul edilir. Bu nedenle merasim folklorunda belirli bir halkın yaşam biçimi, etnik tarihi, gelenek ve göreneklere kısacası geçmişi bir bütün olarak yansıtılır. Son yıllarda Sovyet etnografyasında ve folklorunda halkların geleneksel medeniyeti, örf adetleri ve de merasimleri üzerine artan ilginin, odaklanmanın asıl nedeni budur. Aynı zamanda bu tür çalışmalar, her milletin geleneksel kültürünün tarihsel temellerini, gelişim yollarını ve eğilimlerini aydınlatmakla kalmaz, aynı zamanda o milletin etnogenezisine (halkların doğuşu, oluşum süreci) de ışık tutmaya yardımcı olur... Özbek tören folklorunun ürünleri, istikrarlı ve geleneksel karakterleriyle ayırt edilir. Bu alandaki mevcut ürünler mevsim ve aile merasimleri türlerini içerir. Ancak Özbek folklor çalışmalarında bu iki merasimin folkloru üzerine hiç çalışılmamıştır(Sarimsoqov, 1986; 3).

5. RİTÜEL NEDİR?

“Dinî inançların tören ve kurallarına “rit” denir. Başka bir ifade ile “rit” dinî tören ve tapınma şeklidir. Tapınma ile ilgili davranışlara ve dinî törenlerde kullanılan nesnelere de “ritüel” adı verilir. Bu davranışlar insanda heyecan yaratır; nesnelerin de uğur getireceğine inanılır” (Read, 1981: 180, 65)’den akt. (Koca, 2002; 7) .

(Koca, 2002)’nın aktardığı ritüel tanımlamasına bakıldığında; dilimizde daha çok ayin anlamında kullandığımız bu kavramın aynı zamanda “dinî törenlerde kullanılan nesneler” şeklinde tanımlandığı görülmektedir.

“Ritüel, birey ya da gruplarla ilgili bazı değerlerin, uygun zamanlarda, sembolik ve aşağı-yukarı değişmeyen ardışık davranış biçimleri ile tekrarlanması olarak tanımlanır. Ritüeller yapıma amaçlarına ve dönemlerine göre farklı sınıflandırmalara tabi tutulabilmektedir. Geçiş ritüelleri, takvimsel ritüeller ve bunalım ya da kriz dönemi ritüelleri ayrımı ise en kabul gören sınıflandırma biçimlerindendir”(Karaman, 2010; 227).

Ritüeller bireyin toplumdaki yerinin ve rolünün belirleyicisidir. Bireye toplumda nasıl davranacağı konusunda yol göstericidir. Ritüellerle kişiye sunulan hazır kalıplar kişinin içinde bulunduğu toplum ile duygusal bağ kurmasını güçlendirir. Ritüeller toplumlar tarafından nelerin değerli kabul edildiğini açıkça göstermektedir. Bireyler arasında statü farkı gözetmeksizin toplumsal birlikteliği, bütünlüğü sağlayan önemli uygulamalardır.

Yaptığımız bu çalışmada “geçiş dönemi ritüelleri” üzerinde kısaca durulmuş, geçiş dönemi ritüellerinin alt başlığı olarak “bebeklik ve çocukluk döneminde uygulanan ritüeller ve bu ritüellerde icra edilen halk koşukları” konusu Özbekler özelinde incelenmiştir.

5. 1.Geçiş Dönemi Ritüelleri

Kişinin anne karnından dünyaya gelişi, bebekliği, ilk çocukluğu, okula başlaması, sünneti, askerliği, evliliği, iş hayatında statü değişikliği, yaşlılığı ve son olarak ölümü, tüm bu saydıklarımız ve bunlar gibi insan hayatında meydana gelen nice değişikliklerin her biri birer geçiş dönemidir. Elbette bu saydıklarımız bireylere göre değişiklik göstermektedir. Hatta bazı dönemleri hiç yaşamayan insanlar da mevcuttur. Ancak geçiş dönemlerine genel olarak bakacak olursak “doğum, düğün ve ölüm” dönemlerinin tüm toplumlarda ortak olduğunu görürüz.

“Bireylerin hayatı art arda gelen aşamalardan ibarettir, sonlar ve başlangıçlar benzer bütünler oluşturur: doğum, toplumsal ergenlik, evlilik, babalık, sınıfsal ilerleyiş, mesleki uzmanlaşma ve ölüm. Bu bütünlerin her biri aynı amaca yönelik törenlerle ilişkilendirilir; bireyi belirli bir konumdan yine belirli bir başka konuma geçirmek”(Gennep, 2022; 11).

Geçiş dönemleri insan hayatının belli dönemlerinde meydana gelen önemli bazı değişimleri ifade eder. Kişinin mevcut durumundan başka yeni bir duruma geçtiği dönemler olarak kabul edilir.

Geçiş dönemleri konusunda yapılan birçok çalışmada ortak kanaat; geçiş dönemleri sınıflandırmasında üç önemli geçiş “doğum, evlenme ve ölüm” ön plana çıkmaktadır. Bunun nedeni bu üç geçişin gelenek ve uygulamalarında farklılıklar olsa da her toplumda ortak olmasıdır.

“Bilindiği gibi insan yaşamının başlıca üç önemli “geçiş dönemi” vardır. Doğum, evlenme ve ölüm. Her birinin kendi bünyesi içerisinde birtakım alt bölümlere ve basamaklara ayrıldığı bu üç aşamanın çevresinde birçok inanç, adet, töre, tören, ayin, dinsel ve büyüsel özlü işlem kümelenerek söz konusu “geçiş” leri bağlı bulundukları kültürün beklentilerine ve kalıplarına uygun bir biçimde yönetmektedirler. Bunların hepsinin amacı da kişinin bu “geçiş” dönemindeki yeni durumunu belirlemek, kutsamak, kutlamak, aynı zamanda da kişiyi bu sırada yoğunlaştığına inanılan tehlikelerden ve zararlı etkilere korumaktır. Çünkü yaygın olan inanca göre insan bu tür dönemler sırasında güçsüz ve zararlı etkilere karşı açıktır” (Örnek, 1977; 131).

“Geçiş dönemleri arasında özellikle “doğum”, “düğün” ve “ölüm” ön plana çıkmakta ve bu dönemlerde pek çok ritüel uygulanmaktadır. Her toplumun inançları, gelenekleri, kültürleri etrafında şekillendirdiği bu pratikler, nesilden nesile aktararak zaman içerisinde türlü değişimler ve gelişimlerle günümüze ulaşmıştır”(Türker& Gündoğdu, 2016; 142).

Geçiş dönemleri ve bu dönemlerde yapılmakta olan uygulamalar bütün toplumlarda vardır. Her toplumun sosyal, kültürel, dini, ekonomik, coğrafi yapısına göre bu geçiş dönemleri ve uygulamaları farklılıklar göstermektedir.

“Geçiş dönemi” bağlamında yapılan törenlerle bireyin değişen durumu toplumla paylaşılır. Bu özel merasimlerde geçiş ritüelleri uygulanır. Doğum öncesinde, doğum sonrasında, bebeğin büyürken yaşadığı hemen her değişimde, çocukluk döneminde, ergenlik döneminde, askere gidişinde, evlendiğinde ve bunun gibi bütün geçişlerde çoğu toplumda benzerlik gösteren ritüeller mevcuttur.

6. KOŞUK NEDİR?

İlk defa Kaşgarlı Mahmud'un Dîvânu Lugâtî't-Türk adlı eserinde ismi anılan "koşuk" kelimesinin eserde; "*şiiir, kaside*" anlamlarına geldiği ifade edilmiştir (Atalay, 1985; 376).

"Koşuk: Şiir, manzume. Türklerin İslâmiyet'i kabul etmeden önce oluşturdıkları edebiyat içerisinde, çeşitli konularda (aşk, yiğitlik, tabiat) söylenen ölçülü ve uyaklı sözlere şiir anlamında verilen isimdir. Daha sonraki dönemlerde "beyitler", "şarkı" , "koşma" anlamında kullanıldığı da olmuştur" (Karataş, 2001; 255)

"Koşik: Özbek Edebiyatında Edebi Türler adlı çalışmada "*Müzik için yazılmış kısa nazım parça.*" şeklinde tanımlanan koşuk teriminin yine aynı çalışmada günümüz Türkçesindeki karşılığı olarak "*güfte*" terimi kullanılmıştır" (Mahmudov& Naskali, 1996; 351).

"Fuad Köprülü tarafından "ilk şekiller" başlığı altında gösterilen ve "koşma" ile bir tutulan, Reşit Rahmeti Arat, L. Sami Akalın, Mustafa Nihat Özön ve Hikmet Dizdaroğlu'na göre ise genel anlamda "*nazım*", "*şiiir*" ve "*beyit*" anlamlarını karşılayan "*koşug*" terimi, bugün Kazak, Karakalpak, Hakas, Şor, Altay, Kırgız, Tıva, Saha (Yakut) Türk boylarının halk şiiri geleneklerinde "*kosık*", "*koşık*", "*koşak*" ve "*koşok*" biçimlerinde varlığını korumaktadır" (Oğuz, 2008; 187).

İslâmiyet öncesi Türk edebiyatı sözlü dönem ürünlerinden olan "koşuk" teriminin günümüz Türk toplulukları arasında Türkiye sahasında "mani" nazım şekliyle benzerlik gösterdiğini ifade eden Metin Ergun, bu terimin, dörtlüklerle kurulu şiir ve şarkılara karşılık olarak geldiğini belirtmiştir (Oğuz, 2008; 187).

Yukarıda farklı kaynaklardan tanımlarına yer verilen, İslâmiyet öncesi Türk edebiyatı nazım türlerinden olan koşuklar; sığır adı verilen sürek avlarında, kopuz eşliğinde, aşk, tabiat ve kahramanlık konularında söylenen şiirlerdir. Hece vezni ve yarım kafiye kullanılarak dörtlükler halinde meydana getirilmişlerdir. Dörtlüklerde aynı zamanda düz kafiye kullanılmıştır.

6. 1. Özbek Halk Edebiyatında Koşuk

Özbek edebiyatında koşuk türü Türk edebiyatındaki "türkü" ye karşılık gelmektedir. Hem şekil açısından hem içerik açısından bakıldığında koşukları türkü olarak nitelendirmek yanlış olmayacaktır.

Özbek halkının folklorunda koşuklar önemli bir yer tutar. "Koşuk" terimi şiir söylemek ve okumak anlamına gelen Türkçe "koşmak" fiilinin kökünden türemiştir ve terim iki anlamda kullanılmaktadır. Geniş anlamda, bir tür sözlü lirizm anlamına gelir ve

bu mana şiir, kaside koşuk anlamları Kaşgarlı Mahmud'un Divanı Lugati't Türk adlı eserinde de kayıtlıdır.(Qoshg'ariy, 1960; 357)'den akt. (İmomov, Mirzayev, Sarimsoqov, Safarov, 1990; 142). Dar anlamda koşuk terimi, sözlü lirik türe ait bağımsız bir türü ifade eder". (İmomov ve diğ. , 1990; 142).

Özbek edebiyatında önemli bir yere sahip olan koşuklar toplumun aynası niteliğindedir. İnsanların gelenek- görenekleri, duygu ve düşünceleri, sevinçleri, kederleri, dünya görüşleri kısaca her hali koşuklarla yansıtılmıştır. İnsanın doğumundan ölümüne kadar yaşadığı her şey koşuklarda kendisine yer bulmuştur. Koşukların insan hayatının her safhasında var olması onları değerli ve vazgeçilmez kılar.

İnsanların hayatı beşikten mezara kadar koşuklarla bağlantılıdır. Koşuk insan ruhuna bebeklikte ninni aracılığıyla siner, sonra bütün ömrü boyunca ona koşuk yoldaşlık eder. Mutlu günlerinde de hüznü gecelerinde de. İnsan ahiret hayatına da ağlatan (yas) koşuklarıyla yolcu edilir. Öyleyse sonuç olarak insanoğlu koşuk dinleyerek büyür, koşuk dinleyerek, koşuk yaratarak yaşar, koşuk vasıtasıyla dünyayı terk eder denilebilir. Onun bütün hayatı çeşitli koşuklardan oluşur(Ochilov, 2006; 3).

Özbek halkı uzun yıllar Sovyet rejiminin baskısı altında kalmış ve halkın sesi rejim tarafından susturulmak istenmiştir. Yaşamlarının her alanında yasaklarla karşı karşıya kalan halk; en karanlık zamanlarında bile bağımsızlık mücadelesinden vazgeçmemiş, özgürlük yolunda güçlü bir irade sergilemiştir. Aydınlar rejime karşı toplumu bilinçlendirme sorumluluğunu sırtlanmış, verdikleri eserlerle halkın bu haklı bağımsızlık mücadelesinde özgürlük ateşini alevlendiren grup olmuşlardır. Halkı bütün benliğiyle bir ayna gibi yansıtan koşuklar, şairlerin duygularını ifade etmelerinde önemli bir araç olmuştur.

Bu koşuklarda; halkın iradesi hiçbir devirde, herhangi bir yasak altında kırılmamış, ölümsüz ruhu ifade edilir. En karanlık zamanlarda bile sönmeyen ışık, inancı yansıttı. Halk; diliyle, dilini tutsalar gönlü ile koşuk söyledi. Hiçbir sistemde de halkın üretmekten vazgeçmemesi bunun açık kanıtıdır. İnsanlar yaratmaktan vazgeçerse hayat durur. Halk koşuk söylemezse dünya sessiz kalır. Halk koşuk dinlemezse sanat ölür. Ancak halk buna izin vermez; yaşamaktan, yaratmaktan, keyif almaktan yorulmaz. Halkın büyüklüğünün sırrı budur"(Ochilov, 2006; 3).

Koşuklar halkın maneviyatının gücünü, emekçi kitlelerin yılmaz iradesini ifade eder ve insanları ruhsal ferahlığa, cesarete, çalışkanlığa ve cömertliğe, vatanseverlik ve dostluğa, sevgide sadakate çağırır(İmomov ve diğ. , 1990; 142).

Özbek halk koşukları hece ölçüsü ile dörtlükler halinde yazılmaktadır. Ancak aruz vezni ile söylenen koşuklar da mevcuttur.

Alişir Nevai Mizanü'l Evzan adlı eserinde halk şiirindeki aruz vezinlerinden bahsederken koşuk türüne özellikle değinir. Onun işaret ettiği gibi koşuk söylenişi ve oyun vasıtasıyla icra edilişi amaçlanır. Halk koşuklarının aruz vezniyle uyumlu türlerine odaklanarak iki vezin kaydetmiştir. Birincisi; halk koşuklarında doğal seslerin bir araya gelmesiyle oluşan vezin olarak Arap halk şiirinde “medidi müsemmeni salim” (failatün failün failatün failün)’ e karşılık gelir. İkincisi ise birçok koşuk arasında yaygın olan, Hüseyin Baykara tarafından düzenlenen “remeli müsemmeni mehzuf” (failatün failatün failatün failün) vezninden oluşur(İmomov ve diğ. , 1990; 142-143).

Halk şiirinin lirik incileri olan koşuklar; şekil olarak kısa, görüntü olarak parlak ve anlatım olarak keskindir. Bu nedenle çabuk hatırlanır ve çabuk yayılır. Hafif, popüler koşukların diğer bir özelliği de melodi ile söylenmelidir (Ochilov, 2006; 5).

Özbek halk koşukları; tür ilişkisi, yaratılış devri, icra yeri ve türü bakımından çeşitlilik gösterir. Bu bakımdan halk koşukları törenli ve törensiz koşuklar olarak ikiye ayrılır. Düğün ve başka törenlerde icra edilen ya da matem törenlerinde söylenen koşuklar “merasim koşukları” nı oluşturur. Merasimle alakasız (törensiz) koşuklarda ise emek ve lirik koşuklar yer alır”(İmomov ve diğ. , 1990; 143).

Merasim koşukları, toplum tarafından özel kabul edilen zamanlarda yapılan törenlerde icra edilen koşuklardır. Doğum, düğün, sünnet, bayram gibi kutlama törenlerinde ve ölü gömme, anma gibi yas törenlerinde söylenirler. Toplum tarafından benimsenmiş, ortaya çıkış tarihi çok eski zamanlara dayanan merasim koşukları Özbek edebiyatında önemli bir yere sahiptir.

Mehnat/ İş koşukları

Mehnat koşukları ve lirik koşuklar ise törensiz koşuklar sınıfında yer almaktadır. İş koşukları geçmişten günümüze, insanların çalışma hayatlarında duygu ve düşüncelerini

dile getirdiği koşuklardır. Bir fabrika işçinin, bir çiftinin, bir terzinin çalışırken o anda işiyle alakalı dile getirdiği şiirlerdir. Bu koşukların önemli özelliklerinden biri bir meslek grubuyla alakalı koşuğun bir başka meslek tarafından okunmuyor olmasıdır. İş koşukları kafiyeli, şiirsel üsluba sahip, hafif ritimle söylenen koşuklardır.

Mehnat koşukları kendi içinde gruplara ayrılır:

1. Tarımla İlgili Koşuklar
2. Hayvancılıkla İlgili koşuklar
3. El Sanatları İle İlgili Koşuklar

Özbek folklorunda, avcılık, ticaret gibi meslek grupları ile ilgili koşuklar günümüzde mevcut değildir. Bu nedenle tasnife dâhil edilmemiştir(İmomov ve diğ. , 1990; 143-144).

Lirik Koşuklar

Sevgi ve aşk konularında söylenen şiirlerdir. Gerçek hayat deneyimlerinin yansıtıldığı, sevgi, vefa, ayrılık, özlem, elem gibi insanların kalbindeki dertlerle meydana gelen, sadece şarkı söylemek için yaratılan müstakil dörtlüklere lirik koşuklar denir. Bu şiirler zamansız, mekânsız şiirlerdir. Yani kimin nerede, ne zaman okuyacağına dair bir kurallı kaidesi yoktur (İmomov ve diğ. , 1990; 155).

İKİNCİ BÖLÜM

1. RİTÜELLERDE İCRA EDİLEN MERASİM KOŞUKLARI

1.1. BEŞİK KOŞUKLARI

İnsan yaşamının başlangıcı olan doğum her topluluk için mutluluk kaynağıdır. Her doğum yeni bir başlangıcı yeni bir umuttur. Çocuklara çok değer veren Özbek halkı, doğumla birlikte birçok uygulama yapmaktadır. Özbeklerde bireyin doğum öncesinden başlayarak doğumuna kadar, bebekliğinden yetişkinliğine ve hatta ölümüne kadar her geçiş döneminde çeşitli ritüeller yapılmaktadır. Yapılan her ritüelle beraber “ merasim koşukları” diye nitelendirilen şiirler okunmaktadır. Her ritüelin kendine has koşuğu vardır.

“Özbek halkında “Bolalik üy bozor, bolasiz üy mozor/ Çocuklu ev pazar, çocuksuz ev mezar” denen ilginç bir söz vardır. Zira insan yaşamının anlamı, hayatının özü; öncelikle yumuşak huylu, sadık evlatlar yetiştirip onların olgunluğunu görmekte kendi ifadesini bulur. Bağımsızlığımızın manevi esasını teşkil eden milli değerler sisteminde çocuk terbiyesi ile ilgili merasim ve törenler özel yer tutar”(Jo’rayev, 2000; 3).

Dünyaya gelen her insan neslinin devam etmesini ister. Hayırlı evlatlara sahip olup güzel bir nesil yetiştirmek herkesin arzu ettiği bir durumdur. Özbeklerde de çocuğa çok önem verilmektedir. Ailede doğan her birey sevinç, neşe kaynağıdır. Çocuk doğmadan önce anneye yapılan koruma- sağaltma işlemleri doğumla beraber hem anneye hem de çocuğa yapılmaya devam eder.

“Bilinir ki insanın vatani öncelikle beşikte başlar. Çocuğuna kalbini bahşedip beşik sallayan anne ninnisi yoluyla çocuk ilk defa anne ve vatan sevgisini duyar. Halkımızın güzelliğini yüceltmeye yönelik en güzel gelenekler beşik toyu merasiminde somutlaşır. Geleneğe göre Özbeklerde beşik toyu ailede doğan ilk çocuk şerefine düzenlenir. Bu toyu merasimi; beşik satın alma, beşiği hazırlama, toyu evine beşik taşıma, bebeğe tütsü yakma, bebeği ilk defa beşiğe sarıp bağlama, beşiği alaslama, bebeğe iyi dilek bildirme gibi seremonileri de içerir.

Beşik toyu bebeğin kırkı çıktıktan sonra düzenlenen bir merasim olması sebebiyle, çocuğu ilk kez yıkama, ilk defa kıyafet giydirme, onu çevresi ile tanıştırma, isim verme, gömlek giydirme, beş ve dokuzuncu gecelerini düzenleme gibi adetlerde beşik toyu merasimi bünyesine giren geleneklerden sayılır.”(Jo’rayev, 2000; 3)

“(Beşik Toyu) Kökeni çok eskilere dayanan bir gelenektir. Beşik toyu günü bayram edilir. Akrabalar gelir. Bebeğe kırk gün olunca Beşik toyu yapılır. Özbek Türklerinde beşik bebek doğmadan önce alınmaz ve beşik alınırken kötü şans getireceğine inanıldığı için de pazarlık yapılmaz. Ayrıca bebeğin beşiğini kız tarafı alır. Bebeğin doğumundan kırk gün sonra alınır. O gün beşiği süslerler”(Solmaz, 2018; 134).

1.1.1. Bebeği İlk Defa Beşığe Yatırırken Söylenen Koşuklar

Bebek beşığe yatırılırken söylenen koşuklar çocuğın zarar görmemesi, kötölüklerden korunması, sağlıklı- sıhhatli olması gibi nedenlerle söylenmektedir. Koşukların sözlerine bakıldığında her birinin birer dua niteliğinde olduğu görölmektedir. Anne, bebeğini beşığe yatırırken tüm kötölüklerin bebeğinden uzaklaşmasını diler ve bu dileğini ifade ederken kurduğu kafiyeli cümlelerle bu koşukları oluşturur.

Bu benim canım, bir canım,
Boynumdaki mercanım,
Allah verdi sevsin diye,
Altın beşığe sarsın diye, (EK 2; 155)
-Böyle mi bağlıyoruz?
-Hayır, hayır!
-Böyle mi bağlıyoruz?
-Evet, evet!
Kaç kaç dedesi,
Geldi sahibi,
Baba- annen konuşsa,
Bağırırsa yine korkma,
Ablaların, ağabeylerin
Bağırırsa yine korkma!
Alaca köpek havlarsa
Korkma!
Tekir kedi mırıldarsa
Korkma!
Eşek anırsa,
Yine korkma!
Biri yüksek ses çıkarsa,
Seslenirse/ çağırırsa
Yine korkma! (EK 1; 97/ EK 2; 156)

Ninesi girsin, köpeği çıksın,
Beşiğini kendin kırarsın,
Beşiğini kendin yaparsın,
Sarı saçlı ol, beyaz dişli ol,
Büyüyüp söz sahibi ol,
Büyüyüp anne babana bak. (EK 1; 97)

Kaç, kaç, kaç öcöleri,
Geldi beşik sahipleri,
Yavrumun kendi geldi,
Ninni söyledi,
Tatlı söyledi. (EK 1; 98/ EK 2; 157)

Ay geliyor batmaya,
Oğlum geliyor yatmaya,
Ben korkarım çocuğum,
El değdirip uyandırmaya. (EK 1; 98/ EK 2; 156)

Ninnisi geldi,
Dedesi kaçtı,
Kaç, kaç, sahibi geldi. (EK 1; 98)

Sahipleri girsin,
Dedeleri çıksın,
Uykusu beşikte kalsın. (EK 1; 98)

Git, git, dedesi,
Geldi sahibi,

Altın kalesi,
Gül gibi yavrusu,
Tak- tuk beşik,
Düşmanları aylak. (EK 1; 98/ EK 2; 157)

Sahibi geldi,
Dedesi gitsin,
Taş gibi sert olsun,
Kuş gibi ayakta dursun. (EK 1; 98/ EK 2;157)

Git, git dedesi,
Geldi sahibi,
Uyuyup dinlensin,
Keyiflenip uyansın. (EK 1; 99/ EK 2; 157)

Sahipleri geldi,
Dedeleri gitsin,
Uykusu rahatta olsun,
Huzur içinde olsun. (EK 1; 99/ EK 2;157)

Beşiği tahta,
Arkası pamuk,
Sahibi geldi,
Köpeği kaç.
İçinde yatanın
Denizini aç! (EK 1; 99/ EK 2; 158)

Kaç, kaç dedesi,
Geldi sahibi,
Annen bağırırsa,

Baban konuşsa

Korkma, kurban olduğum. (EK 1; 99/ EK 2; 156)

Aladır, baladır,

Yavrum ecel ateştir,

Sahibi geldi,

Köpeği kaç. (EK 1; 99/ EK 2; 158)

Baba işin, anne işin,

Sahipleri geldi, dedeleri gitsin,

Uyu, canım yavrucuğum,

Uykun gelirse, bu ninniye söyle,

Uyu canım yavrucuğum. (EK 1; 99 / EK 2; 158)

Kaç, kaç, dedesi,

Geldi sahibi,

Burada uyur musun?

-Yok.

-Orada uyur musun?

-Evet, evet, büyükannesi,

Oldu uyudu, büyükannesi. (EK 1; 100/ EK 2; 156)

Bebeğim girsin beşiğe,

Dedesini çıksın eşiğe. (EK 1; 100/ EK 2; 157)

1.1.2. Bebeği Beşikten Alırken Söylenen Koşuklar

“Bebek beşikten alınırken üç defa “o’s, o’s, o’s / büyü, büyü, büyü” denilerek, sağ kol ile bebeğin yattığı yerde sırtı okşanır. Ardından aşağıdaki koşuklar söylenir”(Safarov& Ochilov, 1984; 49) .

Bebeğe ceket

Alıp gelin babası,

Yakasına göz boncuğu

Takıp gelin babası.

Yakası boyalı olsun,

Eteği çamurlu olsun. (EK 1; 100/ EK 2; 159)

Kuvveti beşik,

Düşmanları aylak. (EK 1; 100)

Takır- tukur beşik, bebeğim,

Düşmanları aylak, bebeğim. (EK 1; 100)

Takır- tukur beşiği,

Gönül derdim avaresi. (EK 1; 100/ EK 2; 158)

Takır- tukur beşik olsun,

Düşmanları avare olsun.

Uykusu beşikte kalsın,

Düşmanları eşikte kalsın. (EK 1; 101/ EK 2; 158)

Yavrumun arkası pamuk,

Yavrumun beşiği tahta.

Tahtası yumuşak gibi,

Bu yavrum uşak gibi. (EK 2; 158)

Yavrum beşikten çıksın,

Uykusu beşikte kalsın. (EK 2; 159)

1.1.3. Bebek Beş Günlük Olduğunda Söylenen Koşuklar

Türk kültüründe ve mitolojisinde bazı sayılara özel bir önem atfedilir. “Bir, üç, beş, yedi, dokuz, kırk ” gibi sayıların her biri Türk kültüründe çokça kullanılan ve kutsal kabul edilen önemli sayılardır. Bu sayılara özel bir önem gösterilmesi inançlarla alakalıdır. Adı geçen sayıların her biri hem Türk mitolojisinde hem de İslâm inancında önemli birer semboldür.

Özbek edebiyatında da aynı şekilde önemli bir yere sahip olan sayılar, doğum sonrası yapılan ritüellerde göze çarpmaktadır. Bebeğin doğumunun ardından, beşinci, yedinci, dokuzuncu ve kırkinci günlerinde çeşitli gelenekler yerine getirilir. Bu geleneklerde bebeğin korunması, sağaltılması için çeşitli büyüsel işlemler yapılması nedeniyle bu gelenekleri ritüel olarak adlandırabiliriz.

Beşten geçti, taştan geçti,
Eski değirmenden geçti,
Çarık geçip, çölden geçti,
Anasının göz boncuğu,
Babasının tesellisi. (EK 1; 101/ EK 2; 161)

Beşten geçti bu bebek,
Taştan geçti bu bebek,
Artık ölmez bu bebek,
Anasının aş bıçağı,
Babasının çift bıçağı. (EK 1; 102/ EK 2; 161)

Beşten geçti, taştan geçti,
Babasının et bıçağı,
Anasının aş bıçağı,
Beşten geçti, çölden geçti,
Çarığımı çekip, gölden geçti. (EK 1; 102/ EK 2; 161)

Beşten geçti, taştan geçti,
Dört duvar avludan geçti,(EK 1; 102/ EK 2; 161)
İhtiyar avludan geçti,
Babasının çift bıçağı,
Anasının aş bıçağı,
Anasının avuntusu. (EK 1; 102/ EK 2; 162)

Bu gece beş gecesi,
Bu babasının yavrusu,
Anasının göz boncuğu,
Ağabeyinin avuntusu. (EK 2; 162)

- **Çocuğun doğumundan beş gün geçtikten sonra yedi kadının oturup bebeği annesine verirken söylediği koşuk:**

Bebek bebek canım bebek,
Tanrının incisi (değerlisi) bebek,
Babasının serveti bebek,
Anasının canı bebek,
Beşten geçtim, taştan geçtim,
Peygamber yaşından geçtim,
Bak bebek,
Akıllı bebek,
Dur (yaşa) bebek. (EK 1; 102)

1.1.4. Bebek Dokuz Günlük Olduğunda Söylenen Koşuklar

Dokuzdan geçti bu bebek,
Artık ölmez bu bebek,
Bahçelerin meyvesi bebek,
Çocukların dostu bebek,

Şu evin beyi bebek,
Güneş, ay, yıldız
Yol arkadaşı bebek. (EK 1; 103/ EK 2; 162)

1.1.5. Bebeğe Tütsü Yakılırken Söylenen Koşuklar

“Tarihte bilinen ilk medeniyetlerden itibaren hemen bütün çok tanrılı ve tek tanrılı dinlerde, dinî ve sihrî törenler sırasında ateşe güzel kokulu madde atmak veya mayi serpmek, yerine getirilmesi gereken önemli şartlardan biri sayılmıştır. Ele geçen arkeolojik buluntu ve yazılı belgelerden Çin, Hint, İran, Mısır, Mezopotamya, Anadolu, Yunan, Roma, Aztek ve İnka gibi eski medeniyetlerin hepsinde tütsü yakmanın mânevî temizlenme ve tanrılara yaklaşma aracı olarak kabul edildiği anlaşılmaktadır. Genelde birleşen çeşitli inançlara göre güzel kokulu dumanlar tanrıları hoşnut etmekte, eğer kırgınsalar öfkelerini yatıştırmakta, yapılan duaların göğe yükselip tanrılara ulaşmasına ve kabulüne vesile olmaktadır. Aynı zamanda da meleklerle iyi ruhları tütsü çevresine toplarken güzel şeylerden hoşlanmayan şeytanlarla kötü ruhları da kaçırmaktadır. Dolayısıyla tütsülenen yer ve kişiler kötülüklerden uzak tutulup iyiliklere yaklaştırılmış, böylece mânen temizlenmiş sayılmaktadır”(Erdem, 1992; 383).

İnsanoğlu beden ve ruh rahatsızlıklarını tedavi için doğadan faydalanmış ve çeşitli otları/ bitkileri tütsü yaparak bu amaçla kullanmıştır. Özbeklerde tütsüleme ritüeli annenin ve bebeğin kötülüklerden, hastalıklardan arındırılması, sağlıklı olması için yapılan bir gelenektir. “Beşiği alaslama” olarak anılan beşik tütsüleme ritüeli dışında; bebeğin göbeği düştüğünde, eşi gömülürken ve bebek hastalandığında da tütsü yakılmaktadır.

Tütsünün danesi,
Bu masumun tarağı,
Gözü çift, gözü kardeş
Konu komşuya göster?
Tütsü bin (derde) ilaç,
Binlerce derde şifa,
Anasının gözü,
Babasının gözü,
Fena gözler yok olsun,
Kaza- bela yok olsun,
Şu yavrum sağ salım kalsın. (EK 1; 103/ EK 2; 159)

Binlerce defa
Allah'a yalvardım
Gözü yüksek, gözü hızlı
Belalardan kurtar. (EK 1; 103)

Tütsü, tütsü,
Dağlara git,
Taşlara git. (EK 1; 104/ EK 2; 160)

Tütsü dane dane,
Dumanla dolsun hane,
Duman olsun hasetli göz,
Dışarıda kalsın kıskanç göz,
Kaçsın kaçsın çöle gitsin,
Aksın aksın göle aksın,
Yavrucuğum yaşasın. (EK 1; 104/ EK 2; 160)

Tütsü, tütsü,
Çatlasın tütsü,
Patlasın tütsü,
Bebeğe göz değmesin,
Kim bebeğime göz ederse,
Gözleri akıp düşsün. (EK 1; 104/ EK 2; 159)

Bebeğin göbeğinin düştüğü gün, anneye ve bebeğe tütsü yakıldığında nineler tütsü yakılan kabı anne ve bebek etrafında döndürürler ve aşağıdaki koşuğu okurlar.

Tütsü, tütsü,
Tutamazsam bende günah,
Paklamazsan sende günah! (EK 1; 104)

- **Bebeğe ilk defa tütsü tutulurken kutlamadaki kadınların söylediği koşuk:**

Adına tütsü dediler,
Bin derde derman dediler
Kapıdan gelen belaya
Tütsü kalkan dediler. (EK 1; 104)

Bebeğe tütsü hazırlanırken bir kaba köz/ kömür konur, onun üzerine tütsü atılır. Bebeği kaldırıp birkaç kez tütsü yakılan kap üzerinde döndürürler. Sonra başlığını çıkarıp tütsü dumanına tutarlar ve başına giydirirler. Tütsü yakılırken söylenen koşuk:

Tütsü bin (derde) ilaç,
Binlerce derde sen ilaç,
Göllere git,
Çöllere git,
Karnı büyük zenginlere git,
Suyu kuruyan çaylara git,
Bu çocukta ne günah var! (EK 1; 105)

Bebeğin eşini gömerken Taşkentli ebe nineler “ kötü gelmeyin, iyi gelin!” dediğinde kara gözlü, yaşlı kadınların hurafesi diye nitelendirilen koşuk:

Taş gibi olsun,
Demir gibi olsun,
Köpek gibi ısırıp yatsın! (EK 1; 105)

- **Bebek Hasta Olduğunda Ninelerein Tütsü Yakıp Söylediği Koşuk**

Akdağı yuttum,
Karadağı yuttum,
Gün doğuşunu yuttum,
Gün batışını yuttum,
Rüzgâra git,
Dağlara git,

Taşlara git,
Bu yavruda ne günah var,
Tüh, tüh, tüh! (EK 1; 107)

1.1.6. Bebeğin Kırkı Çıktığında Söylenen Koşuklar

- **Kırlama, Kırk uçurma, Çilla kuvis**

“Kırlama çocuğun doğumundan sonraki kırkıncı günde yıkanması geleneği olup Anadolu’nun hemen her yerinde olduğu gibi Türkiye dışında yaşayan Türkler tarafından da halen yaşatılmakta olan bir gelenektir. Asıl amaç yeni doğan çocuğa yönelik bir tehlike olan “kırk basması” nı önlemektir. (Ergin, 2010; 1).

“Özbek folklorunda kırklamanın adı “çilla kuvis”tır. Özbeklerde de çocuğun “kırk”ının çıkartılması, çeşitli gelenek-göreneklere sınırlara bağlı olarak ve bir takım aytım-alkıslar ve toylar esliğinde gerçekleştirilir” (Keskin, 2009; 140).

Kutlama kadınları bebeğin kırkı çıktığı gün kırk çörek yaparlar. Yaşlı ninelerden biri göbeği düştüğü gün bebeğin koluna ve ayağına bağlanan ipleri makasla keser ve bu dörtlüğü okur:

Sarı dişli olsun,
Beyaz saçlı olsun,
Ömrü uzun olsun,
Rızkı bol olsun! (EK 1; 105)

Bebeğin kırkı çıktıktan sonra ninelerin bebeği annesine verirken okuduğu şiir:

Eşek anırdığında korkma,
Tavuk bağırdığında korkma,
Kedi miyavlasa kaçma! (EK 1; 105)

1.1.7. Bebeği İlk Defa Banyo Yaptırırken Söylenen Koşuklar

“Bebek yaşlı kadınlar tarafından yıkanır. Su tuzlu olur. Bebeğin yıkanacağı suyun içine buğday taneleri, altın ya da gümüş atılır. Bebek yıkandıktan sonra beşiğe koyarlar”(Solmaz, 2018; 134)

Su pak, sen kirli,
Temiz su sana olsun,
Senin kirliliğin,
Emirlere hanlara olsun. (EK 1; 101/ EK 2; 160)

Su zayıf, bebek semiz,
Bebeğin tenine şifa olsun su,
Bebeğin teninden kirliliğini yuv,
Her daim rahatta olsun, şu yavrum,
Hiçbir zaman dert, elem görmesin. (EK 1; 101/ EK 2; 160)

Pazar günü bir parça et,
Pazartesi iki parça et,
Salı günü üç parça et,
Çarşamba dört parça et,
Perşembe beş parça et,
Su zayıf, bebek semiz. (EK 1; 101/ EK 2; 160)

Allahu,
Talkonu sen,
Lolaxonni,
Yüzlerini
Suda yıka. (EK 2; 161)

Terle, terle, kuzum,
Terlemezsens ateşe düş,
Sol kulağım,
Sağ kulağım, hu...u...şş...(EK 2; 161)

1.1.8. Bebeğe İlk Defa Yeni Kıyafet Giydirirken Söylenen Koşuklar

Bebeği ilk kez yıkayıp elbise giydirirken kara gözlü kadınlar bebeği beyaz ve mavi kumaş parçalarıyla okşayıp şu şiiri okurlar:

Benim elim değil Fatma Anne eli,
Zühre Anne'nin eli,
Umay Ana, Kamber Ana'nın eli,
Taş gibi yap,
Demir gibi yap,
Sütüne sahip kıl! (EK 1; 106)

Elbisesi yıpransın,
Bebeğim büyüsün,
Yakası çizgili olsun,
Eteği mutlu olsun! (EK 1; 106)

Sen eski ben yeni,
Sen yaşlı ben genç,
Benim ömrüm bin yıllık,
Senin ömrün bir yıllık. (EK 1; 106/ EK 2; 165)

Sen- bir yıllık,
Ben- bin yıllık,
Giyip giyip yırtalım,
Dostlarımdan ileri gidelim. (EK 1; 106/ EK 2; 165)

Tepe tepe tozdurup,
Bindiğim atımı sürüp,
Sen- bir yıllık,
Ben- bin yıllık. (EK 1; 107/ EK 2; 165)

Yakası boyalı olsun,
Eteği çamurlu olsun,
Hevesi bir yılda uçsun,
Kendisi bin yıl gülsün. (EK 1; 107/ EK 2; 166)

Sen bir yıllık,
Ben bin yıllık,
Bu eskiyip ak olsun,
Belalar uzak olsun. (EK 1;107)

Mübarek olsun, giyip büyüsün,
Giyip yırtmayı nasip etsin. (EK 1; 107)

Sırmalı cübbesi dönsün,
Kuş tüyü halılar dönsün,
Dünya etrafında dönsün. (EK 2;166)

1.1.9. Saçını İlk Defa Yıkayıp Tararken Söylenen Koşuk

Bir şeyin ilk defa yapılıyor olması onu değerli kılar. Özbeklerde kız çocukların saçının ilk defa yıkanıp taranması önemli görüldüğünden işlem sırasında aşağıdaki koşuk okunur:

Ayda kulaç,
Günde tutam,
Sana damat,
Bana pilav! (EK 1; 106 / EK 2; 166)

1.1.10. Bebek İlk Defa Tanıştırılırken Söylenen Koşuklar

Özbeklerde bebeğin ilk defa toplum önüne çıkarılması önemli uygulamalardan biridir. Çocuk kırkı çıkana kadar evden dışarı çıkarılmaz. Kırkı çıktıktan sonra toplumla tanıştırılırken aşağıdaki koşuklar icra edilir.

Çağıranı vardır şunun,
Çok iyi ebesi vardır şunun,
Mert babası vardır şunun,
Bey dedesi vardır şunun,
Can ninesi vardır şunun,
Güçlü ağabeyi vardır şunun,
Güzel ablası vardır şunun,
Uzak- uzak yerlerde
Beşik kertmesi vardır şunun. (EK 2; 162)

Babası diyor:

“ Belimin gücü.”

Annesi diyor:

“Evimin gözdesi.” (EK 2; 162)

Ağabeyi diyor:

“Altın bıçağımın destesi.”

Dayısı diyor:

“İpek kaftanımın cebi.”

Ablası diyor:

“ Yüreğimin kuvveti.”

Halası diyor:

“ Kapımın desteği.”

Teyzesi diyor:

“ Mendilimin örneği.”

Amcası diyor:

“ Ciğerimin yavrusu.” (EK 2; 163)

Babalaki bo'ppisi var,
Kafasında takkesi var,
Bilgili ninesi var,
Komutan dedesi var. (EK 2; 163)

Siyahtandır beşiği,
Eğilip alsın annesi,
Altın kamıştandır beşiği,
Parlatıp alsın babası,
Elma ağacından beşiği,
Dönerek alsın ninesi,
Şeftalidendir beşiği.
Şapır şupur öpsün ninesi,
Zerdalidendir beşiği,
Donup alsın ablası,
İğde ağacından beşiği,
Kaldırıp getirsin ağabeyi. (EK 2; 163)

1.1.11. Bebeğin İlk Dişi Görüldüğünde Söylenen Koşuk

“Çocuğun ilk ve sonraki dişleri çıkarması esnasında da bir takım ırım sıırımlar ve toylar oluşur. Çocuğun ilk dişi çok sıkıntılı ve ağırlı olduğu için bunu mümkün mertebe kolaylaştırmak için başvurulmuş bu ırım sıırımlar, Özbek çocuk folklorunda “tiş toyi” adı altında, bir dizi gelenek-görenek şeklinde ortaya çıkmaktadır”(Keskin, 2009; 143).

Bahar geldi kış çıktı,
Yavrucağa diş çıktı,
Küçük diye düşünmeyin, (EK 2; 163)
Ona da (artık) iş çıktı.
Yemeğini çiğnemeye
Her güne bir iş çıktı. (EK 2; 164)

İki dişine inci olayım,
Yaptığın işine kul olayım,
Herkesin gözdesi olup,
Cancağızın ben olayım. (EK 2; 164)

İki dişinden döneyim,
Yaptığın işinden döneyim,
Medrese kubbesi gibi,
Bir parça başından döneyim. (EK 2; 164)

1.1.12. Bebeğe Yemek Yedirirken Söylenen Koşuk

Boychechak adlı eserde Özbeklerin bebeğe yemek yedirirken aşağıdaki dörtlüğü okudukları belirtilmiştir.

Desem mi, ha desem mi,
Çardağa gül eksem mi,
Çörekotlu ekmeğini,
Kaymak ile yesem mi? (EK 2; 166)

1.1.13. Bebek İlk Defa Oturduğunda Söylenen Koşuk

Bebeğin tek başına oturabiliyor olması onun büyüyüp geliştiğini gösterir. Bu, çocuğun ailesi için sevindirici bir durumdur. Bebeğin kendi kendine oturabildiğini görenler bunu kutlamak adına aşağıdaki dörtlüğü söyler:

Otursun o otursun,
Başını gül gibi doldursun,
Bunu gören kızlar,
Kendini asıp öldürsün! (EK 2; 164)

1.1.14. Bebek İlk Defa Yürüdüğünde Söylenen Koşuk

“Çocuğun hayata attığı ilk adımlar her zaman büyük önem taşır. Özbek Türklerinde bu pratik şöyledir: Çocuk yürümeye hazır olduğu an çocuğu yürütmek için ninesi yanında bulunur ve iki ayağını çapraz bir şekilde bağlar ve buna “tušov” denilir. Bu bağın

altından ekmek geçirilir sonra nine ipi keser böylelikle çocuğun bahtının açık olacağına ve uzun bir hayat süreceğine inanılır” (Solmaz, 2018; 135).

Adım- adım yürüsün,
Ona diken batmasın,
Kötü gözlü kölelerin,
Ona nazarı değmesin. (EK 2; 164)

Yürüse anası görse,
Yürüse babası görse,
Yürüyüp çarşıya varsa,
Et ile pirinç getirse,
Anası usta aşçı olsa,
Çocuğu yiyen olsa. (EK 2; 164)

Gele gele geldi,
Annesinin yavrusu,
Yana yana geldi,
Ninesinin yavrusu,
Kurban olayım ona. (EK 2; 165)

Koşa koşa yürürken,
Ayağına taş değmesin,
Koşa koşa yürürken,
Diken şuna da batmasın:
İyik ile miyik ‘e,
Dağda yürüyen geyiğe. (EK 2; 165)

1.1.15. Bebek İçin Eğence Yapıldığında Söylenen Koşuk

Boychechak adlı eserde bebek için eğence düzenlendiğinde aşağıdaki koşuğın söylendiği ifade edilmiştir.

Toy- toy yavrum, toy yavrum,
Tatlı, şımarık, yavrum,
Yumuşak tereyağı yavrum,
Sadece benim ay yavrum. (EK 2; 165)

1.1.16. Bebek Henüz Beşiğe Yatırılmadan lrse Söylenen Koşuk

Doğumun ardından bebeğin ölmesi, şüphesiz aile için sarsıcı bir olaydır. Aşağıda verilen koşuk örneğinde, bebeğini kaybetmiş bir annenin ağıt sayılabilecek sözlerinde görüldüğü gibi bu yıkıcı olay karşısında duygu ve düşüncelerin ifadesi insanı derinden etkilemektedir.

Yavrum gömleği mavi miydi, ninni- oy, ninni,
Kemerı bağı yok muydu, ninni- oy, ninni?
Azrailler geldiğinde- oy, ninni,
Cesur mertler yok muydu, ninni?

El verirler akrabalar, ninni- oy, ninni,
Başımda yoktur bir kişim, ninni- oy, ninni.
Bu vatanda yalnız başım, ninni- oy, ninni,
Ardımda kalmaz bir kişim, ninni- oy, ninni.

Saçını açıp annem ağlar, ninni- oy, ninni,
Beli bağlı babam ağlar, ninni- oy, ninni.
Kabir ağzı su alırken- oy, ninni,
Benim halimi tarif olmaz- a ninni.

Bir bülbül olsam, ninni- oy, ninni,
Gam-kederi mektuba yazsam, ninni- oy, ninni.
Azrailler gelirken- oy ninni,

Bu mektubu göstersem- a, ninni,
Merhameti gelmez miydi- a, ninni- oy, ninni

Bittim, bittim, ninni,
Bittiğime ağlıyorum, ninni.
Kardeş, eş, dostumdan, ninni,
Çok olduğuna ağlıyorum, ninni.

Gamlar başımdan aştı, ninni,
Yüreğim doldu taşı, ninni.
Gamın biri gitmeden, ninni,
Diğeri gelmeye koştu, ninni. (EK 2; 155)

1.2. SÜNNET TOYU KOŞUKLARI

Özbekistan’da günümüzde hâlâ devam etmekte olan sünnet törenleri, içerisinde barındırdığı birçok gelenekle birlikte varlığını sürdürmektedir. Orta Asya’da İslâmiyet’in kabul edilmesi ile birlikte ayrı bir önem kazanan “sünnet geleneği” Özbeklerde “hatna toyu” olarak adlandırılmaktadır.

“Özbek Türklerinin inancına göre, babanın erkek çocuğu üzerinde 3 borcu vardır. Bunlar sünnet ettirmek, çocuğu meslek sahibi yapmak, çocuğun evlenip ev kurmasını sağlamaktır. Sünnet önemlidir. Çocuk, yedi yaşına kadar mutlaka sünnet yaptırılır”(Çeltikçi, 2009; 518)

1.2.1. Özbek Sünnet Merasimlerinde Var Olan Gelenek ve Görenekler

Jar: Toya davet etmek. **Kavzak:** Toyda yemek pişirmek için odun toplama geleneği. **Çanki:** Kadınlar arası müzikli eğlence. **Bola Qachdi:** Çocuk kaçtı sünnet olacak çocuğun korkup kaçması. **Bola Keldi:** sünnet çocuğunun geri gelmesi. **Xatna Toy:** Sünnet düğünü. **Nakiş:** Gündüz herkese pilav dağıtıldıktan sonra yapılan şarkı ve danstan ibaret eğlence. **Alkiş:** Dua.

Özbekistan sünnet gelenekleri içerisinde yer alan bu uygulamalar, yörelere göre farklılık göstermektedir(Hudaykulova, 2010; 151).

“Halkımız âdetine göre oğluna sünnet düğünü yapacak kişi mahalle büyüklerine gidip bu güzel niyetini bildirir, kardeşleri, aile üyeleri, dostları ile istişare eder. Tavsiyeler bir araya getirilir düğün günü belirlenip düğün haberi verilir. Geleneğe göre yapılacak düğün, belagatli, saygın itibarlı kişiler, yani müjdeciler tarafından ahaliye duyurulur. Her bir köyün kendi müjdecisi/ ulağı olur. Çünkü müjdecinin, komşularının en iyi niteliklerini ölçülü tarif edebilmenin yanı sıra onların kendi özel geleneklerini, akrabalık bağlarını iyi bilmesi gereklidir.

Sünnet düğününde “jar” “duyuru” Özbek tören folklorunun eski türlerinden olup Özbekistan’ın güney illerinde günümüze kadar korunmuştur”(Jo’rayev, 2000; 15).

1.2.2. Ulağın Toya Davet Ederken Söylediği Koşuklar

Özbek geleneklerine göre sünnet toyunu halka “jarchi” adı verilen ulaklar duyurur. Bu ulaklar belagati kuvvetli kişilerden seçilir. Aşağıda ulakların toya davet ederken icra ettiği koşuk yer almaktadır.

Yeni fırını yaptırmış,
Büyük ocağını kurdurmuş,
Kesimlik koyununu kestirmiş,
Yiğide oğlağını vurdurmuş,
Oğlağını kestirmiş,
Yüz elli som pul ile
Oğlağını koydurmuş,
Alaca bohçayı açtırmış,
İpek kaftanını kapatmış,
Yavrulu deve, çift öküz,
Kısrağını aldırılmış,
Bârekallah, zengin ya! (EK 1; 108)

Binek atı dörtlale- ya,
Yelesi- kuyruğu bir kucak- ya, (EK 1; 108)
Ben diyorum nasihatten,
At torbası kadifeden,
At yemişi üzümde,
Ambarcısı haylaz imiş,
Elçibaşı zayıf imiş,
Yedikleri et imiş,
Bârekallah, zengin ya! (EK 1; 109)

Ah diyorum sallanarak,
Düğün olmasını bekliyorum,
Çabuk giyinip çıkın,
Oturacak mısın yüz asıp.
Yeni fırını yaptırmış,

Büyük ocağını kurdurmuş,
Kesimlik koyununu kestirmiş,
Yiğide oğlağını vurdurmuş,
Oğlağını kestirmiş,
Hediyelerini dağıtmış,
Yüz elli som pul ile
Oğlağını koydurmuş,
Alaca bohçayı açtırmış,
İpek kaftanını kapatmış,
Yavrulu deve, çift öküz,
Kısrağını aldırılmış,
Bârekallah, zengin ya! (EK 1; 109)

1.2.3. Bala Kaçtı Koşukları

Sünnet düğün törenleri sırasında “ Bala Kaçtı / Çocuk Kaçtı” merasiminde icra edilen geleneksel halk koşukları Kaşkaderya ilinin Kamilan Köyünde günümüze kadar korunmuştur. Geleneğe göre düğün günü sünnet edilen çocuğu mahallenin yiğitleri alıp götürür. Akşama kadar sünnet çocuğunun bir akrabasında ya da komşusunda kalırlar. Akşam olup tören başladığı zaman yiğitler meşaleler yakıp sünnet çocuğunu el üstünde kaldırarak düğün evine gelirler. Meşaleler ışığında sünnet çocuğunu alıp gelen yiğitlerin söylediği derleme/ karma koşuklara “ Bala Kaçtı” denir(Jo’rayev, 2000; 17).

Avluda küçük söğüt,
Küçük bir parça bağla,
Aldığın yârin genç olsa,
Kandırarak yola yolla,
Ey küçük- küçük- küçük,
Şirin küçük- küçük. (EK 1; 110)

Taban tepip yol gittim,
Altın bezden kaftan yaptım,
Bir kolunu dar yaptım,

Oynamaya ah ettim,
Ey küçük- küçük- küçük,
Şirin küçük- küçük. (EK 1; 110)

Damdan talaş(lar) düştü,
Saçın yaraşıp düştü,
Saçına bakar iken,
Kalpağım yere düştü,
Ey küçük- küçük- küçük,
Şirin küçük- küçük. (EK 1; 110)

Dam üstünde yonca var,
Küçüğünü eleyip al,
Yaptığımız şölende,
Yaşlılara neler var,
Ey küçük- küçük- küçük,
Şirin küçük- küçük. (EK 1; 110)

Kapı önü börülce,
Yaprağı başına gölge, (EK 1; 110)
Sen genç bir yiğitsin,
Ömrün şu yaşlıya heba,
Ey küçük- küçük- küçük,
Şirin küçük- küçük. (EK 1; 111)

Frenk eşarbı olsa,
Örtü yoğurda koysa,
Babadan yâri gelip,
Alıp başına koysa,
Ey küçük- küçük- küçük,
Şirin küçük- küçük. (EK 1; 111)

Ağabey atın mavi midir?
Yeşil yoncası yok mudur?
Yüzünde hiç kanın yok,
Seven yârin yok mudur?
Ey küçük- küçük- küçük,
Şirin küçük- küçük. (EK 1; 111)

Ağabey atını gördüm,
Dağlarda yürür iken,
Eğilip selam versem,
Dili yok hayvan iken,
Ey küçük- küçük- küçük,
Şirin küçük- küçük. (EK 1; 111)

Bahçede dutunuz,
Çömlekte sütünüz,
Gideyim desem koymuyor,
Ala boyunlu itiniz.
Ey küçük- küçük- küçük,
Şirin küçük- küçük. (EK 1; 111)

Misafirhane ocağı,
Yeşilce kavun kabuğu,
Bu kadar şirin imiş,
Seven yârin kucağı.
Ey küçük- küçük- küçük,
Şirin küçük- küçük. (EK 1; 111)

Misafirhane kirişi,
Kızıl gülün destesi,
Söylesem eda olmuyor,
Oyuncunun kıssası.

Ey küçük- küçük- küçük,
Şirin küçük- küçük. (EK 1; 111)

1.2.4. Bala Geldi Koşukları

“Özbek halk geleneğine göre, bir çocuk sünnet ettirildiğinde beyaz ata bindirilir. Güzelce süslenen ata bindirilen çocuk, yakınlarından birinin öncülüğünde köy sokaklarında gezdirilir. Bu gezi sırasında “ Hay Dost” koşuğu söylenir. Gezi sonrasında eve döndüklerinde ninelerden biri atın alnına un sürer”(Jo’rayev, 2000; 19- 20).

“Bu âdet de Özbek sünnet düğünleri için ortak özelliktir. Sünnet yapılacak çocuğun komşunun veya bir akrabanın evine götürülerek sünnet yapılmadan önce veya düğün akşamında delikanlılar tarafından koşuk söyleyerek getirilmesi âdeti eski dönemlere ait sınav merasimlerine dayanır”(Hudaykulova, 2010; 157).

Kanal boyunda nane- ey,
Hey yar ey, hey dost, hey dost, dost- dost,
Nanenin yaprağı yalnız- ey,
Hey yar ey, hey dost, hey dost, dost- dost,
Baban çarşıya giderken,
Hey yar ey, hey dost, hey dost, dost- dost,
Nasıl yatıyorsun yalnız- ey,
Hey yar ey, hey dost, hey dost, dost- dost. (EK 1; 112)

Uzak yüzünün çukuru- ey,
Hey yar ey, hey dost, hey dost, dost- dost,
Esiyordu rüzgârı- ey,
Hey yar ey, hey dost, hey dost, dost- dost,
Altı ay elimde durdu- ey,
Hey yar ey, hey dost, hey dost, dost- dost,
Yedi güllü eşarbi- ey,
Hey yar ey, hey dost, hey dost, dost- dost. (EK 1; 112)

Dam üstünde yonca var- ey,
Hey yar ey, hey dost, hey dost, dost- dost,

Küçüğünü eleyip al- ey,
Hey yar ey, hey dost, hey dost, dost- dost,
Kızlar bayrama çıksa- ey,
Hey yar ey, hey dost, hey dost, dost- dost,
Güzelini seçip al- ey,
Hey yar ey, hey dost, hey dost, dost- dost. (EK 1; 112)

Dam üstünde yatarım- ey,
Hey yar ey, hey dost, hey dost, dost- dost,
Turna gelse tutarım- ey,
Hey yar ey, hey dost, hey dost, dost- dost,
Turna boylu kızları- ey,
Hey yar ey, hey dost, hey dost, dost- dost, (EK 1; 112)
Saç bağından çekerim- ey,
Hey yar ey, hey dost, hey dost, dost- dost. (EK 1; 113)

Kapı önü çalılar- ey,
Hey yar ey, hey dost, hey dost, dost- dost,
Ayağıma dolanır- ey,
Hey yar ey, hey dost, hey dost, dost- dost,
Bizler kalkıp gideceğiz- ey,
Hey yar ey, hey dost, hey dost, dost- dost,
Hoşça kalın dostlar- ey,
Hey yar ey, hey dost, hey dost, dost- dost. (EK 1; 113)

Dağa çıktım kıvranıp, hey yar- yar, hey dost,
Kızıl ata binip, hey yar- yar, hey dost,
Kızıl ata çul gerek, hey yar- yar, hey dost,
Çimene bülbül gerek, hey yar- yar, hey dost. (EK 1; 113)

Buradan gittim yeşilliğe, hey yar- yar, hey dost,
Atım kaydı buzda, hey yar- yar, hey dost,

Kaymaya buz güzel, hey yar- yar, hey dost,
Oynamaya kız güzel, hey yar- yar, hey dost. (EK 1; 113)

Koyunun içinden çektim çıkardım kuzuyu, hey yar- yar, hey dost,
Cahil başım tanımadı yazını, hey yar- yar, hey dost,
Cahil başım tanısaydı yazını, hey yar- yar, hey dost,
Verir idi gül güzelim borcunu, hey yar- yar, hey dost. (EK 1; 113)

1.3. NİNNİLER

Anadolu’ da ve diğer Türk coğrafyalarında da var olan ninni türünün Özbekçedeki karşılığı “alla” dır. Alla kıl-, alla ayt- , allala- şeklinde kullanımları mevcuttur. Özbek halk edebiyatında beşik koşukları başlığı altında ele alınan allalar; annelerin bebeklerine karşı en içten duygularını yansıttıkları, bebekleriyle iletişim kurdukları, anlık ruh hallerine göre değişkenlik gösteren ve ezgilerle söylenen sözlü ürünlerdir.

“Ninniler, en az iki-üç aylıktan üç-dört yaşına kadar annenin çocuğuna onu kucağında, ayağında veya beşikte sallayarak daha çabuk ve kolay uyutmak yahut ağlamasını susturmak için husûsî bir beste ile söylediği ve o andaki hâlet-i rûhiyesini yansıtır mahiyette, umûmiyetle mâni türünde bir dörtlükten meydana gelen bir çeşit türkülerdir”(Çelebioğlu, 1987; 212).

Çalışmamızda çevirilerini yaptığımız allaların içeriklerine bakıldığında; bir annenin duygularını samimi bir şekilde ifade edişi, hüznünü de sevincini de bebeğiyle paylaşması, yavrusunun iyiliklerle güzelliklerle karşılaşması için dualar etmesi göze çarpmaktadır. Sanat kaygısı güdülmese de mısra sonundaki kafiyele, nakarat şeklindeki kelime ve kelime grubu tekrarları, aliterasyon ve asonanlar bu ninnilerin aslında başlı başına birer sanat eseri olduğunu gösterir niteliktedir.

Çalışmamızın bu bölümünden sonuç bölümüne kadar Boychechak adlı kitapta yer alan “Allalar” yer almaktadır. Metinlerin Türkiye Türkçesi çevirileri verilmiştir. Ayrıca sayfa 114’ten itibaren “ Ek 2” başlığı altında ninnilerin orijinal metinleri bulunmaktadır.

NİNNİLER

Dolaşayım mehtabım,
Memleketimde nehrim,
Elimdeki hislerim,
Söze düşen kuzgunum.

Ninni yavrum, ninni-oy,
Canım yavrum, ninni-oy. (EK 2; 114)

Dolaşayım, aydınlığım,
Benzerini arayıp bulayım,
Düğünler olduğunda,
At uydurup koşayım.

Canım yavrum, ninni-oy,
Ninni, yavrum, ninni-oy. (EK 2; 114)

Dolaşayım, yavrum-ey,
Dönsün senden annen-ey,
İyi-kötü gününde
Allah olsun koruyucun-ey.

Canım yavrum, ninni-oy,
Ninni, yavrum, ninni-oy. (EK 2; 114)

Boylu poslu, endamlım,
Kükreyen aslan gibi heybetlim,
Kuş gibi cesur, haşmetlim
Ulu şah gibi azametlim.

Canım yavrum, ninni-oy,
Ninni, balam, ninni-oy. (EK 2; 114)

Dolaşayım ay gibi
Kaşı sarı yay gibi
Elimde çırpınan
Benekli yırtıcı kuş gibi

Canım yavrum, ninni-oy,
Ninni, yavrum, ninni-oy. (EK 2; 115)

Eli aslan bileklim,
Yiğit, kaplan yüreklim,
İyi-kötü günümde
Bana en çok gereklim.

Canım yavrum, ninni-oy,
Ninni, yavrum, ninni-oy. (EK 2; 115)

Dolaşayım, gözüm,
Evde yanan ışığım,
Dostum görse yaraşır,
Düşmanıma silahım.

Canım yavrum, ninni-oy,
Ninni, yavrum, ninni-oy. (EK 2; 115)

Kara kaşı gündüzüm
Gözü tanda yıldızım
Düğün bayram olduğunda
Elbisesi kırmızım.

Canım yavrum, ninni-oy,
Ninni, yavrum, ninni-oy. (EK 2; 115)

Kendi cevher tanesi gibi
Dürtüp emen vücut gibi
Elimde korkup oynasan
Gölde ördek-suna gibi.

Canım yavrum, ninni-oy,
Ninni, yavrum, ninni-oy. (EK 2; 115)

Çopinin kurdu gibi,
Kurtların sesi gibi,
Yiğit olur ışığım,
Kendi yiğitten yiğit gibi.

Canım yavrum, ninni-oy,
Ninni, yavrum, ninni-oy. (EK 2; 115)

Sulu, sulu, karakterlim,
Avcı kartal gözlüm,
Pençesinin yazdığı (EK 2; 115)
Şahin deniz pençelim.

Canım yavrum, ninni-oy,
Ninni, yavrum, ninni-oy. (EK 2; 116)

Bakanları korkutur,
Bakmayanı kapatır,
Toyda topluma bakarsa
Koyun gibi korkutur.

Canım yavrum, ninni-oy,
Ninni, yavrum, ninni-oy. (EK 2; 116)

Bülbül kuşun yavrusu
Ninni yavrum ninni
Ağaç üstünde yuvası,
Ninni, yavrum, ninni
Ağaç başını sel alsın,
Âşıklar olur annesi,
Ninni, yavrum, ninni. (EK 2; 116)

Dağda geyik balası,
Ninni yavrum ninni
Bağda üzüm tazesı,
Ninni, yavrum, ninni
Tepesinde baykuş var
Bu kimin torunu?
Ninni, yavrum, ninni. (EK 2; 116)

Yanıyorum, yanıyorum
Ninni, yavrum, ninni
Ateşe düşen odun gibi,
Ninni, yavrum, ninni
Safran gibi sararıyorum,
Daldaki elma gibi
Ninni, yavrum, ninni. (EK 2; 116)

Ninni bebeğim, canım bebeğim,
Kuzucuklarım, ninni, ninni-ya-ninni,
Avunduklarım, ninni,
Bakan gözlerim,
Yanan ışıklarım, ninni-ya-ninni. (EK 2; 116)

Söğütten seçilip alınan
Söğüt değneklerim, ninni,
Gül içinden koklayıp alınan
Gül reyhanlarım, ninni, ninni-ya-ninni(EK 2; 117)

Biri erkek biri kız,
İkizlerim, ninni,
Büyüyüp onun tadını alayım,
Bebeklerim, ninni, ninni-ya-ninni. (EK 2; 117)

Annelerin şefkatiyle
Geniş cihanlar olur parlak
Sizler okula gidince
Çöl-sahralar olur gülşen, ninni, ninni-ya-ninni. (EK 2; 117)

Seviyorum ben her daim,
Ninni söylüyorum seherde,
Biri şekerim, biri bal
Ana bahtı, çocuk bahtı, ninni, ninni-ya-ninni. (EK 2; 117)

Gönüldekini söylemeye,
Dilim yetişmez, ninni,
Mutluluğumu söylemeye
Ömrüm yetişmez, ninni, ninni-ya-ninni. (EK 2; 117)

İki bülbül ötüşüyor
Dağda taşlarda yürüyüp, ninni
Susayıp sular içedur
Bağı bostanda yürüyüp ninni,
Ninni- ya- ninni.
Bilge ninen dolansın yavrum-a, ninni. (EK 2; 117)

Su damlası içinde kaldı,
Varıp içti çamuru- ya ninni.
Seveni bu yerde kaldı,
Varıp aldı başkasını- ya, ninni,
Ninni- ya- ninni.
Bilge ninen dolansın yavrum-a, ninni. (EK 2; 117)

Raftaki yoğurdu
Ayran yapan Taşhan, ninni. (EK 2; 117)
Kimyahanın evini
Viran eden Taşhan, ninni
Ninni-ya-ninni
Bilge ninen dolansın yavrum -a, ninni. (EK 2; 118)

Altın doldu bileğim,
Elem doldu yüreğim-a, ninni
Siyah ipektir gömleğim,
Kanlara doldu yüreğim-a, ninni,
Ninni- ya- ninni.
Bilge ninen dolansın, yavrum-a, ninni. (EK 2; 118)

Ninni söyleyerek uyutsam- ey, can ninni,
Bal vererek uyutsam- ey, can ninni,
Ninni, ninni aşkım- ey
Kime ulaşır serzenişim- ey,
Senden başka yok kimsem- ey, ninni. (EK 2; 118)

Ninni derim adına- ey, can ninni,
Uysun giysiler boyuna- ey, can ninni.
Kuzu, koçlar kesilsin
Şu yavrumun toyuna- ey, ninni. (EK 2; 118)

Hû Allah, Hû Rezzak- ey, can ninni,
Ömür günün olsun uzun- ey, can ninni. (EK 2; 118)

Ninni, ninni söylerim,
Üstüne kaftan örterim,
Fakirliğin derdini
Kimlere varıp söylerim? (EK 2; 118)

Sana ninni diyerek bakarım,
Üstüne yorgan örterim,
Erkenden kalktığında
Hangi köşeden bulurum? (EK 2; 118)

Ninni-ninni mehtap güzel,
Dert-kederden mutluluk güzel,
Kadri olmayan kardeşten
Kadir bilen el güzel,
Ninni- ey, ninni. (EK 2; 119)

Ninni, ninni tanlar atar,
Ninnisinde yavrum yatar,
Seherlerde bülbül öter,
Şu hâlim bülbül den beter,
Ninni, bebeğim, ninni. (EK 2; 119)

Şu yerden yârim geçti mi?
Şikâyetim feleğe yetti mi?
Gözyaşım derya olup,
Yârim yolunu tuttu mu?
Ninni- ey, ninni. (EK 2; 119)

Bağımın gülü üç tane,
Üçü de küçücük,

Küçücüksün, lalesin,
Kimse geçmez yavrusuz,
Ninni canım, ninni. (EK 2; 119)

Derya dolup çamurlandı
Bir tek balık döndü,
Balık mı deyip baksam,
Yılana dönüp parladı,
Ninni- ey, ninni. (EK 2; 119)

Kuzu bakan koyun yapsın,
Bulduğuna düğün yapsın,
Toylar toya bağlansın,
Devlet başına yerleşsin,
Ninni canım, ninni. (EK 2; 119)

Ninni söyler uyuturum
Ninni, kuzum, ninni.
Nasıl seni avuturum,
Ninni, yavrum, ninni(EK 2; 120)

Küçücüksün, lalesin,
Ninni, yavrum, ninni,
Ne zaman büyüyeceksin,
Ninni, yavrum, ninni. (EK 2; 120)

Ninni, ninni temizsin
Ninni, kuzum, ninni
Günahsız, çocuksun
Ninni, kuzum, ninni. (EK 2; 120)

Bağ içinde çayır güller
Ninni, kuzum, ninni,
Ötüyor şeyda bülbüller,
Ninni, kuzum, ninni. (EK 2; 120)

Senden gelir gül kokusu,
Ninni, yavrum, ninni.
Anne-babamın bir tanesi
Ninni, yavrum, ninni. (EK 2; 120)

Sana ninniler derim,
Ninni, kuzum, ninni,
Gölgelerinde yatarım,
Ninni, yavrum, ninni. (EK 2; 120)

Ninni, yavrum, yatarsın,
Yastıklara batarsın,
Bu yastığı kaldırsam,
Gülden temiz yatarsın. (EK 2; 120)

Günler günleri aştı
Dere tepe yol aştı
Şu dünyada var mıdır?
Öz yavrusundan ayrılan. (EK 2; 120)

Ninni yavrum, aslandır
Savaş zamanı, derken
Savaş olan yerlerde
Pehlivanlardan kuvvetlidir. (EK 2; 120)

Ninni olsun yavrum-a,
Huzur içinde uyusun-a,
Ninni-ninni diyende,
Yavaşça uyusun kalsın-a,
Ninni, yavrum, ninni-oy,
İki gözüm, ninni-oy. (EK 2; 121)

Ben sana ninni söyleyeyim,
Ninni den huzur alıp,
Uyuyup büyüsün
Kıymetlim, ninni. (EK 2; 121)

Yüzümün alı yavrum,
Dilimin uzunlu, yavrum,
Ninni yavrum, ninni. (EK 2; 121)

Lale, güller vardı, ninni,
Sulara salsam solmaz, ninni,
Kumalığın derdiyle, ninni,
Gözlerde yaşım kurumaz, ninni, (EK 2; 121)

Yüreğimin dertleri, ninni,
Kızıl gül gibi kat-kat, ninni,
Yüreğimin ateşine, ninni
Yalnız cehennem ateşi denk, ninni. (EK 2; 121)

Ben sana ninni söyleyeyim, ninni
Kaldırıp yükselteyim, ninni,

Ninni-canın rahatı, ninni,
Uyku gözün kuvveti, ninni. (EK 2; 121)

Kayısı ağacı beşiğin, ninni,
Kurban olsun gitsin annen, ninni.
Dut ağaçtan beşiğin, ninni,
Toplayıp geçsin annen, Ninni.
Ninniyle huzur bulasın, ninni,
Büyüyüp gelişesin sabah akşam, ninni,
Her zaman güzellikle, ninni,
Dünyada nam salasın, ninni.
El severim, ninni,
Ol çevarım ninni! (EK 2; 122)

Kızıl gülün dalında, ninni,
Gonca mısın, nar mısın, ninni,
Dertli annen bahtında, ninni,
Kuzucuğum var mısın, ninni? (EK 2; 122)

Ben sana ninni söyleyeyim, ninni,
Kaldırıp yükselteyim, ninni,
Kaldırıp yükselterek, ninni,
Okutup hoca yapayım, ninni. (EK 2; 122)

Tan- seherde uykumu bölüp, ninni,
Ak süt vererek bakayım, seni, ninni,
Büyüklik çağlarında, ninni,
Bari hatırla beni, ninni, (EK 2; 122)

Ansan da anmasan da, ninni
Yükselip büyü mutlu olurum, ninni

Vatanda kıymetli olsan, ninni
Kaygıdan uzak olurum, ninni. (EK 2; 122)

Çöllerde odun, ninni
Topladıklarımı kim bilir, ninni
Hasretle pişmanlıkla, ninni,
Can verdiğimi kim bilir, ninni.
Ninni-ay, ninni. (EK 2; 122)

Yaslansan, yataklar olayım, ninni,
Ateş yaksan bacalar olayım, ninni,
Başında pervaneler olup, ninni,
Evi de köleler olayım, ninni. (EK 2; 123)

Hor yavrum, harmanda yavrum, ninni
Zor yavrum, kimsesiz yavrum, ninni, ninni. (EK 2; 123)

Ben çocuğuma bakarım ninni- oy- ninni,
Üstüne kadife örterim, ninni- oy- ninni,
Baban qurg'ur gelmez, ninni- oy- ninni,
Nerelerde bulayım, ninni- oy -ninni? (EK 2; 123)

Çöl eteklerinden geliyorum, ninni,
Hızlı atı alıyorum, ninni,
Yavrum, babanın eziyetine- ya, ninni,
Tek senin için katlanıyorum, ninni. (EK 2; 123)

Ninni, ninni, loyişim,
Kimlere ulaşır şikayetim?
Ninni söylerim yorulana kadar,
Tende canım kocayana kadar,
Seni bana saklayıp ver
Bereketli günleri çokça ver,
Ninni, kuzum, ninni. (EK 2; 123)

Ninni diyerek mutluluk vereyim,
Kuzucuğuma derman olayım,
Azığı yok, yol ırak,
Yol ışığımı bilmedim,
Azık alıp gelmedim,
Yol sıkıntısını yemedim,
Ninni, kuzum, ninni! (EK 2; 123)

Kızıl güldendir harmanım,
Derdime lazım dermanım,
Dermanlar ver, şifa bul, (EK 2; 123)
Kuzucuğum hiç ölme,
Allah demek – Hakk demek
Hakk'tan seni diliyorum,
Ninni, kuzum, ninni.(EK 2; 124)

Kuzucuğum koyunlar olsun,
Yığınlarım düğün olsun.
Yanan ışığım sönmesin.
Yanan ışığım sönse sönsün,
Benim kuzum yaşasın,
Ninni, canım, ninni,
Ninni, kuzum, ninni. (EK 2; 124)

Ninni diyeyim tan atınca
Uykum gelmez gün batınca
Kuzucuğum, ninni,
Gözüm nuru, ninni. (EK 2; 124)

Ninni, ninni, ninniden- ey,
Kâkülleri altından, ey,
Oku da gel molladan – ey,
Ninni, kuzum, ninni. (EK 2; 124)

Yırtıcı kuşun yavrusu gibi,
Ağaç başı yuvası gibi,
Ağaç başını yel alsın,
Şaydullodur annesi, ey
Ninni, yavrum, ninni. (EK 2; 124)

Gülüm -e, anne gülüm,
Bahçemde bülbülümsün,
Beşiğimin icinde,
Yalnız kız kardeşimsin,
Ninni, oy, ninni. (EK 2; 124)

Ablasının değerlisi,
Uyuyup kalsın, ninni -oy, ninni.
Herkesin gözdesi olsun,
Saygın olsun, ninni-oy, ninni. (EK 2; 124)

Ninni der-der, Hû derim
Şu oğluma toy derim
Toplarını beyler yesin
Duası buna (yavruma) değsin. (EK 2; 125)

Ninni desem olur mu?
Mümin gönlü dolar mı?
Mümin gönlü dolunca,
Sahibim merhamete gelir mi? (EK 2; 125)

Şu oğlum bir kızıl güldür,
Güle kanan bülbüldür,
Kızıl gülün solmasın,
Şuncacık canım ölmesin. (EK 2; 125)

Evlat denen bir gül olur,
Akşam sabah bülbül olur,
Baba – annesine kul olur, ninni,
Baba-anne ona bağlı, ninni. (EK 2; 125)

Yavrucağım var olsun, ninni,
Koynu dolu nar olsun, ninni,
Narı düşüp kalınca, ninni,
Bahattin yar olsun, ninni. (EK 2; 125)

Yavrucağım yaşında, ninni
Tilki kalpak başında, ninni,
Allah ömür verdiğiinde, ninni
Devlet onun başında, ninni. (EK 2; 125)

Ninninin adı Hakk'tır,
Hakk'tan dilekler çoktur,
Kabul etse dileğimi, ninni,
Ölse pişmanlığım yoktur. (EK 2; 125)

Ninni derim ben sana,
Uyku gelsin gözüne.
Ninni derim her zaman,
Uyuyuver, Ay cihan.
Uyuyuver sen bu zaman,
Gülüşünle dolar cihan. (EK 2; 125)

Ninni, ninni, altırak,
Azığım yok, yol ırak,
Azık versen, yeniden,
Evliyaya çift ışık diyelim
Ninni diyeyim ben sana,
Uyku gelsin gözüne. (EK 2; 126)

Benim canım yattı,
Gül yastığına battı,
Gül yastığını sallama,
Gülüp oynayıp yattı. (EK 2; 126)

Ninni diyeyim sana,
Kulaklar salın bana,
Kulaklar salsan bana,
İkbal dilerim sana. (EK 2; 126)

Ninni-ninni, adın gibi,
Salıncağın rüzgâr gibi
Anneciğin söylensin- a,

Gözlerinin yaşı gibi,
Ninni diyeyim ben sana,
Uyku gelsin gözüne. (EK 2; 126)

Ninni bebeğim, ninni- oy,
Canım bebeğim, ninni-oy,
Gören gözüm, ninni-oy,
Söyleyen sözüm, ninni-oy. (EK 2; 126)

Sokaklarda oynasın geçsin,
Okullarda okuyup gelsin, (EK 2; 126)
Molla-müderriş olsun,
Mertebesi yüksek olsun. (EK 2; 127)

Yüzümün kızılısın, ninni,
Dilimin uzunusun, ninni,
Hayalimin döşeginde ömür boyu,
Unumsum, tuzumsun, ninni. (EK 2; 127)

Seher vakti oldu, ninni-oy, ninni,
İçim gam ile doldu, ninni-oy, ninni,
Boyum gül gibi soldu, ninni-oy, ninni,
Yavrucağım, ninni. (EK 2; 127)

Susuz alan yerlerin, ninni- oy, ninni,
Susayan çöllerin, ninni- oy, ninni,
Neye yeter kolların, ninni- oy, ninni,
Yavrucağım, ninni. (EK 2; 127)

Dudu kuşun yavrusu,
Kamıştıdır kalesi,

Uçup gitse annesi,
Dolanır gezer yavrusu,
Ninni, canım, ninni. (EK 2; 127)

Küçücüksün, lalesin.
Ne vakit destekçim olacaksın?
Sen benim övüncüm,
Sensiz yok sığınağım
Ninni, yavrum, ninni. (EK 2; 127)

Ak evimin penceresi,
Kara evimin halısı, (EK 2; 127)
Hayat yükünü taşıırken
Kadak gölümün kuşu,
Ninni, canım, ninni. (EK 2; 128)

Bülbül öter yazın, ninni- ya, ninni,
Mübarek kuş sesine, ninni- ya, ninni.
Vermeyin bülbüle azar, ninni- ya, ninni,
Bülbül zararsız kuştur, ninni- ya, ninni. (EK 2; 128)

Sen benim bir tanemsin, ninni- ya, ninni,
Başımdaki gül tanem, ninni- ya, ninni.
Gül goncamı yitirdim, ninni- ya, ninni,
Ağlayıp gün geçirdim, ninni- ya, ninni. (EK 2; 128)

Benim yavrum gencecik, ninni- ya, ninni,
Yanımda yoldaşım, ninni- ya, ninni.

Ninni ömrümün sonu, ninni- ya, ninni,
Senin dillerin şeker, ninni- ya, ninni. (EK 2; 128)

Senin her söylediğin, ninni- ya, ninni,
Bana baldan güzel, ninni- ya, ninni,
Karşıdan geliyor elçi, ninni- ya, ninni,
Beline vurdum kamçı, ninni- ya, ninni, (EK 2; 129)

Ninni desin, ninni,
Şirin sözüm, ninni,
İki gözüm, ninni,
Kuluntayım, ninni. (EK 2; 129)

Derdin bozkıra, ninni,
Dizi deveye, ninni,
Deve yıkılsın, ninni,
Derdin dökülsün, ninni. (EK 2; 129)

Ninni kulunum, ninni,
Sonsuz ölenim, ninni,
Kulun, tayım, ninni,
En küçük yavrum, ninni. (EK 2; 129)

Tatlı canım, ninni,
Bir kaşık kanım, ninni,
Sevgili baharım, ninni,
Küçük cesurum, ninni. (EK 2; 129)

Ömrümün şirin vakti,
Beyaz buğday ekmeği.

Herkes fena görse de,
Anneciğinin canı, ninni-ya, ninni. (EK 2; 129)

Kızıl gülün canı,
Gönül misafirim,
Derdini ben alayım,
Anneciğinin canı, ninni-ya, ninni. (EK 2; 129)

Bağımın baharısın,
Ömrümün sabahısın.
Kalbimin cilasısın,
Anneciğinin canı, ninni-ya, ninni. (EK 2; 129)

Ninni-ya, ninni,
Uyusun kızım, ninni,
Tatlı uyuyup, ninni,
Güçlensin kızım, ninni. (EK 2; 130)

Ninni, bebeğim, ninni- ya
Gören gözümsün, ninni.
Ağlayanların var olsun,
Şu oğlum cesur olsun.
İyi- kötü gününde
Bildiğin, ar- namus olsun.
Ninni, yavrum, ninni-ya, ninni! (EK 2; 130)

Uyu kuzum, ninni-ya,
Şeker sözüm, ninni.
Kardeşim ağlar gecede,

Ninni söyledi annem,
Koşuklara mülayim.
Eyy desin, ninni-yay,
Uyuyuversin, ninni-yay! (EK 2; 130)
Ninni, ninni, ninni- yay
Hazır işlere nalla - yay.
İşlerini tamam edip
Sonra söyleyelim türkü. (EK 2; 131)

Ninni, babası geldi,
Uykuya yatası geldi,
Ninni deyip hoş oldum,
Gözü kapalı kuş oldum,
Gecelerde ninni deyip,
Yavrucağım hoş oldu. (EK 2; 131)

Ninni, babası geldi,
Uykuya yatası geldi,
Yavrumu alasım geldi,
Bağrıma basasım geldi,
Şu yavrumun canını,
Canımı vurasım geldi. (EK 2; 131)

Ninni, babası geldi,
Uykuya yatası geldi,
Ninni desem yatar mı?
Gül yastığa batar mı?
Gül yastığı kaldırsam,
Uyuyup da yatar mı? (EK 2; 131)

Ağaçlara saldıml salıncak, döne-ya, ninni,
Gelen giden uçsun diyerek, döne-ya, ninni,
O yanında kayısı var, döne- ya, ninni,
Bu akşam evde yârim var, döne-ya, ninni, (EK 2; 132)

Yoklamaz oğlumu babası, döne-ya, ninni,
Uyuyup şu şöhrettense-ya, döne-ya, ninni,
Oğlum olsa bir peri-ya, döne-ya, ninni,
Hemen şimdi gün doğsa, döne-ya, ninni, (EK 2; 132)

Ninni bebeğim, bahtı var,
Her şeyin bir zamanı var.
Babana lanet eden,
Hayvan mıdır bu yatan?
Ninni, bebeğim, ninni. (EK 2; 132)

Ninni söylerim, özüne-ya,
Uykular gelsin gözüne-ya,
Ninni- ya, ninni. (EK 2; 133)

Ninni canım, adından- ey,
Nurlar insin yüzünden- ey,
Ninni- ya, ninni. (EK 2; 133)

Ninni canım, rahat ol- ey,
Gözünü kapatıp uyu- ey,
Ninni- ya, ninni. (EK 2; 133)

Allah seni korusun-a,
Himayesinde saklasın-a,
Ninni-ya, ninni. (EK 2; 133)

Ninni denen, adından-ey,
Zürriyet veren sahibinden-ey,
Ninni-ya, ninni. (EK 2; 133)

Kaynayan kanımsın sen benim- ey,
Babam- annemsin sen benim- ey,
Ninni- ya, ninni. (EK 2; 133)

Ninni derim, can yavrum,
Ninniler yerin olsun- a, ninni,
Bağrında ateş olsun- a ninni,
Ateşlerin biriktiğinde- ya, ninni,
Babacığın yârin olsun-a, ninni,
Ninni-ya, ninni. (EK 2; 133)

Kızıl gül gibi açıl- a, ninni,
Fıstık bademler saçın- a, ninni,
Baban işten geldiğinde- ya, ninni,
Önünden koşup çıkın-a, ninni,
Ninni derim, can yavrum,
Ninni- ya, ninni. (EK 2; 133)

Seherlerde uyanırım,
Kalkıp sana dayanırım,
Yaslandığım sensin,
Merhamet eyle bana, kuzum.

Ninni-a Hû-ya.
Allah, Allah adınla,
Salıncak ağacıyla,
Anneciğin örsün,
Örgünü tel ile
Ninni-a Hû-ya.
Allah dedim, Hû dedim,
Ondan seni istedim.
Bana seni verenden,
Uzun ömür istedim.
Ninni-a Hû-ya.
Allah desem, Hû desem,
O'na kendim kul olsam,
Allah diyen kulların,
Yanında ben yürüsem,
Ninni-a Hû-ya.
Seherlerin serinliği
Soldurdu gül yaprağını
Kime deyip ağlayayım
Yüreğimin derdini,
Ninni-a Hû-ya. (EK 2; 134)

Allah derim ezanda
Gözüm sende her anda,
Merhamet etmesende, kuzum
Seni saklarım canda
Ninni-ya Hû-ya. (EK 2; 134)

Seslendim, seslendim, ninni,
Seni yokken var kıldım, ninni,
Bu yolda dost düşmana, ninni,
Kendimi tanıdık kıldım, ninni. (EK 2; 134)

Sen gül bahçem bağımsın, ninni,
Ömrümce hasret dağımsın, ninni,
Kapkara gecelerde, ninni,
Yakılmış ışığımsın, ninni. (EK 2; 134)

Deste gülü hemen kaldırdım, ninni,
Gücüm yettiği kadar, ninni,
Sakladım sana gülleri, ninni,
Sabrım yettiği kadar, ninni. (EK 2; 135)

Yeni dar olmasın deyip,
Eline bakarak- e, ninni,
Kaftan biçen elimi- ya,
Benim dileğim- e, ninni,
Annesi vardır- e, ninni,
Canım, bebeğim - e, ninni. (EK 2; 135)

Bülbül kuşumun yavrusu,
Altındadır kalesi,
Ninni-ya, ninni.
Sütten aydınlık, gülden kokulum, (EK 2; 135)
Şirinlikte yok misli,
Ninni-ya, ninni.
Altın oğlanın sultanı,
Sana atıldı bu canım,
Ninni-ya, ninni.
İstiyorum altın tacı,
Benim canım onun bedeli,
Ninni-ya, ninni. (EK 2; 136)

Ninni, canım, aydınlığım,
Gül içinde yaprağım,
Sevmeyenler sevmesin,
Ben seni severim aydınlığım. (EK 2; 137)
Ninni deyip ninni söylüyorum,
Seni deyip yalvarıyorum,
Ölüm düşse aklıma,
Yılan gibi dolanıyorum.
Ninni, ninni, altırak- e,
Ölümden sen dur ırak-e,
Senin için canım feda-e,
Sen evimde ol ışık-e,
Ninni-ya, ninni! (EK 2; 137)

Sadakatlim, ninni-ya,
Vatanseverim, ninni-ya,
Zalimlere eyvah ver,
Mazlumlara medet ver,
Küçücüğüm, ninni-ya. (EK 2; 138)

Gelsin ninnisi-ya, ninni,
Babasının yavrusu-ya, ninni,
Babası nereye gitti-ya, ninni,
Annesinin lalesi-ya, ninni.
Geceleri korkar çıkamam-a, ninni,
Babacığını düşünüp-a, ninni,

Korkudan boğuluyorum-a, ninni,
Dehşetinden ürperiyor dudak-a, ninni,
Kuruyup gitsin padişahlar-a, ninni,
Kahrı çetin ahbaplar-a, ninni,
Sen çabucak büyüyüp-a, ninni,
Kıran getir onlara-ya, ninni!
Baban öç için gitti-ya, ninni,
Uyuyup-uyuyup büyüyesin-a, ninni,
Öç vakti gelip çattı-a, ninni.
Padişah tahtının yıkılacağı gün gelir
Gülüp oynanacak güngelir!
Evimizde o zaman neşe dolar,
Ninni, oğlum senin de şansın güler!
Ninni-ya, ninni. (EK 2; 138)

Yüzümün, gözümün nuru,
Belimin kuvveti, gönlüm süruru,
Ülkemin kıvancı, dağ gibi gururu,
Nazlı yavrum, aydınlığım, ninni,
Sevgili yavrum, kırsığım, ninni,
Kurban olurum gözüne nazlı yavrum,
Tatlım, balım, şekerim.
Ömür diliyorum, gönül mutluluğum
Kuzucuğum, aydınlığım, ninni,
Yanıp duran چراغım, ninni. (EK 2; 138)

Gönlümdeki himmetim, ninni,
Dilimdeki şekerim, ninni,
Derya su ile doluyor, ninni,
Oğlum bana gülüveriyor, ninni,

Oğlum bana bakarak gülse, ninni,
Gönlüm nura doluveriyor, ninni. (EK 2; 139)

Gönlümdeki himmetim, ninni,
Dilimdeki şekerim, ninni,
Tatlı üzüm sırası, ninni,
Ak dutun ak meyvesi, ninni,
Güzel bahar havası, ninni,
Yavrum gönlümün sevdiği, ninni. (EK 2; 139)

Gönlümdeki himmetim, ninni,
Dilimdeki şekerim, ninni,
Bağrımın gülü solmasın, ninni,
Küçücük canım ölmesin, ninni,
Düşmanları hiç gülmesin, ninni,
Şu gülüm hiç koparılmasın, ninni. (EK 2; 139)
Gönlümdeki himmetim, ninni,
Dilimdeki şekerim, ninni,
Başımın koruyucusu, yavrum-a, ninni,
Gözümün karası-a, ninni,
Ninni diyeyim, uyu-a, ninni,
Bahtımın mutluluğu, yavrum-a, ninni. (EK 2; 139)

Dinle, ninni diyeyim, ninni,
Seni avutayım diye, ninni,
Oyuncağı oynattım, ninni,
Seni avutayım diye, ninni.
Gözünü kapat, ninni-ya,
Demini al, ninni-ya. (EK 2; 139)

Yüksek-yüksek dağlar üzre, ninni,
Kişnediler kulun taylor, ninni,
Yetiştirmeye alsın seni, ninni,
Ben yok olsam, yıllar, aylar, ninni. (EK 2; 139)
Ninni, yiğidim, ninni-ya,
Ömür tüccarım, ninni-ya. (EK 2; 140)

Ninni, yavrum, ninni-ya,
Koruyan bir annen var.
Ninni söyleyen ninen var,
Şükürler (olsun), deden var. (EK 2; 140)

Ninni, yavrum, ninni-ya,
Nazlı yavrum, ninni-ya,
Annesinin korumasında,
Ninni, serka yavrum, ninni-ya. (EK 2; 140)

Ninni, yavrum, ninni-ya,
Ömürlü olsun, ninni-ya,
Şerefli zamanlarda,
Bahtı açılsın, ninni-ya. (EK 2; 140)

Ninni, yavrum, ninnisi,
Kamıştandır kalesi,
Kamış başı kırılrsa,
Dolaşır annesi. (EK 2; 140)

Ninni, ninni, aydınlığım,
Güller içinde yaprağı,

Kızıl gülün budağı,
Anne-şunun adağı. (EK 2; 140)

Ninni, ninni, hayalim,
Kızıl gülüm, harmanım,
Ninni desin şu canım,
Canımın bu dermanım. (EK 2; 140)

Ninni, ninni aydınlığım,
Gül içinde yaprağım,
Yaprakları solmasın,
Kadehleri dolmasın. (EK 2; 141)

Gökte ay parlıyor, ninni,
Pencereden bakıyor, ninni,
Gözlerini yum, kuzum,
Yat, sevincim, gündüzüm. (EK 2; 141)

Ninni, ninni, kızardı, ninni,
Saçlarım derya bendi, ninni,
Ben bu yerde kalamam,
Sensin ayağım bendi, ninni. (EK 2; 141)

Bu dünyada seni sevdim, ninni,
Başka istek olmaz bende- ya, ninni,
Senden başka yar boynuna, ninni,
İnen bilek olmaz bende- ya, ninni. (EK 2; 141)

Bahar gelir de kar gitmezse, ninni,
Gül açarak çiçeklenmezse, ninni,
Hiç kimse benim gibi derdinle, ninni,
Gamlarına aşına olmaz- e, ninni. (EK 2; 141)

İnanmadan yere göğē,
Kucağımda ninni söyleyeyim,
Yüzüme temiz bir ayna,
Gözlerinden döneyim,
Ninni, yavrum, ninni-ya.
Açık gökte masumca bakan,
Dolunay yoldaşımdır,
Sevgin ile tutuşan,
Bağrımda sen güneşim,
Ninni, yavrum, ninni-ya.
Nefesine kalbim doyup,
İnceden şarkı söylüyorum,
Sevgiliyi gece parlak görüp,
Sabahlarını düşünüyorum,
Ninni, yavrum, ninni-ya.
Ay da sana parlıyor,
Başüstünde ben annen,
Yerim seni diye söyleniyor,
Olayım senin pervanen,
Ninni, yavrum, ninni-ya. (EK 2; 142)

Ninni, yavrum, ninni- ya,
Ninni, nazlım, kulun tayım,

Ninni desin pehlivanım,
Beşğini sallayayım.
Ninni, yavrum, ninni- ya,
Dileyerek aldığım,
Tombul oğlum, umutlu,
Beşğinin üstüne,
Dolunayı baktırayım.
Ninni, yavrum, ninni- ya,
Sen uyusan horlayıp,
Annen de olur mutlu,
Baban da gelir çalışıp,
Dinlen, ciğerparem.
Ninni, yavrum, ninni- ya. (EK 2; 142)

Kanal boyu lale bağı, ninni- ya, ninni,
Dört bir yanı meyve bağı, ninni- ya, ninni,
Kıvrıcık saçlı oğlum, ninni- ya, ninni,
Daima kalsın güvende, ninni- ya, ninni. (EK 2; 130)

Kadife ceket giyesin, ninni- ya, ninni,
İyi güreşçi olasın, ninni- ya, ninni,
Çabucak olgunlaşasın, ninni- ya, ninni,
Anneciğine, seviyle bakasın, ninni- ya, ninni. (EK 2; 142)
Gözleri aynı babasının gözü, ninni- ya, ninni,
Yüzü aynı babasının yüzü, ninni- ya, ninni,
Konuşsan, aziz canım, ninni-ya, ninni,
Söylediğinin olur mu tuzu, ninni-ya, ninni. (EK 2; 143)

Geceleri kırıp kırıp çıkıyorum, ninni-ya, ninni,
Anne sütümle seni besliyorum, ninni-ya, ninni,

Büyüyüp iyi pehlivan olursan, ninni-ya, ninni,
Senin yüzünden aşkıma ateş yakıyorum, ninni-ya, ninni. (EK 2; 143)

Ninni, ninni, ninni can,
Ninni canım, mihriban,
Şimdi iş görüyorum- e, ninni,
İşlerini tamam ediyorum-a, ninni,
Sonra yaparız- e, ninni,
Ninni- ya, ninni.
Ninni, ninni, ninni can,
Ninni canım, mihribanım,
Sabret, canım kurban,
Son buldu işim şu an,
Senin için üzgünüm,
He, ninni- ya, ninni.
Ninni, ninni, ninni can,
Ninni canım, mihriban,
Vardığın pazar olsun,
Yolların gülzar olsun,
İkbalin daim gülsün,
Ninni- ya, canım, ninni. (EK 2; 143)

Saç yerine sümbülüm, ninni,
Bağımdaki bülbülüm, ninni,
İçim huzursuz olduğunda, ninni,
Gönül kilidimi açanım, ninni. (EK 2; 143)

Ninni, ninni, yaraşsın,
Boynuna gül yerleşsin, ninni,

Atlaslardan elbise yapsam, ninni,
Doğru boyuna yaraşsın, ninni.(EK 2; 143)
Kızıl gül fidanından, ninni,
Kemer kılalım beline, ninni,
Saçımın ipliğinden, ninni
Bağcık kılalım elbisene, ninni. (EK 2; 144)

Şirin yavrum, ninni,
Canı gönlüm, ninni,
Tahtirevanı olsun,
Baba-annesi gülsün,
Mevlûdecanım, ninni.
Şirin yavrum, ninni,
Canı gönlüm, ninni,
Kızıl gülüm solmasın,
Gelin olup salınsın,
Mevlûdecanım, ninni. (EK 2; 144)

Uyu rahat, ol mutlu,
Ninni, ninni can bebeğim,
Benden soy, benden nam,
Bağda açılan lalem, ninni,
Pencereden ay bakıyor,
Eve gümüş nur saçarak,
Ninni sana hoş geliyor, (EK 2; 144)

Gönlün bulacak huzur,
Başucunda duracağım
Ninni söyleyip gece boyu,

Yüreğimi birleştireyim,
Sana canım şu koyun
Kara kuzum, ninni,
Şirin sözüm, ninni. (EK 2; 145)

Şirin nazlım, aydınlığım, ninni,
Ruhum, gözüm, ninni,
Ay da battı, ışığım, ninni,
Kuzucuğum, ninni.
Gündüz iyi oynadı, ninni,
Mutlu koşuklar söyledin, ninni,
Yaraşıyor gömleğin, ninni,
Avunduğum, ninni.
Gölde ördeğim, ninni,
Çölde ördeğim, ninni,
Bülbülüm, ninni,
Şah kırsağım, ninni,
Ninni-ya, ninni! (EK 2; 145)

Ninni, yavrum, ey,
Gülüm lalem, ey,
Erkenden büyü,
Bekleyen olayım-ey,
Ninni, ninni-ey.
Parlak bir gelecek,
Seni bekleyecek,
Genç kalbine,
Sevinç dolacak,

Ninni, ninni-ey.
Ninni, delikanlým,
Ağzın dolsun yağ,
Şansın açık olsun,
Şerefin zengin,
Ninni, ninni-ey.
Ninni delikanlı,
Bekler seni ay,
Uyusan, kalbin,
Açacak ışıık,
Ninni, ninni-ey. (EK 2; 145)

Canım yavrum, tombulum,
Sevgili yavrum, ninni,
Uyusun aydınlığım,
Bozdoğanım, ninni. (EK 2; 146)

Anneciğinin gül bahçesi, ninni,
Delikanlým, ninni,
Babacığının güçlü dağı, ninni,
Pas-parlak ayım, ninni. (EK 2; 146)

Seher vakti oldu,
İçim nur ile doldu,
Ninni, yavrum, ninni,
Canım yavrum, ninni. (EK 2; 146)
Ciğerimin parçası, ninni,
Gözümün karası, ninni,
Ninni, bebeğim, ninni,
Canım bebeğim, ninni. (EK 2; 146)

Yat yavrum, uyu, kuzum,
Evlerde ışık yandı,
Uyur bal arıları,
Uyur balıklar huzurla,
Gökte ay parlıyor,
Pencereden bakıyor.
Gözlerini kapat, kuzum,
Yat, kıvancım, gündüzüm,
Ninni-ya, ninni. (EK 2; 147)

Evler su serpilmiş gibi sakın,
Karanlık hücreler sakın,
Hiçbir kapı tak etmez,
Fare uyur, mık etmez,
Kimdir ah eden orda,
Ne işimiz var onunla,
Gözlerini kapat kuzum,
Avunduğum, gündüzüm,
Ninni-ya, ninni! (EK 2; 147)

Kuşum dertsiz yaşıyor,
Onun her an vakti çok,
Tatlılarla dolu göl,
İlginç oyuncak çoktur. (EK 2; 147)

Sen bana kanat ol,
Yüreğime medet ol,
Dağı kıran kıl gibi, (EK 2; 147)

Pehlivan edepli ol,
Sever dağım, ninni-ya,
Sevgili bağım, ninni-ya. (EK 2; 148)

Çabucak büyüyesin,
Çabucak güçlü olasın,
Sağlam olup daima,
Yanı başımda olasın,
Fırıldağım, ninni-ya,
Ömrümün sonu, ninni-ya,
Ninni-ya, ninni! (EK 2; 148)

***.

Annem benim annem, ninni,
Yavrum için yanarım, ninni,
Yavrum sağlıkla büyürse, ninni,
Arzulara doyarım, ninni,
Dağda daima büyür, ninni,
Çam ile ardıç, ninni,
Art niyetli düşmanı, ninni,
Kılalım paramparça, ninni,
Yavrucağım göğsümde, ninni,
Şımartırım oynatıp, ninni,
Vatan barış bağımda, ninni,
Bülbül kuş gibi öttürüp, ninni,
Parti hürriyet verdi, ninni,
Dostluk ve birlik verdi, ninni,
Genç-yaşlı hepsine ninni,
Ömür boyu mutluluk verdi, ninni. (EK 2; 148)

Rahatına ulu vatan, ninni,
Barışına halk muhafız, ninni,
Senin için her bir beden, ninni,
Senin için yer ve gök, ninni. (EK 2; 148)

Korur bütün millet, bütün vatan, ninni,
İstikbalim, hayalim deyip, ninni,
Büyü onu güle çevir, ninni,
Büyüyünce bu benim borcum diyerek, ninni. (EK 2; 148)

Ninni söyleyip yavrumu, seviyorum, ninni,
Asla yanından ayrılmıyorum, ninni,
Rahat olup yat, canım bebeğim, ninni,
Sana bakıp asla kaygılanmıyorum, ninni. (EK 2; 149)
Babanla annenin kara gözü,
Ötüp duran bülbülün şirin sözü, ninni,
Tez büyüüp olgun ol, yavrucuğum, ninni,
Benim dileğim, amacım, bunun özü, ninni. (EK 2; 149)

Kaşların kalem midir, ninni,
Gözünün karası cevher midir, ninni,
Başındaki bayrak mıdır, ninni,
Radyolar senin için çalışıyor, ninni. (EK 2; 149)

Yoksa o tacı devlet başımı, ninni?
Çiçeklenen gül harmanı sanadır, ninni,
Kâinatın firarı sanadır, ninni,
Tüm ilimler sanadır, ninni. (EK 2; 149)

Uyu kuzum, yıldızım, ninni,
Kara gözüm-gündüzüm, ninni,
Aydınlığımsın, canımsın, ninni,
Gönlümde huzurumsun, ninni. (EK 2; 149)
Sen benim gül bağımsın, ninni,
Yaslandığım dağımsın, ninni,
Kapkara gecelerde, ninni,
Yaktığım چراغımsın, ninni. (EK 2; 149)

Yavrum mutlu büyüyesin, ninni,
Şansın sana hep yar olsun, ninni,
Gam-kederi bilmeyesin, ninni,
Vatanındır hür diyor, ninni. (EK 2; 150)

Ninni söylersem, var ol, ninni,
Bana namus-ar ol, ninni,
Büyüdüğün zamanda, ninni,
Millete vefalı ol, ninni. (EK 2; 150)
Bahtıyarım, küçüğüm, ninni,
Büyüdüğünde terzi ol, ninni,
Yüce Leninin yüzünü, ninni,
Severek çizen ol, ninni. (EK 2; 150)

Dağdan coşup gelen nehir, ninni,
Kanalıdan bahçeye aksın, ninni,
Su gibi cömert oğlum, ninni,
Göğsüne bir yıldız taksın, ninni. (EK 2; 150)

Döneyim, ninnisi, ninni,
Ne zaman değer faydası, ninni,
Bebeğim büyüdüğünde, ninni,
O zaman değer faydası, ninni. (EK 2; 150)

Asumanda uçan kuşlar, ninni,
Yavaş çıkarlar, ninni,
Beni salma kaygıya, ninni,
Bebeğim doysun uykuya, ninni. (EK 2; 150)

Ninni, ak pak cevher kızım, ninni,
Avunduğum, ay, yıldızım, ninni,
Ben senin annen Muştıpar, ninni,
Benim iki gözüksün, ninni. (EK 2; 150)

Eriştik yine sağlığa, ninni,
Annen gelir yoldaşlığa, ninni,
Ya tamamen durur burda, ninni,
Ya da gelir bir anlığa, ninni,
El uzattığı zaman, ninni
Nazlanarak yüzüne bak, ninni. (EK 2; 151)

Ninni, ninni, aldandın,
Beşiklerin doğsun,
Ninni-ya, ninni. (EK 2; 151)

Ördek denen kuştur, ninni,
Çeksem tüyü boştur, ninni,
Babandan söz mektup gelse, ninni,
Benim gönlüm hoştur, ninni. (EK 2; 151)

Ninni desem, yüreğin, ninni,
Doyup- doyup kanar mı, ninni.
Yürekteki elemeler, ninni,
Alev olup yanar mı, ninni? (EK 2; 151)

Kurban olurum sana, ninni,
Işık gibi gözüne, ninni,
(Kukla) Oyunağım, ninni,
Kuzucuğum, ninni. (EK 2; 151)

Hür bağımsız yüreği, ninni,
Devir devran sürsün, ninni,
Uzun yaşa yüreğim, ninni,
Görmediklerimi gör, ninni. (EK 2; 151)

Kız dünyanın mücevheri,
Oğul aile devleti, ninni. (EK 2; 151)
Gönlümdeki himmetim,
Dilimdeki şekerim, ninni. (EK 2; 152)

Ey yarenler hiç kimsenin,
Bahçede gülü solmasın, ninni.
Bahçede gülü solsa da, ninni,
Kimsenin çocuğu ölmesin, ninni. (EK 2; 152)

Sevse sevsin, diye verdi,
Sevgiye kansın, diye verdi,
Arâbî heybesini alıp,
Üzümlerini koyup,
Şehirlere varsın, diye verdi,
Ninni, yavrum, ninni -ya,
Gözü karam, ninni-ya. (EK 2; 152)

Evinin balkonu var,
Çatıya çıkan merdiveni var,
Uykusu gelirse ninnisi var,
Emmek istese, memesi var,
Ninni, canım, ninni-ya. (EK 2; 152)

Ninni, ninni, aydınlığım,
Gün içinde yaprağım,
Yaprakları solmasın,
Kadehleri dolmasın. (EK 2; 152)

Ninni, ninni, sıhhat ver,
Dertli kula derman ver.

Ninni, ninni düzenli,
Günahı yok, tazecik. (EK 2; 152)

Ninni, bebeğim, bahtı var,
Her şeyin bir zamanı var,
Canım, bebeğim, ninni,
Şirin, bebeğim ninni,
İki gözüm, ninni. (EK 2; 153)

Ninni desin yavrusu- e,
Uykudan huzur alsın- e
Ninni, ninni, dediğinde,
Sakince uyusun kalsın- e
Ninni, yavrum, ninni,
İki gözüm, ninni. (EK 2; 153)

Ninni desem, yâd etsem,
Gamlı gönlümü şâd etsem,
Felek derdinden sızlasam,
Ninni, kuzum, ninni. (EK 2; 153)

Ninni desem inanır mısın -e?
Kulak vererek dinler misin-e?
Ninni, kuzum-e, ninni, (EK 2; 153)

Ninni desem uyutsam-ey, ninni,
Ballar versem uyutsam-ey, ninni,
Ninni, aşığım-ey, ninni. (EK 2; 153)

Çocuklu eve rahmet iner, ninni,
Çocuksuzlar çeker eziyet, ninni,
Çocuklunun evine baksan– gül bahçesi, ninni,
Çocuksuzun evine baksan– çöl parçası, ninni. (EK 2; 153)

Ninni deyip uyutayım ben seni,
Koşuk deyip keyiflendireyim ben seni,
Kollarımda oynatayım ben seni,
Ninni, kulunum-a, ninni. (EK 2; 154)

Ninni yavrum, ninni-ya,
Gören gözüm, ninni -ya,
Sever kuzum, ninni -ya. (EK 2; 154)

Ninni yavrum, ninni -ya,
Şirin canım, ninni -ya,
Sıcak ekmeğim, ninni-ya. (EK 2; 154)

Ninni, yavrum, ninni -ya, ninni,
Tombul yavrum, ninni-ya, ninni,
Küçücüğüm, ninni-ya, ninni. (EK 2; 154)

Buzu deştim, suyu içtim,
Çamur olduğunu bilmedim, ninni,
Başında yıldırım kalpak,
Kel olduğunu bilmedim, ninni. (EK 2; 154)

Kelliğini bilseydim,
Aşına olmazdım- e, ninni,
Demet demet gül yollasa,
Dönüp de bakmazdım- e, ninni. (EK 2; 154)

SONUÇ

Merasim koşukları Özbek folklorunda önemli bir yere sahiptir. Bu ehemmiyeti nedeniyle birçok Özbek araştırmacı bu konu bağlamında müstakil eserler yazma gereği duymuştur. Jo'rayev'in Oy Oldida Bir Yulduz'u ile Safarov ve Ochilov'un ortak eseri olan Boychechak isimli kitap bu konuda kaleme alınmış iki önemli eserdir. Adı geçen eserlerde Özbek halk merasim koşuklarını derleyip tek kitapta toplamak amaç edinilmiştir.

Amacı Türk dilinin ve kültürünün tarihini bilmek ve Türk lehçelerinde mevcut olan eserleri anlayıp yorumlamak olan Çağdaş Türk Lehçeleri alanına bir nebze de olsa katkıda bulunabilmek maksadıyla ele aldığımız bu çalışmamızda; Özbek halk merasim koşuklarından çocukluk dönemi ritüellerinde icra edilenler seçilerek ayrı bir başlıkta toplanmıştır. Seçilen metinlerin tasnif ve Türkiye Türkçesi çevirileri yapılmıştır.

İki bölümden oluşan çalışmamızın birinci bölümünde tezin inceleme konusu olan Özbek halk merasim koşuklarının yer aldığı Oy Oldida Bir Yulduz ve Boychechak isimli kitapların kısa tanıtımları yapılmış ardından çalışma başlığında yer alan “merasim, ritüel ve koşuk” kavramları hakkında bilgilere yer verilmiştir.

İkinci bölümde ritüellerde icra edilen merasim koşukları geçiş dönemlerine göre sınıflandırılmıştır. Buradaki koşuklar “ Beşik Koşukları” , “ Sünnet Toyu Koşukları” ve “ Ninniler” olmak üzere üç alt başlığa ayrılmıştır. Her başlığın altında ikinci bir alt başlıkla birlikte koşuk metinlerinin Türkiye Türkçesi çevirilerine yer verilmiştir.

Türkiye Türkçesi ve Özbek Türkçesi Çağdaş Türk Lehçeleri arasında en çok konuşulan iki lehçedir. Türkiye ve Özbekistan'ın birlikte gerçekleştirdiği dil ve kültürle ilgili tüm çalışmalar iki devletin birlik ve beraberliğine büyük katkı sağlamaktadır ve sağlamaya devam edecektir.

Çalışmamızın hem ÇTL hem de Türk- Özbek folkloru alanlarında yapılacak araştırmalara kaynaklık edeceği kanaatindeyiz.

KAYNAKLAR

- Atalay, B. (1985). *Divanü Lûgat-it Türk*. C. 1. ss.376. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Başdin, A. (2017). “İçtimai Gelenekler Açısından Selçuklularda Toy, Düğün Törenleri ve Gelenekleri (Sultan Alp Arslan Dönemi)”. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 400-406.
- Cumhuriyet Gazetesi. (2021, 08 01). 08 20, 2022 tarihinde Cumhuriyet Gazetesi Web Sitesi: <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/ozbekistanda-sokak-tabelalari-ve-resmi-yazismalarda-latin-alfabesi-kullanilacak-1856986> adresinden alındı
- Çelebioğlu, A. (1987). “Ninnilerimiz”. *Erdem Dergisi*. 211-238.
- Çeltikçi, O. (2009). “Türk Dünyası Kültüründe Doğum Üzerine Ortak Uygulamalar” . *Journal of Azerbaijani Studies* . 511-521.
- Erdem, S. (1992). Buhur. TDV İslâm Ansiklopedisi. <https://islamansiklopedisi.org.tr/buhur>
- ERGİN, S. (2010). “Bulgaristan İslimye İli Kazan İlçesi Türk Halk Kültüründe “Kırklama” Geleneği.” II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri, 215-219
- Hudaykulova, L. (2010). “Surhanderya Bölgesi Özbek Sünnet Düğünlerinin Folkloru”. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi* , 151-163.
- İmamov, K. & Mirzayev T. & Sarimsoqov B. & Safarov O.(1990). *O'zbek Xalq Og'zaki Poetik İjodi*. Toshkent.
- İşankul,C.(2007).”Nevruzda Bayççek Merasimi”.*Journal of Turkish Studies/ Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, Volume 2/2 Spring.
- Jo'rayev, M. (2000). *Oy Oldida Bir Yulduz, O'zbek Xalq Marosim Qo'shiqlari*. Taşkent: Gafur Gulam Edebiyat ve Sanat Yay.
- Karaman, K. (2010). “Ritüellerin Toplumsal Etkileri”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (21), 227-236.

- Karataş, T. (2001). *Ansiklopedik edebiyat terimleri sözlüğü*. İstanbul: YediGece Kitapları
- Keskin, A. (2009). “Özbek Çocuk Folklorunda Türler” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tez). Ege Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Halkbilimi Bilim Dalı, İzmir.
- KOCA, S. (2002). “Eski Türklerde Bayram ve Festivaller”, *Türkler*, C. 3, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 51- 57.
- Kocaoğlu, T. (1996). “Çağdaş Özbek Şiiri”. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, S. 1.
- Mahmudov, N. & Naskali, E. G. (1996). “Özbek Edebiyatında Edebî Türler”. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, (2).
- Ochilov, E. (2006). *Shoda Shoda Marvarid (O'zbek Xalq Qo'shiqlari*. Toshkent: Şark Neşriyat.
- Oğuz, M. Ö. (2008). *Türk Halk Edebiyatı: El Kitabı* (Vol. 18). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Omorov, T. (2012). “Türkistan’daki Özbek Hanlığının Kısaca Tarihi ve Özbek Boyları”. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 5(2), 7-18.
- Örnek, S. V. (1995). *Türk Halk Bilimi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.
- Özbek Tilining İzahli Lugati I-II (1981), Özbekistan SSR Fanlar Akademiyası A.S. Puşkin Namidagi Til va Adabiyet İnstitutı, Moskva.
- Qoshg’ariy, M. (1960). *Devanu Lug’atit Turk*. 1 tom, Toshkent. 357- bet.
- Read,H.(1981). *Sanat ve Toplum*. (Çev. S. Mülâyim), Ankara.
- Safarov, O. & Ochilov, K. (1984) *Boychechak (O'zbek Xalq İjodi*). Toshkent: Gafur Gulam Edebiyat ve Sanat Yay.
- Sarımsoqov, B.(1988). *Marosim Folklori, O'zbek Folklori Ocherklari*, 1 tom, Toshkent: Fan.
- Solmaz, E. (2018). “Özbek Halk Kültüründe Doğum İle İlgili Pratikler”. *Folklor Akademi Dergisi*, 1(1), 127-136.

TDK (Türk Dil Kurumu) (2022) Güncel Türkçe Sözlük <https://sozluk.gov.tr/>

Türker, F. & Gündoğdu, V. K. (2016). “Tıva Türklerinde Geçiş Dönemi Ritüelleri: Doğum, Düğün, Ölüm”. *Türkbilig*, (32), 141-154.

Üşenmez, E. (2016). *Özbekçe Türkçe Sözlük*. Eskişehir. Türk Dünyası Vakfı Yayınları.

Van Gennep, A. (2022). *Geçiş Ritleri*. (Çev. O. Bülbül Beşerler) . İstanbul: Nora Kitap.

Yeşilçayır, C. (2014). “Thomas HOBBS'un Geleneksel Siyaset Felsefesine Karşı Çıkışı”. *Mavi Atlas*, Sayı 2, 62-72.

Yoloğlu, G. & Topalova, A. (1999). *Türklerin Aile Merasimleri*. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.

Yüce, M. & Khamrabaeva, L. (2020). “Özbek Türklerinin Milli Geleneklerine Genel Bakış”. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 319-341 .

**ЧАҚАЛОҚНИ БИРИНЧИ МАРТА БЕШИККА БЕЛАЁТГАНДА
АЙТИЛАДИГАН МАРОСИМ АЙТИМЛАРИ**

— Шугина жоним, бир жоним,
Бўйнимдаги маржоним,
Худо берди севсин деб,
Олтин бешикка кирсин деб.
Бундай боғлаймизми?
— Йўқ, йўқ.
— Бундай боғлаймизми?
— Ҳа, ҳа!
— Қоч, қоч, бабаси,¹
Келди эгаси.
Ота-онанг гапиришса,
Қичқиринишса, яна қўрқма,
Опаларинг, акаларинг
Бақиринишса, яна қўрқма!
Олапар ит акилласа,
Қўрқиб қолма!
Моши мушук хурилласа,
Қўрқиб қолма!
Ҳангшер² хангилласа,
Яна қўрқма!
Биров баланд овоз солса,
Чақириб қолса,
Яна қўрқма (1)!

* * *

Ачаси кирсин, кучуги чиқсин,
Бешигингни ўзинг тўздиргайсан,
Чуварагингни³ ўзинг чувраткайсан,
Сариқ сочлик бўл, оқ тишлик бўл,
Ўсиб-ўсиб ўзинг оқ сўзингга эга бўл,
Ўсиб-ўсиб ота-онангни ўзинг боқ,—

деб бешикка соладилар (2).

¹ Ит.

² Эшак.

³ Латта.

* * *

Қоч, қоч, қоч, бўжилари,
Келди бешикни эгалари,
Боламнинг ўзи келди,
Алла қилади,
Мазза қилади.

* * *

Ой келади ботгани,
Ўғлим келади ётгани,
Ман қўрқаман болагинам,
Қўлим тегиб уйғотгани.

* * *

Алласи келди,
Бабаси қочди,
Қоч, қоч, эгаси келди (3).

* * *

Эгалари кирсин,
Бобовлари чиқсин,
Уйқуси бешикда қолсин.

* * *

Кет, кет, бабаси,
Келди эгаси.
Тилло қалъаси,
Гулдай жўжаси,
Тақ-тақ гавора,¹
Душманлари овора.

Эгаси келди,
Бабаси кетсин,
Тошдай қотсин,
Қушдай турсин.

¹ Бешик.

* * *

Кет, кет бабаси,
Келди эгаси,
Ухлаб дам олсин,
Кувнаб уйғонсин.

* * *

Эгалари келди,
Бобовлари кетсин,
Ҳоби фароғатда бўлсин,
Ҳузур-ҳаловатда бўлсин.

* * *

Бешиги тахта,
Орқаси пахта,
Эгаси келди,
Кучуги қоч.
Ичида ётганнинг
Баҳрини оч!

* * *

Қоч, қоч, бабаси,
Келди эгаси,
Онанг додласа,
Отанг гапирса
Қўрқма, сатқаси.

* * *

Оладир, балодир,
Бало-қазо нарроқдир,
Эгаси келди,
Кучуги қоч.

* * *

Ота касбинг, эна касбинг,
Эгалари келди, бабалари кетсин,
Ухлаб қолгин, жоним болам.
Уйқунг келса, ана ҳуйянг,
Ухлаб қолгин, жоним болам (4).

* * *

Қоч, қоч, бабаси,
Келди эгаси.
Бу ёнда ётасанми?
— Йўқ.
— У ёнда ётасанми?
— Ҳа, ҳа, бибижониси,
Бўлди, ётади, бибижониси.

* * *

Болам кирсин бешикка,
Бабаси чиқсин эшикка (5).

* * *

ЧАҚАЛОҚНИ БЕШИКДАН ОЛАЁТГАНДА ИЖРО ЭТИЛАДИГАН АЙТИМЛАР

Чақалоққа чопонча,
Олиб келинг дадаси,
Ёқасига кўзмунчоқ,
Тақиб келинг, дадаси,
Ёқаси мойли бўлсин,
Этаги лойли бўлсин.

* * *

Куввати гавора,
Душманлари овора.

* * *

Таққа-таққа гавора, бачам,
Душманлари овора, бачам.

* * *

Тақир-туқур гавораси,
Дарди дилим овораси.

* * *

Тақи-туқи гавора бўлсин,
Душманлари овора бўлсин,
Уйқуси бешикда қолсин,
Душманлари эшикда қолсин (6).

**ЧАҚАЛОҚНИ ИЛК БОР ЧЎМИЛТИРГАНДА
АЙТИЛАДИГАН АЙТИМЛАР**

Сув пок, сан нопок,
Пок сув санга бўлсин,
Сани нопоклигинг,
Амиру хонларга бўлсин.

* * *

Сув — лоғар¹, бача — фарбеҳ²,
Боланинг танига малҳам бўлсин сув,
Боланинг танидан нопокликни юв,
Ҳаммавақт роҳатда бўлсин, шу болам,
Кўрмасин сираям ҳеч дарду алам.

* * *

Якшанба — бир ман³ гўшт,
Душанба — икки ман гўшт,
Сешанба — уч ман гўшт,
Чоршанба — тўрт ман гўшт,
Пайшанба — беш ман гўшт,
Сув — лоғар, бача — фарбеҳ (7).

**ЧАҚАЛОҚ БЕШ КУНЛИК БЎЛГАНДА ИЖРО
ЭТИЛАДИГАН АЙТИМЛАР**

Бешдан ўтди, тошдан ўтди,
Эски тегирмондан ўтди,
Чориқ кечиб чўлдан ўтди,
Онасининг кўзмунчоғи,
Отасининг овунчоғи.

¹ Озғин, ориқ.

² Семиз.

³ Огирлик ўлчови.

* * *

Бешдан ўтди бу бача,
Тошдан ўтди бу бача,
Эндики ўлмайди бача,
Онасининг ош пичоғи,
Отасининг қўш пичоғи.

* * *

Бешдан ўтди, тошдан ўтди,
Отасининг гўшт пичоғи,
Онасининг ош пичоғи,
Бешдан ўтди, чўлдан ўтди,
Чориғин судраб кўлдан ўтди. (8)

* * *

Бешдан ўтди, тошдан ўтди,
Чордевор ҳовлидан ўтди,
Чоли бор ҳовлидан ўтди,
Отасининг қўш пичоғи,
Онасининг ош пичоғи,
Онасининг овунчоғи (9)

**Бола туғилгандан кейин беш кун ўтгач, 7 хотин ўтириб
болани онасига берганда айтиладиган айтимлар**

Бавак¹, бавак, жони бавак,
Худони дурдони бавак,
Отасининг моли бавак,
Онасининг жони бавак,
Бешдан ўтдим, тошдан отдим,
Пайғамбар ёшидан ўтдим,
Бак бавак,
Сақ бавак,
Дур² бавак (10).

¹ Бола.

² «Ўлма» деган маънода.

Чақалоқ тўққиз кунлик бўлганда.

Тўққиздан ўтди бу бача,
Эндики ўлмас бу бача,
Боғларнинг ғўраси бача,

Болалар жўраси, бача,
Шу уйнинг тўраси, бача
Шамсу¹ қамару² ситора³
Ҳамроҳи бача,— деб айтим айтилади (11).

**ЧАҚАЛОҚҚА ИСИРИҚ ТУТАТАЁТГАНДА
АЙТИЛАДИГАН АЙТИМЛАР**

Ҳазорисванднинг⁴ донаси,
Шу бегуноҳнинг шонаси,
Чашми эш, чашми хеш,
Ҳамсояҳои гирду пеш,
Ҳазорисванд ҳазор дори,
Ҳазор дардга давойи,
Онасининг кўзи,
Дадасининг кўзи,
Ёмон кўзлар йўқолсин,
Бало-қазо йўқолсин,
Шу болам омон қолсин.

* * *

Ҳазорсуван ҳазори,
Қилдим худога зори,
Чашми хез, чашми тез,
Балодан халос эткиз.

¹ Куёш.

² Ой.

³ Юлдуз.

⁴ Исирик

* * *

Исирик, исирик,
Тоғларга кет,
Тошларга кет.

* * *

Исирик дона-ю, дона,
Тутунидан тўлсин хона,
Куя қолсин ҳасадли кўз,
Кўча қолсин ғаразли кўз,
Кўчсин, кўчсин, чўлга кетсин,
Оқсин, оқсин, кўлга оқсин,
Бачагинам яшнаб боқсин.

* * *

Исирик, исирик,
Чатнасин, исирик,
Патласин, исирик,
Бачага кўз тегмасин,
Ким бачамга кўз қилса,
Кўзлари оқиб тушсин (12).

Боланинг киндиги тушган куни она билан чақалоққа исирик солинган пайтда момолар исирик солинган идиш-ни она-бола атрофида айлантира туриб:

Ҳазорисванд, ҳазорисванд,
Тутатмасам манда гуноҳ,
Покламасанг санда гуноҳ! — дейишган (13).

* * *

Чақалоққа илк бор исирик тутатаётганда сайрамлик аёллар:

Исирик исман дедилар,
Минг дардга дармон дедилар,
Эшикдан келган балога,
Исирик қалқон дедилар, — деб айтим айтишган (14).

* * *

Чақалоққа исирик солганда бир идишда чўғ олиб келиб, унинг устига исирик ташланади. Болани кўтариб бир неча марта исирик тутатилаётган идиш устидан айлантирадилар, сўнгра бош кийимини ечиб олиб, исирик тутунига тутадилар ва бошига кийгизадилар. Исирик тутатилганда шундай айтим айтилади:

Ҳазорисванд ҳазор дори,
Минг дардларга сан дори,
Кўлларга бор,
Чўлларга бор,
Қорни катта бойларга бор,
Суви қуриган сойларга бор,
Бу норасидада нима гуноҳ бор (15)!

* * *

Чақалоқнинг йўлдошини кўмаётганда тошкентлик доя момолар: «Ёмон келмагин, яхши келгин!» — дейишса, қорамуртлик кампирлар:

Тошдай бўлсин,
Темирдай бўлсин,
Итдай тишлаб ётсин! — деб ирим қиладилар (16).

* * *

Сайрамлик аёллар чақалоқнинг чилласи чиққан куни қирқ кулча ёпадилар. Кекса момолардан бири қайчи билан чақалоқнинг қўли ва оёғига киндиги тушган куни боғланган ипларни кеса туриб:

Сарик тишлик бўлсин,
Оқ сочлик бўлсин,
Умри узун бўлсин,
Рисқи фаровон бўлсин! — деб яхши ният билдирадилар (17).

* * *

Чақалоқнинг чилласи чиққандан сўнг момолар уни онасига бераётганда:

Эшак ҳанграганда кўрқма,
Товуқ чақирганда кўрқма,
Мушук миёвласа қочма! — деганлар (18).

* * *

Чақалоқни илк бор ювинтириб, либос кийдираётган
қорамуртлик аёллар гўдакни оқ ва кўк мато бўлаклари
билан сийпалаб:

Менинг қўлим эмас, Биби Фотима,
Биби Зухронинг қўли,
Умай она, Қамбар она қўли,
Тошдай қил,
Темирдай қил,
Сутига эга қил! — дейдилар (19).

* * *

Қизалоқларнинг сочини илк бор ювиб-тараётганда:

Ойда қулоч,
Кунда тутам,
Санга куёв,
Менга палов! — деганлар (20).

* * *

Ёш болага илк бор янги кийим кийгизаётганда:

Кийим тўзсин,
Болам ўссин,
Ёқаси хатли бўлсин,
Этаги қутли бўлсин! — дейилган (21).

* * *

Сан кўҳнаю ман янги,
Сан ўлгину ман қолай,
Мани умрим минг йиллик
Сани умринг бир йиллик.

* * *

Сан — бир йиллик,
Ман — минг йиллик,
Кия-кия тўздирайлик,
Дугоналаримдан ўздирайлик.

* * *

Тепа-тепа тўздириб,
Минган отим ўздириб,
Сан — бир йиллик,
Ман — минг йиллик.

* * *

Ёқаси мойли бўлсин,
Этаги лойли бўлсин,
Майли, бир йилда тўзсин,
Ўзи-чи, минг йил кулсин (22).

Сен бир йиллик,
Ман минг йиллик,
Бу эскириб оқ бўлсин,
Балолар йироқ бўлсин.

* * *

Муборак бўлсин, кийиб ўссин,
Кийиб-йиртмак насиб этсин (23).

* * *

Боданинг томоғи шамолласа, момолар исириқ тутатиб:

Оқтовни ютдим,
Қоратовни ютдим,
Кунталошни ютдим,
Кунботишни ютдим,
Шамолга бор,
Тоғларга бор,
Тошларга бор,
Бу пақирда¹ не гуноҳ бор,
Туф, туф, туф! — дейишган (24).

¹ Бола.

ЖАРЧИ ТҮЙГА ЧОРЛАЙДИ

Халқимиз одатича ўғлига суннат тўйи қилмоқчи бўлган киши маҳалла оқсоқоллари ҳузурига бориб ўз эзгу ниятини маълум қилади, қариндош-уруғлари, оила аъзолари, ёру биродарлари билан маслаҳатлашади. Зеро, элимизда «кенгашлик тўй тарқамас» деган нақл бор. Маслаҳат бир жойга қўйилиб, тўй куни маълум бўлгач, тўй хабари берилади. Анъанага кўра, бўлажак тўй сўзга чечан, обрў-этиборли кишилар, яъни жарчилар томонидан элга маълум қилинади. Ҳар бир қишлоқнинг ўз жарчиси бўлган. Чунки жарчи ҳамқишлоқларининг энг яхши сифатларини маромига етказиб таърифлай олиш билан бир қаторда, уларнинг ўзига хос одатлари, қавм-қариндошлик ришталарини пухта билиши шарт бўлган.

Суннат тўйида чақириладиган «жар» ўзбек маросим фольклорининг қадимий жанрларидан бўлиб, мамлакатимизнинг жанубий вилоятларида сақланиб қолган:

О, тевадан-о ўчоғини ўйдирган,
Катта ўчоқни қурдирган,
Чорқирра¹ қўйни сўйдирган,
Нортуяга улоғини урдирган,
Кўпкарисини чоптирган,
Юз эллик сўм пул билан
Улоғини қўйдирган,
Ола бўғчани очтирган,
Беқасам тўнини ёптирган,
Бўтали туя, қўш ҳўкиз,
Байталини олдирган,
Баракалла-ё, бойвачча-ё!

О, минган оти тўбичоқ-о,
Ёл-қуйруғи бир қучоқ-о,

¹ Бўрдоқи.

Мен айтаман насихатдан,
От тўрваси банотдан,
От емиши кишмишдан,
Омборчиси шўх экан-о,
Жарчибоши бўш экан-о,
Емишлари гўшт экан-о,
О, баракалла-ё, бойвачча-ё!

О, мен айтаман чайқалиб,
Унда тўйлар турар кутиб,
Тезда кийиниб чиққин-да,
Ўтирасанми сўлжайиб,
О, тевадан-о ўчоғини ўйдирган,
Катта ўчоқни-қурдирган,
Чорқирра қўйни сўйдирган,
Нортуяга улоғини урдирган,
Қўпкарини чоптирган,
Солимларини тарқатган,
Юз эллик сўм пул билан,
Улоғини қўйдирган,
Ола бўғчани очтирган,
Беқасам тўнини ёптирган,
Бўтали туя, қўш ҳўкиз,
Байталини олдирган,
О, баракалла-ё, бойвачча-ё (1)!

АКА ОТИНГ КҮКМИДИ

Суннат тўйи удумлари сирасига кирадиган «Бола қочди» маросимида ижро этиладиган анъанавий халқ кўшиқлари Қашқадарё вилоятининг Касби туманидаги Комилон қишлоғидагина сақланиб қолган. Анъанага кўра, тўй куни суннат қилинаётган болани маҳалланинг ёш йигитлари олиб кетишади. Кечқурунгача тўйболанинг бирор қариндоши ёки кўшнисиникида бўладилар. Оқшом тушиб, тантана бошланган пайтда йигитлар машъалалар ёқиб, тўйболани кўтариб тўйхонага кириб келадилар. Машъалалар ёруғида тўйболани олиб келган йигитлар айтган терма кўшиқлар «Бола қочди» дейилади:

Ҳовлигача майда тол,
Майда толга пайванд сол,
Олган ёринг ёш бўлса,
Алдаб-сулдаб йўлга сол,
Ҳо майда-майда, майда,
Истарала майда-майда.

Томни тепиб йўл қилдим,
Олтин бардан тўн қилдим,
Бир енгини тор қилдим,
Уйнамоққа зор қилдим,
Ҳо майда-майда, майда,
Истарала майда-майда.

Томдан тараша тушди,
Зулфинг яраша тушди,
Зулфингга қараб-қараб,
Қолпоғим ерга тушди,
Ҳо майда-майда, майда,
Истарала майда-майда.

Том устида беда бор,
Майдасини элаб ол,
Бизлар қилган базмда,
Қариларга нима бор.
Ҳо майда-майда, майда,
Истарала майда-майда.

Эшик олди мошпоя,
Барги бошингга соя,

Сени ўзинг ёш жувон,
Умринг шу чолга зоя,
Ҳо майда-майда, майда,
Истарала майда-майда.

Паранг рўмоли бўлса,
Қўрпа қатига қўйса,
Даладан ёри келиб,
Олиб бошига солса,
Ҳо майда-майда, майда.
Истарала майда-майда.

Ака отинг кўкмиди,
Кўк бедаси йўқмиди,
Рангингда ҳеч қонинг йўқ,
Севган ёринг йўқмиди?
Ҳо майда-майда, майда,
Истарала майда-майда.

Ака, отингни кўрдим,
Тоғларда юрган экан,
Қайрилиб салом берсам,
Тили йўқ ҳайвон экан,
Ҳо майда-майда, майда,
Истарала майда-майда.

Ҳовличада тутингиз,
Хурмачада сутингиз,
Борай десам қўймайди,
Ола бўйноқ итингиз.
Ҳо майда-майда, майда,
Истарала майда-майда.

Меҳмонхона ўчоғи,
Кўкча қовун пўчоғи,
Мунча ҳам ширин экан
Севган ёрнинг қучоғи,
Ҳо майда-майда, майда,
Истарала майда-майда.

Меҳмонхона вассаси,
Қизил гулнинг дастаси,
Айтсам адо бўлмайди
Ўйинчининг қиссаси,
Ҳо майда-майда, майда,
Истарала майда-майда (1).

ЧАМАНГА БУЛБУЛ КЕРАК

Халқимиз удумига кўра, болани суннат қилинаётганда уни оқ отга миндиришган. Болани яхшилаб безатилган оқ отга миндириб, тўйболанинг яқин кишиларидан бири унинг жиловидан етаклаб, қишлоқ кўчаларини айлантирган. Ўн-ўн беш чоғли йигитлар от етаклаган киши ортида юриб, «Ҳай дўст» қўшиғини айтиб боришган. Қўшиқ айтиб, оқ от минган болани қишлоқ кўчаларида олиб юришган. Кейин тўйхонага қайтиб келишгач, момолардан бири отнинг пешонасига ун сурган.

Ариқ бўйида ялпиз-ей,
Ҳайёр-ей, ҳай дўст, ҳай дўст, дўст-дўст,
Ялпизнинг барги ёлғиз-ей,
Ҳайёр-ей, ҳай дўст, ҳай дўст, дўст-дўст,
Отанг бозор кетганда-ей,
Ҳайёр-ей, ҳай дўст, ҳай дўст, дўст-дўст,
Қандай ётасан ёлғиз-ей,
Ҳайёр-ей, ҳай дўст, ҳай дўст, дўст-дўст.

Нари бетнинг камари-ей,
Ҳайёр-ей, ҳай дўст, ҳай дўст, дўст-дўст,
Ҳуриллайди шамоли-ей,
Ҳайёр-ей, ҳай дўст, ҳай дўст, дўст-дўст,
Олти ой кўлимда турди-ей,
Ҳайёр-ей, ҳай дўст, ҳай дўст, дўст-дўст,
Етти гулли рўмоли-ей,
Ҳайёр-ей, ҳай дўст, ҳай дўст, дўст-дўст.

Том устида беда бор-ей,
Ҳайёр-ей, ҳай дўст, ҳай дўст, дўст-дўст,
Майдасини элаб ол-ей,
Ҳайёр-ей, ҳай дўст, ҳай дўст, дўст-дўст,
Қизлар ҳайитга чиқса-ей,
Ҳайёр-ей, ҳай дўст, ҳай дўст, дўст-дўст,
Яхшисини сайлаб ол-ей,
Ҳайёр-ей, ҳай дўст, ҳай дўст, дўст-дўст.

Том устида ётаман-ей,
Ҳайёр-ей ҳай дўст, ҳай дўст, дўст-дўст,
Турна келса отаман-ей,
Ҳайёр-ей ҳай дўст, ҳай дўст, дўст-дўст,
Турна бўйли қизларни-ей,
Ҳайёр-ей, ҳай дўст, ҳай дўст, дўст-дўст,

Соч боғидан тортаман-ей,
Ҳайёр-ей, ҳай дўст, ҳай дўст, дўст-дўст.

Эшик олди шўралар-ей,
Ҳайёр-ей, ҳай дўст, ҳай дўст, дўст-дўст,
Оёғимга ўралар-ей,
Ҳайёр-ей, ҳай дўст, ҳай дўст, дўст-дўст,
Бизлар кетиб борамиз-ей,
Ҳайёр-ей, ҳай дўст, ҳай дўст, дўст-дўст,
Яхши қолинг жўралар-ей,
Ҳайёр-ей, ҳай дўст, ҳай дўст, дўст-дўст (1).

* * *

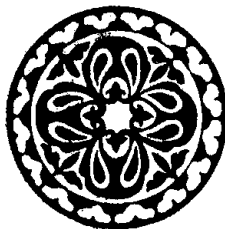
Тоққа чиқдим чирмашиб, ҳай ёр-ёр, ҳай дўст,
Жийрон отга мингашиб, ҳай ёр-ёр, ҳай дўст,
Жийрон отга жул¹ керак, ҳай ёр-ёр, ҳай дўст,
Чаманга булбул керак, ҳай ёр-ёр, ҳай дўст.

Бундан бордим андизга², ҳай ёр-ёр, ҳай дўст,
Отим тойрилди музга, ҳай ёр-ёр, ҳай дўст,
Тойрилмоққа муз яхши, ҳай ёр-ёр, ҳай дўст,
Ўйнамоққа қиз яхши, ҳай ёр-ёр, ҳай дўст.

Қўй ичидан судраб чиқдим қўзини, ҳай ёр-ёр, ҳай дўст,
Нодон бошим танимади Ёзини, ҳай ёр-ёр, ҳай дўст,
Нодон бошим танисайди Ёзини, ҳай ёр-ёр, ҳай дўст,
Берар эди гул Зебоим қарзини, ҳай ёр-ёр, ҳай дўст (2).

¹ Отга эгар солишдан аввал ёпиладиган махсус жундан тўқилган ёпқич.

² Тоғда, адирларда ўсадиган доривор ўсимлик.

БОЛАЛАР ФОЛЬКЛОРИ

БЕШИК ҚУШИҚЛАРИ

Аллалар

Айланайин ойдиним,
Эл ичида сойдиним.
Қўлимдаги туйғуним,
Гапга тушган қузғуним.
Алла, болам, алла-яй,
Жоним, болам, алла-яй.

Айланайин, оппоғим,
Мислингни излаб топмоғим.
Тўй-йиғинлар бўлганда
Отин аяб чопмоғим.
Алла, болам, алла-яй,
Жоним, болам, алла-яй.

Айланайин, болам-ай,
Айлансин сендан энанг-ай,
Яхши-ёмон кунингда
Худойинг бўлсин панонг-ай
Алла, болам, алла-яй,
Жоним, болам, алла-яй.

Синли, синли, синбатлим,
Наъра шердай ҳайбатлим.
Қушдай шунқор келбатлим,
Улуғ шоҳдай савлатлим.
Алла, болам, алла-яй,
Жоним, болам, алла-яй.

Айланайин, ойдайин,
Қоши сари ёйдайин
Талпинганинг қўлимда
Тарлон қарчиғайдайин.
Алла, болам, алла-яй,
Жоним, болам, алла-яй.

Қўли арслон билаклим,
Ботир, қоплон юраклим
Яхши-ёмон кунимда
Менга жуда кераклим.
Алла, болам, алла-яй,
Жоним, болам, алла-яй.

Айланайин, қароғим,
Уйда ёнган чароғим.
Дўстим кўрса ярашиб,
Душманимга яроғим.
Алла, болам, алла-яй,
Жоним, болам, алла-яй.

Қора қоши қундузим,
Кўзи тонгда юлдузим.
Тўй-ҳайитлар бўлганда,
Қийган тўни қирмизим.
Алла, болам, алла-яй,
Жоним, болам, алла-яй.

Ўзинг гавҳар донадай,
Туртиб эмган танадай.
Қўлимда чўрчиб ўйнасанг,
Кўлда суқсур-сўнадай.
Алла, болам, алла-яй,
Жоним, болам, алла-яй.

Чопинганинг бўридай,
Бўриларнинг зўридай.
Ингит бўлар чироғим,
Ўзи эрнинг эридай.
Алла, болам, алла-яй,
Жоним, болам, алла-яй.

Суйли, сиғли, сиёқлим,
Олғир бургут қобоқлим.
Чангалпининг ёзгани —

Қирғий¹, баҳрин тирноқлим.
Алла, болам, алла-яй,
Жоним, болам, алла-яй

Қараганни қўрқитар,
Қарамаганни беркитар.
Тўйда тўпга қараса,
Қўйда қилиб ҳуркитар.
Алла, болам, алла-яй,
Жоним, болам, алла-яй

* * *

Булбул қушнинг боласи,
Алла, қўзим, алла.
Дарахда бўлар уяси,
Алла, болам, алла.
Дарахт бошини сел олса,
Шайдолар бўлар онаси,
Алла, болам, алла.

Тоғда кийикнинг боласи,
Алла, болам, алла.
Боғда узумнинг ғўраси,
Алла, болам, алла.
Тўпписида уккипар —
Бу кимнинг невараси?!
Алла, болам, алла.

Ёнаману куяман,
Алла, болам, алла.
Учоққа тушган чаладек,
Алла, болам, алла.
Заъфарондек сарғайибман
Бандида қолган олмадек,
Алла, болам, алла.

* * *

Алла, болам, жоним болам,
Қўзичоқларим, алла, алла-ё, алла,
Овунчоқларим, алла,
Қараб турган қароғларим,
Ёниб турган чироғларим, алла-ё, алла.

¹ Ов қуши

Тол ичидан танлаб олган
Тол чавконларим, алла.
Гул ичидан искаб олган
Гул райҳонларим, алла, алла-ё, алла.

Биринг ўғил, биринг қиз —
Қўшалоқларим, алла.
Усиб-уининг, олай баҳра,
Чақалоқларим, алла, алла-ё, алла.

Оналарнинг меҳри билан
Кенг жаҳонлар бўлар равшан.
Сизлар мактабга боргунча
Чўл-биёбон бўлар гулшан, алла, алла-ё, алла.

Эркалайман мен ҳар маҳал,
Аллалайман саҳар вақти.
Биринг қандим, биринг асал,
Она бахти — бола бахти, алла, алла-ё, алла.

Дилдагини айтиб берсам,
Тилим етишмас, алла.
Шодлигимни айтиб берсам,
Умрим етишмас, алла, алла-ё, алла.

* * *

Икки булбул сайрашодур,*
Тоғу тошларда юрибон, алла.
Чанқаса сувлар ичодур
Боғу бўстонда юрибон, алла.
Алла-ё, алла,
Маърифатхон, бувинг айлансин, болам-о, алла.

Сув тиниғи бунда қолди,
Бориб ичди лойини-ё, алла.
Суйгани бул ерда қолди,
Бориб олди ўзгани-ё, алла,
Алла-ё, алла,
Маърифатхон, бувинг айлансин, болам-о, алла.

Токчадаги қатиқни
Айрон қилган Тошхон, алла.

* Норозилик оҳангига эга бўлган бандлар инқилобдан илгари тўқилган аллалардир.

Кимёхоннинг уйини
Вайрон қилган Тошхон, алла,
Алла-ё, алла,
Маърифатхон, бувинг айлансин, болам-о, алла.

Зарга тўлди билагим,
Зардобга тўлди юрагим-о, алла.
Қора лосдир кўйлагим,
Қонларга тўлди юрагим-о, алла.
Алла-ё, алла,
Маърифатхон, бувинг айлансин, болам-о, алла.

* * *

Алла айтиб ухлатсам-эй, жон алла,
Боллар бериб ухлатсам-эй жон алла.
Алла, алла, ошиғим-эй,
Қимга етгай нолишим-эй,
Ўзингдан бошқа йўқдир кишим-эй, алла.

Алла айтарман отинга-ей, жон алла,
Уймали тўнлар бўйинга-ей, жон алла.
Қўзи-қўчқор сўйилгай
Шу болажонимнинг тўйина-ей, алла.

Хуй алла, хуй раззоқ-эй, жон алла,
Умри-кунинг бўлсин узоқ-эй, жон алла.

* * *

Алла, алла айтаман,
Устинга тўним ёпаман.
Қамбағаллик дардини
Қимларга бориб айтаман?!

Сени аллалаб боқаман,
Устинга кўрпа ёпаман.
Эрта билан турганингда,
Қай кўчадан топаман?!

Юм кўзингни, юлдузим,
Юмгин кўзингни, юлдузим.
Алла-алла деганда,
Йиғлаб ўтар кундузим.

* * *

Алла, алла-ё, ойдин яхши,
Қайгу-ғамдан шодлик яхши.
Қадри бўлмаган қариндошдан
Қадр билган ёт яхши,
Алла-ё, алла.

Алла, алла, тонглар отар,
Алласида болам ётар.
Саҳар вақти булбул ўтар,
Менинг ҳолим булбулдан баттар,
Алла, болам, алла.

Шу ердан ёрим ўтдими,
Нолам фалакка етдими?
Қўз ёшим дарё бўлиб,
Ёрим йўлини тутдими?!
Алла-ё, алла.

Боғимнинг гули учгина,
Учаласи ҳам кичкина.
Кичкинаси, лоласиз,
Ҳеч ким ўтмас боласиз,
Алла, жоним, алла.

Дарё тўлиб лойланди,
Битта балиқ айланди.
Балиқми деб қарасам,
Илон бўлиб товланди,
Алла-ё, алла.

Қўзи боққан қўй этсин,
Топганига тўй этсин,
Тўй-тўйларга улансин,
Давлат бошингга ўрнашсин.
Алла, жоним, алла.

Гул бўлдим, булбул бўлдим,
Бели боғли қул бўлдим,
Ёмон ёрнинг дастидан
Ёна-ёна қул бўлдим.
Алла-ё, алла.

* * *

Алла айтиб ухлатаман,
Алла, қўзим, алла.
Қандай сени юпатаман,
Алла, болам, алла.

Кичкинасан, лоласан,
Алла, болам, алла.
Қачон катта бўласан,
Алла, болам, алла.

Алла, алла, орастасан,
Алла, қўзим, алла.
Гуноҳи йўқ норастасан,
Алла, қўзим, алла.

Боғ ичида чаман гуллар,
Алла, қўзим, алла.
Сайрайди шайдо булбуллар,
Алла, қўзим, алла.

Сендан келар гул иси,
Алла, болам, алла.
Ота-онамнинг бириси,
Алла, болам, алла.

Сенга аллалар айтаман,
Алла, қўзим, алла.
Сояларингда ётаман,
Алла, болам, алла.

* * *

Алла, болам, ётарсиз,
Ястуғларга ботарсиз.
Бу ястуғни кўтарсам,
Гулдан тоза ётарсиз...

Кунлардан ҳам кун ошган,
Олдин-кейин йўл ошган.
Шу дунёда бормикин,
Ўз боласидан адашган?

Алла, болам, шер экан,
Уруш қурсин дер экан.
Уруш бўлган жойларда
Полвонлардан зўр экан.

Алла қилсин болам-а,
Уйқусида ором олсин-а.
Алла, алла деганда,
Жимгина ухлаб қолсин-а.
Алла, болам, алла-ё,
Икки кўзим, алла-ё.

* * *

Мен сенга алла дейин,
Аллангда ором олиб,
Ухлаб катта бўлгин сен,
Шавкатжоним, алла.

Бетимнинг қизили, болам,
Тилимнинг узун, болам.
Алла, болам, алла.

* * *

Алла, алла, аҳди бор, алла,
Уйқунинг ҳам вақти бор, алла.
Алла айтган онангни, алла,
Қоп-қорайган бахти бор, алла.

Кундошимнинг йўғида, алла,
Қалайи эрди ковушим, алла.
Кундошлиги қурисин, алла,
Балоларга қолди бошим, алла.

Лола гуллар бор эди, алла,
Сувларга солсам сўлимас, алла.
Кундошликнинг дардидан, алла,
Кўзларда ёшим қуримас, алла.

Юрагимнинг дардлари, алла,
Қизил гулдай қатма-қат, алла.
Юраккинамнинг ўтига, алла,
Дўзах ўти мос фақат, алла.

* * *

Мен сени алла қилай, алла,
Кўтариб катта қилай, алла.
Алла — жоннинг роҳати, алла,
Уйқу -- кўзнинг қуввати, алла.

Урик ёғоч бешигинг, алла,
Ургилиб кетсин онанг, алла.
Тут ёғочдан бешигинг, алла,
Термулиб ўтсин онанг, алла,
Аллангда олгин ором, алла,
Улғайиб ўс субҳу шом, алла.
Яхшилик билан мудом, алла,
Дунёда тарқатгил ном, алла.
Эл севарим, алла,
Бўл чеварим, алла!

* * *

Қизил гулнинг шохида, алла,
Гунчамисан, нормисан, алла.
Мунглиғ онанг бахтига, алла,
Қўзичоғим, бормисан, алла?

Мен сени алла қилай, алла,
Қўтариб катта қилай, алла.
Қўтариб катта қилиб, алла,
Ўқитиб мулла қилай, алла.

Тонг саҳар уйқум бузиб, алла,
Оқ сут бериб боқай сени, алла.
Катта бўлган чоғларингда, алла,
Лоақал эсла мени, алла.

Эсласанг, эсламасанг, алла,
Юксалиб ўс, шодман, алла.
Юрт писанд этса сени, алла,
Қайғудан озодман, алла.

Дашту саҳрода ўтин, алла,
Терганларимни ким билур, алла.
Ҳасрату армон билан, алла,
Жон берганимни ким билур, алла.
Алла-ё, алла.

* * *

Қора кўзим, алла,
Ширин сўзим, алла.
Ҳавода учган турналар, алла,
Бошгинамдан ўтсалар, алла.
Қанотига хат ёзсам, алла,
Дадажонига элтсалар, алла.

Суяңсанг, сўрилар бўлай, алла,
Ут ёқсанг мўрилар бўлай, алла.
Бошингда нарвоналар бўлиб, алла,
Уйингда чўрилар бўлай, алла.

* * *

Мен бораман элимга, алла, болам,
Белбоғлар бергин белимга, алла.
Олти ойда келмасам, алла, болам,
Қараб қўйгин йўлимга, алла.

Хор болам, хормонда болам, алла,
Зор болам, зормонда болам алла, алла.

Мен боламни боқаман, алла-ё, алла,
Устига бахмал ёпаман, алла-ё, алла.
Отанг қургур келмайди, алла-ё, алла,
Қайси гузардан топаман, алла-ё, алла?!

Этак чўлдан келганман, алла,
Бедов отни олганман, алла.
Болам, отанг зулмига-ё, алла,
Бир сани деб кўнганман, алла!

* * *

Алла, алла, лойишим,
Кимларга етгай нолишим?!
Алла айтай ҳоригунча,
Танда жоним қаригунча.
Сени менга беклаб бергай,
Ризқу рўзинг кўплаб бергай,
Алла, қўзим, алла.

Алла айтиб ором берай,
Қўзичоғимга дармон берай.
Озиқи йўқдир, йўл йироқ,
Йўл чироғим, билмадим.
Озиқ олиб келмадим,
Йўл гамини емадим,
Алла, қўзим, алла!

Қизил гуллардан хирмоним,
Дардимга керак дармоним.
Дармонлар бергай, дорлагай,

Қўзижоним ҳеч ўлмагай.
Алла демак — ҳақ демак,
Ҳақдан сени тиларман,
Алла, қўзим, алла.

Қўзижоним қўйлар бўлгай,
Йиғнаганим тўйлар бўлгай.
Ёнган чироғим сўнмагай.
Ёққан чироғим сўнса-сўнсин,
Қўзижоним ўлмасин,
Алла, жоним, алла,
Алла, қўзим, алла.

* * *

Алла айтай тонг отгунча,
Уйқум келмас кун ботгунча.
Қўзичоғим, алла,
Нури дийдам, алла.

Алла, алла, алладан-ай,
Кокиллари тилладан-ай.
Ўқиб келгай мулладан-ай,
Алла, қўзим, алла.

Қарчиғай қушнинг боласидай,
Дарахт боши уясидай.
Дарахт бошин ел олса,
Шайдуллодир онаси-ей,
Алла, болам, алла.

* * *

Гулим-а, она гулим,
Боғимда булбулимсан,
Беш инимнинг ичинда
Ёлғизгина синглимсан,
Алла-ё, алла.

Опасининг эркаси,
Ухлаб қолсин, алла-ё.
Бўлсин инсон сараси,
Обрў олсин, алла-ё, алла.

* * *

Алла дей-дей, хуй дейман.
Шу ўғлимга тўй дейман.
Тўйларини беклар есин,
Дуоси бунга тексин.

Алла десам бўларми,
Мўмин кўнгли тўларми.
Мўмин кўнгли тўлганда,
Эгам раҳми келарми?!

Шу ўғлим бир қизил гулдир,
Гулга қўнган булбулдир.
Қизил гулим сўлмасин,
Шугинагинам ўлмасин.

Фарзанд деган бир гул бўлар,
Шому саҳар булбул бўлар.
Ота-онага қул бўлар, алла,
Ота-она шунга пайваст, алла.

Ўғилгинам бор бўлсин, алла,
Қўйни тўла нор бўлсин, алла.
Нори тушиб қолганда, алла,
Баҳовиддин ёр бўлсин, алла.

Ўғилгинам ёшинда, алла,
Тулки телпак бошинда, алла.
Худо умр берганда, алла,
Давлат шунинг бошинда, алла.

* * *

Алланинг оти ҳақдир,
Ҳақдан тилаклар кўпдир.
Етирса тилагимни, алла,
Ўлса армоним йўқдир.

Алла дейин ман санга,
Уйқу келсин кўзингга.
Алла дейман ҳар замон,
Ухлаб тургин, Ойжаҳон.
Ухлаб турсанг бу замон,
Кулгингдан тўлар жаҳон.

Алла, алла, алтироқ,
Озиқим йўқ, йўл йироқ.
Озиқ берсанг, қайтали,
Авлиёга жуп¹ чироқ айтали.
Алла дейин ман санга,
Уйқу келсин кўзингга.

Манинг жоним ётибди,
Гул ёстиғига ботибди.
Гул ёстиғин тебратманг,
Ўйнаб-кулиб ётибди.

Алла айтайин санга,
Қулоқлар солгин манга.
Қулоқлар солсанг манга,
Иқбол тилайман санга.

Алла, алла, одингданай²,
Алвонжийнинг³ бодинданай⁴.
Онагинанг айлансин-о,
Кўзгинангнинг ёшинданай.
Алла дейин ман санга,
Уйқу келсин кўзингга.

* * *

Алла, болам, алла-ё,
Жоним болам, алла-ё.
Кўрар кўзим, алла-ё,
Сўзлар сўзим, алла-ё.

Гулим алла, гулим алла,
Гули муғжагинам⁵ алла.
Гулим катта бўлсин, алло,
Ажаб муждагинам, алла.

Кўчаларда ўйнаб юрсин,
Мактабларда ўқиб келсин,

¹ Жуфт.

² Отингдан.

³ Ҳайинчак.

⁴ Шамоли, ели, ҳавоси.

⁵ Гунча.

Муллато мударрис бўлсин,
Мартабаси улуғ бўлсин.

Юзгинамнинг қизилисан, алла,
Тилгинамнинг узунисан, алла,
Армонимнинг пўстагида умр бўйи
Урвоғимсан, туз-унимсан, алла.

* * *

Саҳар вақти бўлибди, алла-ё, алла,
Ичим ғамга тўлибди, алла-ё, алла.
Қаддим гулдай сўлибди, алла-ё, алла,
Болагинам, алла.

Сувсиз майдон элларинг, алла-ё, алла,
Сувсираган чўлларинг, алла-ё, алла.
Нега етар қўлларинг, алла-ё, алла,
Болагинам, алла.

Мен кетарман элима, алла-ё, алла,
Боғланг рўмол белима, алла-ё, алла.
Рўмолни боғлай десам-о, алла-ё, алла,
Урди пичоқ қўлима-ё, алла,
Болагинам, алла.

* * *

Тўти қушнинг боласи,
Қамишдандир қалъаси.
Учиб кетса онаси,
Жавлон урар боласи,
Алла, жоним, алла.

Қичкинасан, лоласан,
Қачон дастёр бўласан?!
Сенсан манинг санойим,
Сенсиз йўқдир панойим,
Алла, жоним, алла.

Оқ уйимнинг ойнаси,
Қора уйимнинг бўйраси.

Хаёт юкин кўтарганда,
Қадоқ қўлимнинг майнаси¹,
Алла, жоним, алла.

Ота-онам атагани,
Соянгдан жой бер, ётгани.
Соянгдан жой бермасанг,
Яхши бош олиб кетганим,
Алла, жоним, алла.

* * *

Булбул сайрар ёзина, алла-ё, алла,
Қуллуқ қуш овозина, алла-ё, алла.
Берманг булбула озор, алла-ё, алла,
Булбул беозор қушдир, алла-ё алла.

Булбул сайрар чаманда, алла-ё, алла,
Шу бағри кенг ватанда, алла-ё, алла.
Уни асло чўчитманг, алла-ё, алла,
Сайрасин шу чаманда, алла-ё, алла.

Булбул учар қўлимдан, алла-ё, алла,
Ҳар ким қўрқар ўлимдан, алла-ё, алла.
Шу булбулим сайраса, алла-ё, алла,
Ўлим қочар йўлимдан, алла-ё, алла.

Қизил гулнинг хирмонисан, алла-ё, алла,
Жонгинамнинг дармонисан, алла-ё, алла.
Булбулгинам, алла қилгин, алла-ё, алла.
Гул умримнинг дармонисан, алла-ё, алла.

* * *

Сан-ку манинг биргинам, алла-ё, алла,
Бошимдаги гулгинам, алла-ё, алла.
Гулгинамни йитирдим, алла-ё, алла,
Йиғлаб куним ўтқирдим, алла-ё, алла.

Менинг бачам, ёшгинам, алла-ё, алла,
Ёнимда йўлдошгинам, алла-ё, алла.
Аллажонимнинг учи, алла-ё, алла,
Санинг қилларинг чучу, алла-ё, алла.

¹ Қуш.

Сангинанинг ҳар сўзинг, алла-ё, алла,
Мангинага боллардан чучу, алла-ё, алла.
Қаршидан келибди совчи, алла-ё, алла,
Белларига босдим қамчи, алла-ё, алла.

* * *

Алла қилсин, алла,
Ширин сўзим, алла.
Икки кўзим, алла,
Қулун тойим, алла.

Дардинг далага, алла,
Қатор туяга, алла.
Туя йиқилсин, алла,
Дардинг тўкилсин, алла.

Алла, алла, алла-ё,
Жоним болам, алла-ё,
Кўзим нури, алла,
Дилим ҳузури, алла.

Алла, қулуним, алла,
Мангу ўланам, алла.
Қулунтойгинам, алла,
Кенжатойгинам, алла.

Дўндигим жоним, алла,
Бир қошиқ қоним, алла.
Меҳри баҳорим, алла,
Кенжа шунқорим, алла.

* * *

Умримнинг ширин они,
Оқ бугдойнинг нони.
Ҳамма ёмон кўрсаям,
Онажонининг жони, алла-ё, алла.

Қизил гулнинг жони,
Дилимнинг меҳмони.
Дардинг олай ўзим,
Онажонининг жони, алла-ё, алла.

Сен боғимнинг баҳори,
Сен умримнинг наҳори.
Сен қалбимнинг оҳори,
Онажонини шунқори, алла-ё, алла.

Алла-ё, алла,
Оппоқ қизим, алла,
Қаймоқ қизим, алла.
Гўзал қизим, алла.
Асал қизим, алла.
Оқча қизим, алла,
Зоғча қизим, алла.
Санам қизим, алла,
Тамтам қизим, алла.
Эрка қизим, алла,
Серка қизим, алла.
Чаман қизим, алла,
Саман қизим, алла.
Шакар қизим, алла,
Дакар қизим, алла.
Ботмон қизим, алла,
Шодмон қизим, алла.

Алла-ё, алла,
Ётсин қизим, алла.
Ширин ухлаб, алла,
Қотсин қизим, алла.

* * *

Алла, болам, алла-ё,
Қўрар кўзим, алла.
Йиғиларинг бор бўлсин,
Шу ўғлим шунқор бўлсин.
Яхши-ёмон кунларда
Билгинг¹ номус-ор бўлсин.
Алла, болам, алла-ё, алла!

* * *

Ухла, қўзим, алла-ё,
Шакар сўзим, алла.
Укам йиғлар тунда ҳам,
Алла айтади ойим,
Қўшиқлари мулойим.
Оббо қилсин, алла-яй,
Ухлаб берсин, алла-яй!

¹ Билганинг.

Алла, алла, алла-яй,
Ҳозир ишланга палла-яй.
Ишларни тамом қилиб,
Кейин қиламиз ялла.

* * *

Алла, отаси келди,
Ухлаб ётаси келди.
Алла-алла, одиндан,
Алвонжийнинг бодиндан.
Момоси алла айтар,
Невараси одиндан.

Алла, отаси келди,
Ухлаб ётаси келди.
Алла айтайин ўзингга,
Қулоқ берсанг-чи сўзима.
Умрлар тиларман ўзингга.
Жонимга берсин тўзим-а.

Алла, отаси келди,
Ухлаб ётаси келди.
Алла айтиб хуш бўлди,
Қўзи боғли қуш бўлдим.
Кечалар алла айтиб,
Бачагинам хуш бўлди.

Алла, отаси келди,
Ухлаб ётаси келди.
Бачами оласим келади,
Бағрима босасим келади.
Шу бачамни жонина
Жоним қоқасим келади.

Алла, отаси келди,
Ухлаб ётаси келди.
Алла айтсам ётарминг¹,
Гул ёстиға ботарминг²?!
Гул ёстиқни кўтарсам,
Ухлаб-ухлаб ётарминг?!

¹ Ётарминг.

² Ботарминг.

* * *

Дарахтларга солдим алвонж¹, айлана-ё, алла,
Келган-кетган учсин деб, айлана-ё, алла.
У томонда ўрик бор, айлана-ё, алла,
Бу кеча уйда ёрим бор, айланай-ё, алла.

Йўқламас ўғлимни отаси, айланай-ё, алла,
Ухлаб шу донг қотса-чи, айланай-ё, алла.
Ўғлим олса бир пари-ей, айланай-ё, алла.
Ҳали замон тонг отса-чи, айланай-ё, алла.

* * *

Алла, болам, бахти бор,
Ҳар ниманинг вақти бор.
Отанга лаънат тош отган,
Ҳайвонмидур бу ётган?
Алла, болам, алла.

* * *

Алла, алла, алламга,
Тегилманглар баррамга.
Барражоним, ёт, алла,
Гул ёстиққа бот, алла.
Гул ёстиқни кўтарманг,
Шойимардон кеталар!
Шойимардон йўл бўлсин,
Тиканлари гул бўлсин,
Ҳар тиканнинг бошида
Шу бачам булбул бўлсин.

Жоним-жоним жонона,
Қушларга сепдим дона.
Кўк отимни миниб чиқсам,
Ҳамма унга девона.
Дардинг урсин жонимга,
Ўғил-қизинг ёнимда.
Дардинг урсин дардаққа,
Кўчадаги мардакка.
Сан-ку манинг ҳабибим,
Ҳар дардимга табибим.

¹ Арғумчоқ.

* * *

Алла манинг бир гулим-о,
Гулга қўнган булбулим-о,
Алла-ё, алла.

Алла айтарман, ўзингга-ё,
Уйқулар келсин кўзингга-ё,
Алла-ё, алла.

Алла, жоним, отингдан-эй,
Нур ёғилсин муртингдан-эй,
Алла-ё, алла.

Алла, жоним, ором ол-эй,
Кўзинг юмиб, ухлаб қол-э,
Алла-ё, алла.

Алла, сени ялқасин-о,
Паноҳида сақласин-о,
Алла-ё, алла.

Алла деган, отингдан-эй,
Зурёд берган эгангдан-эй,
Алла-ё, алла.

Қайноқ қопим сан мани-ей,
Отам-онам сан мани-ей,
Алла-ё, алла.

* * *

Алла дейман, жон, болам,
Аллалар оринг бўлсин-о, алла,
Қўйнингда норинг бўлсин-о, алла,
Норларинг йиқилганда-ё, алла,
Дадажонинг ёринг бўлсин-о, алла,
Алла-ё, алла.

Қизил гулдай очилгин-о, алла,
Писта-бодомлар чаққин-о, алла,
Даданг ишдан келганда-ё, алла,
Олдидан чопиб чиққин-о, алла.
Алла дейман, жон болам-о,
Алла-ё, алла.

* * *

Саҳарлар уйғонарман,
Туриб санга суянарман.
Суянганим сан ўзинг,
Раҳм қил манга, қўзим,
Алло-о, ҳуй-е.
Алло, алло, одингнан.
Авлонжийинг бодинан,
Онажонинг ўргилсин,
Кокилингни торинан,
Алло-о, ҳуй-е.
Алло дедим, ҳуй дедим,
Ҳуйдан сани тиладим.
Сани манга бергандан,
Узун ёшинг тиладим,
Алло-о, ҳуй-е.
Алло десам, ҳуй десам
Шунга ўзим қул бўлсам.
Алла деган қулларнинг
Ёнинда ман юрисам,
Алло-о, ҳуй-е.
Саҳарларнинг салқини
Сўлдирди гул баргини.
Кима айтиб йиғлайин,
Юрагимни дардини,
Алло-о, ҳуй-е.

Алло дерман азонда,
Қўзим сенда ҳар онда.
Раҳм этмасанг ҳам, қўзим
Сени сақлагум жонда,
Алло-о, ҳуй-е.

* * *

Нидо қилдим, нидо қилдим, алла,
Сени йўқдан бино қилдим, алла.
Бу йўлда дўсту душманга, алла,
Ўзимни ошино қилдим, алла.

Ўзинг гулзор боғимсан, алла,
Умрлик соғинч тоғимсан, алла.
Зил қоронғу кечаларда, алла,
Ёндирган чироғимсан, алла.

Даста гулни даст кўтардим, алла.
Куч-мадорим бори́ча, алла.
Сақладим гулларни сенга, алла.
Сабру қарорим бори́ча, алла.

* * *

Алла, қўзим, алла,
Қўзичоғим, алла.
Қўзичоғим қўй бўлсин-э, алла,
Қўйлар тўйга буюрсин-э, алла,
Алла, болам, алла-ё.
Алла, қўзим, алла,
Қўзичоғим, алла.
Йўрғала, той, от миндирай, алла.
Сан билан ишқим тиндирай, алла.
Алла, болам, алла-ё.
Алла, қўзим, алла,
Қўзичоғим, алла.
Тўйларингда қўй сўяйин, алла,
Қўй эмас, қўчқор сўяйин, алла.
Алла, болам, алла-ё.

* * *

Паст-пастгина тепадан,
Тойдим-тушдим-о, алла.
Қўлимга қайчи олиб-о,
Сенга қўзичоғим-о,
Чопон бичдим-о, алла,
Жоним, болам-о алла.

Енглари тор келмасин деб,
Қўлингга қараб-о, алла.
Чопон бичган қўлимни-ё,
Менинг тайлоғим-о, алла,
Ойи бордир-о, алла,
Жоним болам-о, алла.

* * *

Булбул қушимнинг боласи,
Олтиндандир қалъаси,
Алла-ё, алла.
Сутдан оппоқ, гулдан ислим,

Ширинликда йўқдир мисли,
Алла-ё, алла.
Олти ўғлоннинг султони,
Сенга қоқиндиқ шу жоним,
Алла-ё, алла.
Орзуларим олтин тожи,
Менинг жоним шунинг божи,
Алла-ё, алла.

* * *

Алла, алласи галар,
Ётса уйқуси галар,
Узоқ йўлдан қир ошиб,
Амма, холаси галар,
Алла-ё, алла.
Алла, алла отали,
Соясинда ётали,
Соясинда ётмаса,
Сотиб олиб ётали,
Алла-ё, алла.
Алла, алла армоним,
Шугинадир дармоним,
Хизматингда бўлай ман,
Бош устига фармонинг,
Алла-ё, алла.

* * *

Алла дерман ўзингга-ё, алла,
Уйқу келгай кўзингга-ё, алла.
Уйқу келса кўзингга-ё, алла,
Қулоқ бергин сўзимга-ё, алла.
Алла, жоним, айтайин-о, алла,
Изгинамга қайтайин-о, алла.
Алланди-ё, алланди-ё, алла,
Сувга қараб солланди-ё, алла.
Шугина жоним ёшинда-ё, алла,
Қалпоғи бор бошинда-ё, алла.
Ёлғиз эмас шу жоним-о, алла,
Ўзим турай қошинда-ё, алла.
Алла тутди уними-ё, алла,
Кўрсатгайсиз йўлими-ё, алла.
Кўрсатмасанг йўлими-ё, алла,
Солмагайсиз ўлимми-ё, алла.

* * *

Алла, жоним, оппоғим,
Гул ичинда япроғим.
Суймадиклар суймасин,
Ўзим суйган оппоғим.
Алла деб аллаламан¹,
Сени деб ёлвораман.
Ўлим тушса ёдимга,
Илондек тўлғонаман.
Алла, алла, алтироғ-э,
Ўлимдан сен тур йироғ-э.
Сен учун жоним фидо-е,
Сен уйимда бўл чироғ-э,
Алла-ё, алла!

* * *

Кечалари уйғонадурман, алла,
Илон каби тўлғонадурман, алла,
Жоним болам, алла-ё, алла.
Гули чорбоғимдурсан, алла,
Суянган тоғимдурсан, алла,
Жоним болам, алла-ё, алла.
Бунда сира йўқ тургим, алла,
Аммо келмас ҳеч ўлгим-о, алла,
Жоним болам, алла-ё, алла.
Не учун бойга тушдим-о, алла,
Қоп-қора лойга тушдим-о, алла,
Жоним болам, алла-ё, алла.
Бой уйи зиндон экан-о, алла,
Тақдирим хазон экан-о, алла,
Жоним болам, алла-ё, алла.

* * *

Алла, болам, алла-ё,
Ухла, болам, алла-ё.
Подшо замони қурсин,
Бойлар имони қурсин,
Ширин сўзим, алла-ё.
Қатта бўлгин, алла-ё,
Қучга тўлгин, алла-ё.
Отанг ўчини олгин-о,

¹Аллалайман

Отанг ўрнида қолгин-о,
Жоним жигарим, алла-ё.

Жонкуярим, алла-ё.
Эл суярим, алла-ё,
Золимлар додини бер,
Мазлумларга мадад бер,
Жажжигинам, алла-ё.

* * *

Кела қолсин алласи-ё, алла,
Дадажонининг боласи-ё, алла,
Дадажони қайга кетди-ё, алла,
Онажонисин лоласи-ё, алла.
Кечалари қўрқиб чиқаман-о, алла,
Дадажонини ўйлаб-о, алла.
Ваҳимадан димиқаман-о, алла,
Даҳшатидан қақшайди лаб-о, алла.
Қуриб кетсин подшолар-о, алла,
Қаҳри қаттиқ ошнолар-о, алла.
Ўзинг тезроқ улғайиб-о, алла,
Қирон келтир уларга-ё, алла!
Даданг қасос деб кетди-ё, алла,
Даданг аламда кетди-ё, алла,
Ухлаб-ухлаб улғайгин-о, алла,
Ўч вақти келиб етди-ё, алла.
Подшо тахти қулайдиган кун келар,
Яйраб-ўйнаб куладиган кун келар!
Ўйимиз ҳам шунда қувончга тўлар,
Алла, ўғлим, сенинг ҳам бахтинг кулар!
Алла-ё, алла.

* * *

Юзимнинг ёруғи, кўзимнинг нури,
Белимнинг қуввати, дилим сурури.
Элимнинг қувончи, тоғдек ғурури,
Эрка болам, оппоғим, алла,
Севган болам, тойчоғим, алла.
Ўргилай кўзингдан, эрка фарзандим,
Новвотим, асалим, шакарим, қандим.
Умрингни тилайман, кўнгил хурсандим,
Қўзичоғим, оппоғим, алла,
Ёниб турган чироғим, алла.

* * *

Дилимдаги ҳимматим, алла,
Оғзимдаги поввотим, алла.
Дарё сувга тўлаётир, алла,
Уғлим менга кулаётир, алла,
Уғлим менга қараб кулса, алла,
Қўнғлим нурга тўлаётир, алла.

Дилимдаги ҳимматим, алла,
Оғзимдаги новвотим, алла.
Ширин узумнинг шираси, алла,
Балхи тутнинг оқ меваси, алла.
Сўлим баҳорнинг ҳавоси, алла,
Болам бағримнинг севаси¹, алла.

Дилимдаги ҳимматим, алла,
Оғзимдаги новвотим, алла.
Боғимнинг гули сўлмасин, алла,
Кичкина жоним ўлмасин, алла.
Душманлари бир кулмасин, алла,
Шу гулим ҳеч юлмасин, алла.

Дилимдаги ҳимматим, алла,
Оғзимдаги новвотим, алла,
Бошим паноси, болам-о, алла,
Қўзим қароси, болам-о, алла.
Алла айтай, ухлагин-о, алла,
Бахтим сароси², болам-о, алла.

* * *

Тингла, алла айтайин, алла,
Сени овутмоқ учун, алла.
Ўйинчоқни ўйнатдим, алла,
Сени овутмоқ учун, алла.
Қўзинг юмгин, алла-ё,
Даминг олгин, алла-ё.

Баланд-баланд тоғлар узра, алла,
Қишнашади қулун тойлар, алла,
Парваришга олсин сени, алла,
Мен йўқ бўлсам, йиллар, ойлар, алла.

¹ Севгани.

² Сараси, яхшиши.

Алла, ботирим, алла-ё,
Умрим-тожирим, алла-ё.

* * *

Алла, болам, алла-ё,
Тоғ юраклим, алла-ё,
Арслон билаклим, алла-ё,
Холис тилаклим, алла-ё.

Алла, болам, алла-ё,
Қўриқловчи онанг бор.
Аллаловчи моманг бор,
Шукроналар, бобонг бор.

Алла, болам, алла-ё,
Эрка, болам, алла-ё.
Онаси паноҳида,
Серка болам, алла-ё.

Алла, болам, алла-ё,
Умрлик бўлсин, алла-ё.
Шарофатли замонда
Иқболи кулсин, алла-ё.

* * *

Алла, болам, алласи,
Қамишдандир қалъаси.
Қамиш боши қайрилса,
Жавлон урар онаси.

Алла, алла, оппоғим,
Гуллар ичин япроғи.
Қизил гулни бутоғи,
Она — шунинг адоғи.

Алла, алла, тўхтасин,
Қизил гулим сўлмасин.
Душманларим кулмасин,
Шугина ўғлим ўлмасин.

Алла, алла, армоним,
Қизил гулим, хирмоним,
Алла қилсин шу жоним,
Жонимнинг шу дармони.

* * *

Алла-алла, ошноғим,
Гул ичида япроғим.
Япроқлари сўлмагай,
Паймонаси тўлмагай.

Алла-алла, омон бўл,
Дардли қулга дармон бўл.
Алла-алла, ораста,
Гуноҳи йўқ нораства.

Алла-алла, отингдан,
Отанг кетмас ёдимдан.
Алла-алла, ҳорибман,
Раҳминг келгай, ғарибман.

* * *

Боғдаги гулим, алла,
Уйдаги булбулим, алла.
Онаси япроғим, алла,
Боласи юмшоғим, алла.

* * *

Кўкда ой ярқирайди, алла,
Деразадан қарайди, алла.
Кўзларинг юмгин, қўзим,
Ёт, қувончим, қундузим.

Алла, алла, алванди, алла,
Сочларим дарё банди, алла.
Мен бу ерда туrolмасман,
Сен-ку оёғим банди, алла.

* * *

Бу дунёда сени севдим, алла,
Бошқа тилак йўқ менда-ё, алла.
Сендан ўзга ёр бўйнига, алла,
Тушар билак йўқ менда-ё, алла.

Баҳор келиб қор кетмаса, алла,
Гул очилиб яшнамас, алла.
Ҳеч ким мендек дардинг билан, алла,
Ғамларингга ошнамас-о, алла.

* * *

Ишонмасдан еру кўкка
Оғушимда аллалай,
Юзларимга тиниқ кўзгу,
Кўзларингдан айланай,
Алла, болам, алла-ё.
Соф осмонда маъсум боққан
Тўлин ойдир йўлдошим.
Меҳринг билан ловиллаган,
Кўксимда сен қуёшим.
Алла, болам, алла-ё.
Нафасингга қалбим тўйиб,
Майин-майин куйлайман,
Дилбар тунда кўриб ёрқин
Тонгларингни ўйлайман.
Алла, болам, алла-ё.
Ой ҳам сенга термулади,
Бошинг узра мен онанг.
Ер сени деб айланади,
Олам сенинг парвонанг.
Алла, болам, алла-ё.

* * *

Алла, болам, алла-ё,
Алла, эркам, қулунтой.
Алла қилсин полвоним,
Беланчагинг тебратай.
Алла, болам, алла-ё.
Тилабгина олганим,
Дўмбоқ ўғлим, Умидбой,
Беланчагинг устига
Оймомани қаратай.
Алла, болам, алла-ё,
Сен ухласанг пишиллаб,
Онаңг ҳам олар ором.
Отанг ҳам келар ишлаб,
Дам олгин, юрак порам,
Алла, болам, алла-ё.

* * *

Ариқ бўйи лолазор, алла-ё, алла,
Чор атрофи мевазор, алла-ё, алла,
Жингалак соч ўғилчам, алла-ё, алла,
Доим бўлсин беозор, алла-ё, алла,

Бахмал пўстин киясан, алла-ё, алла,
Зўр паҳлавон бўласан, алла-ё, алла.
Тезроқ вояга етгин, алла-ё, алла,
Онажонинг, меҳрибонинг боқасан, алла-ё, алла.

Кўзлари худди отажони кўзи, алла-ё, алла,
Юзлари худди отажони юзи, алла-ё, алла.
Тилларинг чиқса, азиз эркатоё, алла-ё, алла,
Сўзлаган сўзингнинг бўларми тузи, алла-ё, алла.

Кечалари мишжа қоқмай чиқаман, алла-ё, алла,
Кўкрак сутим билан сени боқаман, алла-ё, алла.
Катта бўлиб зўр паҳлавон бўларсан, алла-ё, алла,
Сен туфайли ишқимга ўт ёқарман, алла-ё, алла.

* * *

Алла, алла, алла жон,
Алла жоним, меҳрибон.
Ҳозир ишга қарай-о, алла,
Ишларни тамом қилай-о, алла,
Кейин қиламиз-о, ялла,
Алла-ё, алла.
Алла, алла, алла жон,
Алла жоним, меҳрибоним.
Сабр қил, жоним қурбон,
Тугайди ишим шу он,
Ўзим сенга киргиттон,
Ҳа, алла-ё, алла.
Алла, алла, алла жон,
Алла жоним, меҳрибон.
Борганинг бозор бўлгай,
Йўлларинг гулзор бўлгай,
Иқболинг мудом кулгай,
Алла-ё, жоним, алла.

* * *

Соч ўрнига сумбулим, алла,
Боғимдаги булбулим, алла.
Ичим ғашга тўлганда, алла,
Очувчи қулфи дилим, алла.

Алла, алла ярашсин, алла,
Бўйнига гул ўрашсин, алла,
Атласлардан тўнлар тиксам, алла,
Чин бўйига ярашсин, алла.

Қизил гул новдасидан, алла,
Қамар қилай белингга, алла.
Сочларим толасидан, алла,
Боғич қилай тўнингга, алла.

* * *

Алла қилсин, овунчоғим, алла,
Алла қилсин, севинч чоғим, алла.
Қўзмунчоғим, алла,
Қўзинчоғим, алла.
Алла деб тебратай ойимчани,
Алла деб ухлатай бегимчани.
Ухласа — уйқум, алла,
Лабдаги кулгум, алла,
Қўзгинам нури, юрагим қони,
Вужудим қуввати, танам дармони.
Ўтирсам — ўрним, алла,
Қулоғим, бурним, алла.
Алласи келсин, ухласин, алла,
Жонгинам шунга михлансин, алла.
Барра тойим, алла,
Юлдуз, ойим, алла.

* * *

Ширин болам, алла,
Жону дилим, алла.
Тахти равони бўлсин,
Ота-онаси кулсин,
Мавлудажоним, алла.
Ширин болам, алла,
Жону дилим, алла.
Қизил гулим сўлмасин,
Келин бўлиб сузилсин,
Мавлудажоним, алла.

* * *

Ухла эркин, ол ором,
Алла, алла, жон болам.
Мендан зурёд, мендан ном,
Боғда очилган лолам, алла.
Деразадан ой боқади,
Уйга сочиб кумуш нур,
Алла сенга хуш ёқади,

Дилинг тонадн ҳузур.
Бойгинангда ўлтираман
Алла айтиб тун бўйи.
Юрагимни пайванд қилай
Сенга жоним шу кўйи.
Қора кўзим, алла,
Ширин сўзим, алла.

* * *

Ширин эркам, оппоғим, алла,
Жон дилим, кўз қароғим, алла.
Ой ҳам ботди, чироғим, алла,
Кўзичоғим, алла.
Қундуз роса ўйнадинг, алла,
Шод қўшиқлар куйладинг, алла.
Ярашибди кўйлагинг, алла.
Овунчоғим, алла.
Кўлдаги ўрдаккинам, алла,
Чўлдаги чурраккинам, алла.
Булбулим, гурраккинам, алла,
Шўх тойчоғим, алла,
Алла-ё, алла!

* * *

Алла, болам-эй,
Гули лолам-эй.
Тезроқ катта бўл,
Муштоқ олам-эй,
Алла, алла-ей,
Ёрқин келажак,
Сени кутажак,
Тоза қалбингга
Севинч тўлажак,
Алла, алла-ей.
Алла, эркатой,
Оғзинг тўла мой,
Бахтинг мунаввар,
Шарофатга бой,
Алла, алла-ей.
Алла, эркатой,
Муштоқ сенга ой,
Ухласанг, қалбинг
Очади чирой,
Алла, алла-ей.

* * *

Жон болам, эркатоим,
Булбулгинам, алла.
Ухлаб қолсин шу ойим,
Сумбулгинам, алла.

Жон болам, дўмбоққинам,
Меҳри ёргинам, алла.
Ухласин оппоққинам,
Шунқоргинам, алла.

Онажониси гулбоғи, алла,
Эркатоигинам, алла.
Отажониси зўр тоғи, алла,
Ёп-ёруғ ойгинам, алла.

* * *

Ухла, ухла, Ҳилола,
Ухлади қирда лола, алла-ё, алла.
Бас қил энди, йиғлама,
Қочиб кетар оймома, алла-ё, алла.
Ухла, қизим Ҳилола,
Ухлаган барча бола, алла-ё, алла.
Ухлади қирда лола,
Сен ҳам ухла, Ҳилола, алла-ё, алла.

* * *

Осмондаги ойим, алла,
Менинг қора чойим, алла,
Алла, болам, алла,
Жоним болам, алла.

Саҳар чоғи бўлибди,
Ичим нурга тўлибди.
Алла, болам, алла,
Жоним, болам, алла.

Жигаримнинг пораси, алла,
Кўзгинамнинг қораси, алла.
Алла, болам, алла,
Жоним, болам, алла.

* * *

Гт болам, ухла, қўзим,
Уйларда ўчди чироқ,
Ухлар асаларилар,
Ухлар балиқлар тинчроқ.
Кўкда ой ярқирайди,
Деразадан қарайди.
Кўзларинг юмгин, қўзим,
Ёт, қувончим, қундузим,
Алла-ё, алла.

Сув сепгандек уйлар тинч,
Қоронғи ҳужралар тинч,
Ҳеч дарвоза тик этмас,
Сичқон ухлар, миқ этмас.
Кимдир оҳ тортса унда,
Не ишимиз бор унга.
Кўзларинг юмгин, қўзим.
Овунчоғим, қундузим,
Алла-ё, алла!

Қушчам ғамсиз яшайди,
Унинг ҳар дам вақти чоғ.
Ширинликлар мўлу кўл,
Кўпдир қизик ўйинчоқ.

Бари сенгадир, қўзим,
Йиғлама ҳеч, юлдузим.
Бахтиёр ўтсин умринг,
Ёт, қувончим, қундузим,
Алла-ё, алла.

* * *

Алла, болам Бахтиёр,
Ҳар нарсанинг вақти бор,
Қўзимнинг нури ўзинг,
Келажагим бахтиёр,
Алла, болам, алла-ё,
Гулу лолам, алла-ё.

Ўзинг менга қанот бўл,
Юрагимга мадад бўл,
Тоғин талқон қилгудек,

Полвону боодоб бўл.
Суяр тоғим, алла-ё,
Севар боғим, алла-ё.

Тезроқ катта бўлгин сен,
Тезроқ кучга тўлгин сен.
Соғлом бўлиб доимо
Ёнгинамда юргин сен.
Пилдироғим, алла-ё,
Умр арқоғим, алла-ё,
Алла-ё, алла!

* * *

Онаману онаман, алла,
Болам учун ёнаман, алла,
Болам тинчликда ўсса, алла,
Орзуларга қонаман, алла.
Тоғда нуқул ўсибди, алла,
Қарағай билан арча, алла.
Ёмон ният душманни, алла,
Қиламиз парча-парча, алла.
Болажоним бағримда, алла,
Эркалайман, ўйнатиб, алла.
Ватан — тинчлик боғимда, алла.
Булбул қушдек сайратиб, алла.
Партия ҳурлик берди, алла,
Дўстлик ҳам бирлик берди, алла.
Ёшу қари — ҳаммага, алла,
Бахтни умрлик берди, алла.

* * *

Улғай, болам, гул Ватанда, алла,
Ботир бўлиб ўсгил, қўзим, алла.
Сени кўриб бу чаманда, алла,
Яйрай-қувонай, юлдузим, алла.

Роҳатингга — улуғ Ватан, алла,
Тинчлигингга халқ посбон, алла.
Сенинг учун ҳамма бир тан, алла,
Сеники еру осмон, алла.

Кўз тутар халқ, бутун ўлка, алла,
Келажагим, орзуим деб, алла.
Ўсиб, бурка уни гулга, алла,
Катта бўлгач, шу қарзим деб, алла.

* * *

Алла айтиб, жон болам, ардоғлайман, алла,
Ҳеч қачон мен ёнингдан айрилмайман, алла.
Ором олиб ухлагин, жоним болам, алла,
Сени боқиб ҳеч қачон қайғурмайман, алла.

Отанг билан онангнинг қора кўзи, алла,
Сайраб турган булбулдай ширин сўзи, алла.
Тез ўсиб катта бўлгин, жоним, болам, алла,
Менинг тилак-мақсадим, шунинг ўзи, алла.

Қошгинангнинг қийғочи қаламмиди, алла,
Кўзгинангнинг қораси гавҳармиди, алла,
Бошингдаги байроғинг аламмиди¹, алла,
Радиолар сайрайди сен учундир, алла,

Ёки у тожи давлат сарвармиди, алла?!
Яшнаган гул хирмони сен учундир, алла,
Қоинотнинг қучоғи сен учундир, алла,
Ҳамма илм ўчоғи сен учундир, алла.

Халқимизнинг меҳнати сен учундир, алла,
Москванинг шуҳрати сен учундир, алла.
Гагариндек Ер йўлдошида учиб юргин, алла,
Кўксинг билан фазоларни қучиб юргин, алла.

* * *

Ухла, қўзим, юлдузим, алла,
Қора кўзим — қундузим, алла.
Опоғимсан, жонимсан, алла,
Дилимда оромимсан, алла.

Ўзинг гулзор боғимсан, алла,
Суянишга тоғимсан, алла.
Қоронғи кечаларда, алла,
Ёндирган чироғимсан, алла.

Йўлбарслардай юраклим, алла,
Қоплонлардай билаклим, алла.
Яхши-ёмон кунимда, алла,
Менга жуда кераклим, алла.

¹ Қизилмиди.

* * *

Болам, қувнаб ўсасан, алла,
Доим сенга бахтинг ёр, алла.
Ғам-кулфатни билмайсан, алла,
Ватанингдир ҳур диёр, алла.

Алла десам, бор бўлгил, алла,
Менга номус-ор бўлгил, алла.
Қатта бўлган чоғингда, алла.
Халққа вафодор бўлгил, алла.

Бахтиёрим, кичкинтойим, алла,
Қатта бўлсанг, чевар бўлгин, алла,
Улуғ Ленин суратини, алла,
Ҳавас билан чизар бўлгин, алла.

* * *

Тоғдан ўйнаб оққан дарё, алла,
Ариқдан шудгорга оқсин, алла.
Сувдек саховатли бўлиб, ўғлим, алла,
Қўкрагига юлдуз тақсин, алла.

* * *

Айланайин алласи, алла,
Қачон тегар фойдаси, алла.
Қароғим катта бўлса, алла,
Шунда тегар фойдаси, алла.

* * *

Осмонда учган қушлар, алла,
Секин чиқар товушлар, алла.
Мани солма қайғуга, алла,
Болам тўйсин уйқуга, алла.

* * *

Алла, оппоқ гавҳар қизим, алла,
Овунчоғим, ой, юлдузим, алла.
Мен сенинг онанг муштипар, алла,
Сенсан менинг икки кўзим, алла.

* * *

Етдик яна бардамликка, алла,
Онанг келур ҳамдамликка, алла,
Ё бутунлай қолур бунда, алла,
Ёки келган бир дамликка, алла,
Қўл узатиб олса, шу чоғ, алла,
Эркаланиб юзига боқ, алла.

* * *

Алла, алла алдона,
Бешикларинг туғдона,
Алла-ё, алла.

* * *

Суқсур деган қуш бўлар, алла,
Тортсам пати бўш бўлар, алла.
Отангдан гар хат келса, алла,
Менинг кўнглим хуш бўлар, алла.

* * *

Алла айтсам, юрагинг, алла,
Тўйиб-тўйиб қонарми, алла.
Юракдаги аламлар, алла.
Олов бўлиб ёнарми, алла?!

* * *

Ургиламан ўзингдан, алла,
Шамчироғдек кўзингдан, алла
Қўғирчоғим, алла
Қўзичоғим, алла.

* * *

Эркин-эркин юргин, алла,
Давр-даврон сургин, алла.
Узоқ яшаб чироғим, алла,
Кўрмаганимни кўргин, алла.

* * *

Қиз — дунёнинг зеб-зийнати,
Ўғил — хонадон давлати, алла.

Дилимдаги ҳимматим,
Оғзимдаги новвотим, алла.

* * *

Эй ёронлар, ҳеч кимнинг
Боғда гули сўлмасин, алла.
Боғда гули сўлса ҳам, алла,
Ҳаргиз боласи ўлмасин, алла.

* * *

Суйса суйсин, деб берган,
Меҳри қонсин, деб берган,
Араби хуржунни олиб,
Майизу кишмишни солиб,
Шаҳарлар борсин, деб берган,
Алла, болам, алла-ё,
Қўзи қорам, алла-ё.

* * *

Айлансиннинг айвони бор,
Томга чиқса, нарвони бор.
Уйқуси келса, алласи бор,
Эмгиси келса, маммаси бор,
Алла, жоним, алла-ё.

* * *

Алла, алла, оппоғим.
Гул ичида япроғим.
Япроқлари сармагай¹,
Паймонаси тўлмагай.

* * *

Алла, алла, омон бер,
Дардли қулга дармон бер.
Алла, алла, ораста,
Гуноҳи кам нораства.

¹ Сарғаймагай.

* * *

Алла, болам, бахти бор,
Ҳар нарсанинг вақти бор.
Жоним болам, алла,
Ширин болам, алла,
Икки кўзим, алла.

* * *

Алла қилсин болам-о,
Уйқудан ором олсин-о.
Алла, алла, деганда,
Жимгина ухлаб қолсин-о.
Алла, болам, алла,
Икки кўзим, алла.

* * *

Алла, қўзим, ол қўзим,
Олмалари нор, қўзим.
Анжирлари бол, қўзим,
Алла, болам, алла.

* * *

Алла десам, ёд этсам,
Ғамгин кўнглим шод этсам.
Фалак дардидан дод этсам,
Алла, қўзим, алла.

* * *

Аллани айтсам, алданармикин-э?
Қулоқ солиб тинглармикин-э?
Алла, қўзим-э, алла.

Алла айтиб ухлатсам-эй, алла,
Боллар бериб ухлатсам-эй, алла,
Алла, ошиғим-эй, алла.

* * *

Фарзандлик уйга ёғар раҳмат, алла,
Фарзандсизлар чекар заҳмат, алла.
Фарзандликнинг уйин кўрсанг — гулистон, алла,
Бефарзанднинг уйин кўрсанг — чўлистон, алла.

* * *

Мамаюсуф, жоним болам-о, алла,
Келгин ёнимга-ё, алла-ё, алла.
Тутга чиқиб тут еган болам-о, алла,
Келгин ёнимга-ё, алла-ё, алла.
Унг кўзини қурт еган болам-о, алла,
Келгин ёнимга-ё, алла-ё, алла.

* * *

Алла айтиб ухлатайин, ман сани,
Қўшиқ айтиб қувнатайин ман сани.
Қўлларимда ўйнатайин ман сани,
Алла, қулуним-о, алла.

* * *

Алла, болам, алла-ё,
Кўрар кўзим, алла-ё,
Суяр қўзим, алла-ё.

Алла болам, алла-ё,
Ширин жоним, алла-ё,
Иссиқ ноним, алла-ё.

* * *

Алла, болам, алла-ё, алла,
Дўмбоққинам, алла-ё, алла,
Урвоққинам алла-ё, алла.

* * *

Музни тешдим, сувни ичдим,
Лой эканин билмадим, алла.
Бошида чақмоқи телпак,
Қал эканин билмадим, алла.

Қал эканин билганимда,
Ошна бўлмас эдим-о, алла,
Даста-даста гул юборса,
Қайрилиб боқмас эдим-о, алла.

**Чақалоқ бешикка беланмасдан
қазо қилганда...**

Болам кўйлаги кўкмиди, алла-ё, алла,
Камарча боғи йўқмиди, алла-ё, алла?
Азроиллар келганда-ё, алла,
Шеру мардлар йўқмиди, алла?

Узатарлар элу хешим, алла-ё алла,
Устимда йўқдир бир кишим, алла-ё, алла.
Бу ватанда ёлғиз бошим, алла-ё, алла,
Орқамда қолмас бир кишим, алла-ё, алла.

Сочин ёзиб онам йиғлар, алла-ё, алла,
Бели боғлиқ отам йиғлар, алла-ё, алла.
Лаҳад оғзи сувалганда-ё, алла,
Менинг васфим адо бўлмас-о, алла.

Булбулигўё бўлсам, алла-ё, бир алла,
Ғам-қайғуни хатга олсам, алла-ё, алла.
Азроиллар келганда-ё, алла,
Шу хатни тутсам-о, алла,
Раҳми келмасмикин-о, алла-ё, бир алла.

Адо бўлдим, адо бўлдим, алла,
Адо бўлганга йиғларман, алла.
Қариндош ёру дўстимдан, алла,
Жудо бўлганга йиғларман, алла.

Ғамлар бошимдан ошади, алла,
Юрагим тўлиб-тошади, алла.
Ғамнинг бири кетмай туриб, алла,
Бошқаси келишга шошади, алла.

АЙТИМ-ОЛҚИШЛАР

**Чақалоқни биринчи бор
бешикка солаётганда...**

— Шугина жоним, бир жоним,
Бўйнимдаги маржоним.
Худо берди севсин деб,
Олтин бешикка кирсин деб.

Бундай боғлаймизми?

— Йўқ, йўқ.

— Бундай боғлаймизми?

— Ҳа, ҳа.

— Қоч, қоч бабаси,

Келди эгаси.

Ота-онанг гапиришса,

Қичқиришса, яна қўрқма,

Опаларинг, акаларинг

Бақиришса, яна қўрқма!

Олапар ит акилласа,

Қўрқиб қолма!

Моши мушук ҳурилласа,

Қўрқиб қолма!

Ҳангшер¹ ҳангилласа,

Яна қўрқма!

Биров баланд овоз солса,

Чақириб қолса,

Яна қўрқма!

* * *

Қоч, қоч, бабаси,

Келди эгаси.

Онанг додласа,

Отанг ичиб келса,

Қўрқма, садқаси.

* * *

Ой келади-ё ботгани,

Уғлим келади ётгани,

Тонг-саҳарда шабада

Хизмат қилсин уйғотгани.

* * *

— Қоч, қоч, бабаси,

Келди эгаси.

Бу ёнда ётасанми?

— Йўқ.

— У ёнда ётасанми?

— Ҳа, ҳа, бибижониси,

Бўлди, ётади, бибижониси.

¹ Эшак.

* * *

Кет, кет, бабаси,
Келди эгаси.
Тилла қалъаси,
Гулдай боласи,
Тақ-тақи гавора¹,
Душманлари овра.

* * *

Кет-кет, бабаси
Келди эгаси.
Ухлаб дам олсин,
Қувнаб уйғонсин.

* * *

Кетсин бабаси,
Келди алласи.
Тошдай қотсин,
Қушдай турсин.

* * *

Эгалари келди,
Бобовлари кетсин.
Хоби² фароғатда бўлсин,
Хузур-ҳаловатда бўлсин.

* * *

Қоч, қоч, қоч, бўжилар,
Келди бешикнинг эгалари,
Боламнинг ўзи келди,
Алла қилади,
Мазза қилади.

* * *

Бөлам кирсин бешикка,
Бабаси чиқсин эшикка.

¹ Бешик.

² Уйқуси.

* * *

Оладур, балодур,
Бало-қазо, нарроқ тур.
Эгаси келди,
Кучуги қоч!

* * *

Бешиги тахта,
Орқаси пахта
Эгаси келди,
Кучуги қоч.
Ичида ётганни
Баҳрини оч.

* * *

Ота касбинг, эна касбинг,
Эгалари келди, бобовлари кетсин.
Ухлаб қолгин, жоним болам.
Уйқунг келса, мана ҳуянг,
Ухлаб қолгин, жоним болам.

Чақалоқни бешикдан олаётганда...

Тақар-туқур гавораси,

Дарди дили овораси.

Сўнгра уч марта:

— Ўс, ўс, ўс! — дейилиб, ўнг қўл билан чақалоқ ётган
ўрни сийпаланиб, бола орқа-бели уқаланади.

* * *

Тақ-туқи гавора бўлсин,
Душмани овора бўлсин.
Уйқуси бешикда қолсин,
Душмани эшикда қолсин.

* * *

Болам орқаси пахта,
Болам бешиги тахта.
Тахтаси юмшоққина,
Шу болам ушоққина.

* * *

Чақалоққа чопонча
Олиб келинг, дадаси,
Ёқасига кўзмунчоқ
Тақиб келинг, дадаси.
Ёқаси мойли бўлсин,
Этаги лойли бўлсин.

* * *

Болам бешикдан чиқсин,
Уйқуси бешикда қолсин.

Чақалоққа исириқ тутатилганда...

Ҳазориспанднинг¹ донаси,
Шу бегуноҳнинг шонаси,
Чашми² эш, чашми хеш,
Ҳамсояхон³ гирду пеш.
Ҳазориспанд ҳазор⁴ дони,
Ҳазор дардга давойи.
Онасининг кўзи,
Дадасининг кўзи.
Ёмон кўзлар йўқолсин,
Бало-қазо йўқолсин,
Шу болам омон қолсин.

* * *

Исириқ, исириқ,
Чатнасин исириқ,
Патласин исириқ.
Бачага кўз тегмасин,
Қим бачамга кўз қилса,
Кўзлари оқиб тушсин.

¹ Исириқ.

² Кўз.

³ Қўшни.

⁴ Минг.

* * *

Исирик, исирик,
Тоғлара кет,
Тошлара кет.

* * *

Исирик донаю дона,
Тутунидан тўлсин хона.
Куя қолсин ҳасадли кўз,
Кўча қолсин ғаразли кўз.
Кўчсин, кўчсин, чўлга кетсин,
Оқсин, оқсин, кўлга оқсин.
Бачагинам яшнаб боқсин.

Чақалоқни илк бор чўжилтирганда

Сув пок,¹ сан нопок,
Пок сув санга бўлсин,
Сани нопоклигинг
Амиру хонларга бўлсин.

* * *

Сув — лоғар², бача — фарбеҳ³,
Боланинг танига малҳам бўлсин сув.
Боланинг танидан нопокликни юв.
Ҳаммавақт роҳатда бўлсин шу болам,
Кўрмасин сираям ҳеч дарду алам.

* * *

Якшанба — бир ман гўшт,
Душанба — икки ман гўшт,
Сешанба — уч ман гўшт,
Чоршанба — тўрт ман гўшт,
Пайшанба — беш ман гўшт,
Сув — лоғар, бача — фарбеҳ.

¹ Тоза.

² Озғин, ориқ.

³ Семиз.

* * *

Оллоҳу,
Талқону ту¹
Лолахонни
Юзларини
Сувда юв.

* * *

Терла, терла, қўзим,
Терламасанг ўтга туш.
Чап қулоғим,
Ўнг қулоғим, ҳу... у... уш...

Чақалоқ беш кунлик бўлганда...

Бешдан ўтди, тошдан ўтди,
Эски тегирмондан ўтди.
Чориқ кечиб, чўлдан ўтди.
Онасининг кўз мунчоғи,
Отасининг овунчоғи.

* * *

Бешдан ўтди бу бача,
Тошдан ўтди бу бача,
Энди ўлмайди бача.
Онасининг ош пичоғи,
Отасининг қўш пичоғи,

* * *

Бешдан ўтди, тошдан ўтди,
Отасининг гўшт пичоғи,
Онасининг ош пичоғи,
Бешдан ўтди, чўлдан ўтди,
Чориғини судраб кўлдан ўтди.

* * *

Бешдан ўтди, тошдан ўтди,
Чордевор ҳовлидан ўтди,

¹ Сен.

Чоли бор ҳовлидан ўтди.
Отасининг қўш пичоғи,
Онасининг ош пичоғи,
Опасининг овунчоғи.

* * *

Бу кеча беш кечаси,
Бу отасининг бачаси.
Онасининг кўзмунчоғи,
Акасининг овунчоғи.

Чақалоқ тўққиз кунлик бўлганда

Тўққиздан ўтди бу бача,
Эндики ўлмас бу бача,
Боғларнинг ғўраси бача,
Болалар жўраси бача,
Шу уйнинг тўраси бача,
Шамсу қамару ситора
Ҳамроҳи шу бача.

Чақалоқни биринчи марта таништирганда...

Ҳой-ҳояси бордир шунинг,
Зап дояси бордир шунинг,
Мард отаси бордир шунинг,
Бек буваси бордир шунинг,
Жон бувиси бордир шунинг,
Зўр акаси бордир шунинг,
Жўр опаси бордир шунинг,
Узоқ-узоқ жойларда
Бахшидаси¹ бордир шунинг.

* * *

Отаси айтадики:
«Белгинамнинг қуввати».
Онаси айтадики:
«Уйгинамнинг сараси».

¹ Бешиккerti қилинган.

Акаси айтадики:
«Тилла пичоғим дастаси».
Тоғаси айтадики:
«Адрас тўнимнинг киссаси».
Опаси айтадики:
«Юраккинамнинг қуввати».
Аммаси айтадики:
«Эшиккинамнинг тамбаси».
Холаси айтадики:
«Рўмолгинамнинг нусхаси».
Амакиси айтадики:
«Жигаргинамнинг боласи».

* * *

Бабалаки бўпписи бор,
Бошчасида дўпписи бор.
Қайвони бувиси бор,
Саркарда буваси бор.

* * *

Қаролидандир бешиги,
Қайрилиб олсин онаси.
Тилла қамишдан бешиги,
Товланиб олсин отаси.
Олма дарахтдан бешиги,
Айланиб олсин бувиси,
Шафтолидандир бешиги,
Шапиллаб ўпсин бувиси.
Зардолидандир бешиги,
Зейралиб¹ олсин опаси,
Жийда дарахтдан бешиги,
Қўтара қолсин акаси.

Боланинг илк бор тиши кўринганда...

Баҳор келди, қиш чиқди,
Чақалоққа тиш чиқди.
Кичкинтой деб ўйламанг,

¹ Жавраб.

Унга ҳам юмуш чиқди,
Овқатини чайнашга
Ҳар куни бир иш чиқди.

* * *

Икки тишингга дур бўлай,
Этган ишингга қул бўлай,
Халойиқнинг кўзи бўлиб,
Жонажонинг ўзим бўлай.

* * *

Икки тишингдан айланай,
Қилган ишингдан айланай.
Мадрасанинг қуббасидай
Лўнда бошингдан айланай.

Бола биринчи марта ўтирганда...

Ўтирсин-о ўтирсин,
Бошини гулдан тўлдирсин.
Шугинани кўрган қизлар,
Ўзини осиб ўлдирсин!

Бола оёқ чиқарганда...

Адоқ-адоқ юрисин,
Тикан шунга кирмасин.
Кўзи қаттиқ бандалар
Кўзи шунга тегмасин.

* * *

Югурса, онаси кўрса,
Югурса, отаси кўрса,
Югуриб бозорга борса,
Гўшту биринж¹ кетирса,
Онаси пазанда бўлса,
Боласи хўранда бўлса.

¹ Гуруч

* * *

Кел-а, кела, келади
Онасининг боласи,
Ёна-ёна келади
Энасининг боласи,
Ўзим ўргулай шуннан.

* * *

Чопиб-чопиб юрганда,
Чақир ҳам шунга урмасин,
Югуриб-югуриб юрганда
Тикан ҳам шунга кирмасин;
Ийик билан мийикка,
Тоғда юрган кийикка.

Болани той-тойлаганда...

Той-той болам, той болам,
Ширин эркатоё, болам,
Юмшоқ саримой болам,
Ўзимнинггина ой болам.

Болага янги кийим кийдирилганда...

Сан кўнаю¹ ман янги
Сан ўлгину ман қолай.
Мани умрим минг йиллик,
Сани умринг бир йиллик.

* * *

Сан — бир йиллик,
Ман — минг йиллик.
Кия-кия тўздирайлик,
Дугоналаримдан ўздирайлик.

* * *

Тепа-тепа тўздирай,
Минган отим ўздирай.
Сан — бир йиллик,
Ман — минг йиллик.

¹ Эски.

* * *

Ёқаси мойли бўлсин,
Этаги лойли бўлсин.
Майли, бир йилда тўзсин,
Узи-чи, минг йил кулсин.

* * *

Кимхоб чопон айлансин,
Пар гиламлар айлансин,
Сандан дунё айлансин.

***Қизалоқнинг сочини илк бор
ювиб-тараганда...***

Ойда — қулоч
Кунда — тутам.
Сенга — куёв,
Менга — палов.

Болани овқатлантирганда...

Десам-чи, ҳа десам-чи,
Чорвоққа гул эксам-чи.
Седонали нонини
Қаймоқ билан есам-чи.

СУЙИШ ҚУШИҚЛАРИ

Эркаламалар

Бугинагина кимнинг қизи,
Юрий Гагариннинг қизи.
Қўлларида олтин соат,
Чақир, чуқур, чиқ!

* * *

Шугина жоним нор туядай,
Нор туяга юклагудай.
Нор туялар кўтаролмаса,
Яхши қизларга юклагудай.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı:	Tuba BAYAR	
Doğum Yeri:		
Doğum Tarihi:		
Medeni Durumu		

Öğrenim Durumu				
Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
Lisans	Kocaeli Üniversitesi	Türk Dili ve Edebiyatı	Kocaeli	2009-2013
Yüksek Lisans	Artvin Çoruh Üniversitesi	Türk Dili ve Edebiyatı	Artvin	2019-2021
İş Deneyimi				
Hakkında bilgi almak için önerilebilecek şahıslar				
e-posta				
Yayınlar				

Tez Şablonu	Karar Tarihi	Oturum No	Karar No
Sosyal Bilimler Enstitüsü Enstitü Kurulu			
Artvin Çoruh Üniversitesi Senatosu			